

Núm. 834

ABRIL 2001

650 ptes.

MUNTANYA

COL·LECCIÓ

GUIES DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

ULLDETER

EXCURSIONS I TRAVESSIES DES DEL REFUGI

JOSEP NUET I BADIA

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Redacció, administració i publicitat:
Paradís, 10 pral. E-08002 Barcelona,
tel. 93-315 23 11, fax 93-315 14 08,
adreça electrònica: cec@cec-centre.org
web: www.cec-centre.org

Director: Josep Nuet i Badia,

adreça electrònica: nuet@arrakis.es

Secretari: Joaquim Bordons

Consell de redacció: Francesc Beato,
Joaquim Bordons, Daniel Brugaroles,
Francesc X. Gregori, Josep M. Panareda,
Miquel Rafa, Josep M. Sala

Corrector lingüístic:

Eulàlia Nuet i Badia

Cartògraf i dibuixant:

Armand Ballart

Dissenyador i maquetador:

Josep Nuet i Badia

Publicitat: Adolf Garcia, Exclusives
Publicitàries, tel. i fax. 93-237 95 01

Fotocomposició: PC Gràfic,
adreça electrònica: pcgrafic@arrakis.es

Fotomecànica: Sorrosal, SA.

Impressió: IMGESA, Alarcón, 138.
08930 Sant Adrià de Besòs

Dipòsit legal: B. 545 - 1958

ISSN: 0212 - 2111

Preu d'aquest exemplar: 650 ptes.
(IVA inclòs)

Preu de la subscripció anual: 3.500 ptes.
(IVA inclòs) (sis exemplars).

A l'estranger: 5.100 ptes.

Comanda de números endarrerits a
la redacció de la revista.

La revista MUNTANYA és membre de

A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ
DE PUBLICACIONS
PERIÒDIQUES
EN CATALÀ

Els articles publicats a MUNTANYA
expressen l'opinió dels seus autors.
La revista MUNTANYA, editada pel
Centre Excursionista de Catalunya es
publica sense cap finalitat lucrativa.
El copyright dels articles, tant de la part
literària com de les il·lustracions, és
 propietat dels autors respectius. Per
tant, és absolutament prohibit la
reproducció total o parcial, per
qualsevol sistema, dels articles de la
revista MUNTANYA sense permís escrit
 dels propietaris del copyright.

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Club Alpí Català

Entitat declarada d'utilitat pública

Any CXXV, Vol. 105, Núm. 834, abril 2001

Portada: *Bulbucodium vernum*, o la força de la primavera:

Foto: Josep Nuet i Badia

Editorial: La seguretat a l'alta muntanya	46
Informe del president del Centre Excursionista de Catalunya	47
Buscant el camí de la Pintura, per Jordi Girbén i Mauricio	51
El delta del Llobregat, terra de contrastos (1). Un breu recorregut per la seva història, per Valentí González	55
Traces damunt la neu, per Francesc Xavier Gregori i Pons	62
Esquí de muntanya al refugi d'Avérole (Alps-Haute Maurienne), per Josep M. Sala i Albareda	65
La vall de Cardó. Un paisatge wagnerià prop de l'Ebre, per Antoni Cabré i Puig	68
La crida de les roques. Cinc escalades fàcils a l'entorn del monestir de Montserrat, per Centre Acadèmic d'Escalada	72
La vall de Kul·lu (Himàlaia oriental) per Rafael Battestini	76
Esquiada a Suècia. Vasaloppet 2000 per Rosa Maria Pié i Roger	79
Vies d'escalada, a cura d'Armand Ballart	82
Notícies, llibres & mapes	84

Normes de publicació de MUNTANYA

Els autors que vulguin publicar els seus treballs a la revista MUNTANYA han de tenir present el següent:

Els articles cal que siguin inèdits i escrits correctament en català, en suport magnètic (disquet) amb indicació del programa i versió o en el seu defecte a màquina. Se'n presentarà una còpia en paper a doble espai en fulls de mida DIN A4, deixant uns marges d'un parell de centímetres.

Els articles, d'un màxim de sis fulls, negociables, aniran encapçalats pel títol que l'autor proposa i portaran a continuació el nom dels autors. No portaran notes a peu de pàgina.

Els peus de les il·lustracions i el nom de l'autor aniran escrits en un full a part,

precedits d'un número que es repetirà a la fotografia o dibuix corresponent.

Per a facilitar la correcció dels originals, no utilitzeu el subratllat en els textos que vulgueu publicar. Tampoc no utilitzeu codificacions ni lletres diferents en els arxius informàtics.

Els mapes, dibuixos i gràfics haurien de ser dibuixats correctament amb tinta xinesa sobre paper blanc, també els podeu aportar en format digital (disquet), preferiblement fets en Corel Draw o Illustrator.

Les fotografies, en nombre de sis a dotze per article, en diapositives, còpies de paper color o blanc i negre brillant, cal que siguin ben exposades i amb bona definició, que tinguin contrast, però que no siguin excessivament fosques.

La seguretat a l'alta muntanya

És inevitable tractar d'aquest tema després dels fets tan importants i tan tristos succeïts a les muntanyes del Ripollès, l'últim dia de l'any 2000, i n'hem de parlar des del respecte més absolut vers els muntanyencs que hi van deixar la vida o que van patir les sacsejades d'uns fenòmens meteorològics absolutament insòlits. També som conscients de la dificultat que representa barrejar evidències amb conclusions.

Entenem que per a fer una aproximació a la qüestió de la seguretat a muntanya hem de separar clarament el que és l'alta muntanya a l'estiu i el que és l'alta muntanya a l'hivern.

Hi ha unes constants que es van donar en tots els successos del dia esmentat (i en els d'unes poques setmanes després): d'una banda, l'experiència i coneixements que tenien els muntanyencs afectats, i de l'altra, les condicions inusuals que es van donar. Això ens portaria a confirmar:

- que l'alta muntanya a l'hivern presenta unes condicions **potencials** molt més severes que les que té habitualment,

- que els muntanyencs que hi van, en una gran majoria, tenen una preparació suficient per a l'activitat que practiquen.

Per tant, podríem parlar d'una probabilitat de perills objectius excepcionals, però possibles. No ens trobaríem, majorment, amb un col·lectiu de gent poc preparada o inexperta.

L'alta muntanya a l'estiu presenta, esquemàticament, una situació inversa:

- unes condicions generals, meteorològiques o de dificultats objectives (temps, terreny, gèleres) molt més previsible que a l'hivern,

- una quantitat molt elevada de practicants amb un percentatge elevat de gent inexperta, sense els coneixements mínims ni la capacitat

de copsar la perillositat normal de l'alta muntanya.

Feta aquesta separació de grups de risc, es poden abordar esquemàticament, amb totes les limitacions d'un text editorial, els elements que es poden aportar a la seguretat a l'alta muntanya.

Des del pla de la **prevenció**, només hi ha un concepte a tenir en compte: la **formació**. Cal insistir-hi una i altra vegada, només amb una formació adequada es pot fer front a l'hostilitat potencial de l'alta muntanya, els canvis que es poden produir en un medi que ens és estrany per naturalesa s'afegeixen a les dificultats derivades dels nostres errors. Cal donar a entendre que el muntanyenc ha d'estar sempre capacit per sobre del que per a ell seria «normal», tot i saber que, en casos extrems, com el que motiva aquestes ratlles, ni l'experiència més qualificada no podrà evitar un desenllaç negatiu.

Perquè els practicants de l'alta muntanya sentin la necessitat de formar-se, cal fer arribar als col·lectius practicants un missatge cíclic de: **informació - sensibilització**, estratègia que només pot portar-se a terme des dels organismes públics en forma de campanyes selectives i constants, quasi permanents.

Donat el missatge, és feina de les entitats o federacions portar a terme, amb la màxima qualitat, els cicles de **formació - perfeccionament**, tant si és en forma generalista com especialitzada.

Passant al pla de les actuacions a posteriori, és a dir, del **salvament** d'accidentats, cal posar sobre la taula les dues situacions que es donen quan es produeix un accident.

En un primer moment només poden actuar els mateixos accidentats o els seus companys, i l'actuació només serà eficaç en funció de la **formació** rebuda. Cal tenir en compte que en la vida activa d'un muntanyenc es donen, afortunadament, poques ocasions per a adquirir pràctica d'accidents. L'experiència i els coneixements els tenen els qui s'hi dediquen professionalment.

La segona fase d'una situació crítica, és a dir, el salvament pròpiament dit, és a les mans dels equips de rescat dels organismes públics, els únics que poden tenir els equipaments que avui dia existeixen per a aquests casos (i els coneixements per a utilitzar-los), encara que no siguin els més actuals, però que seran, segur, molt més complets que els que puguin aportar els grups voluntaris.

Els grups voluntaris, incloent-hi els guies professionals, poden tenir un paper molt important, arribat el cas, en situacions de necessitat massiva d'efectius (grans allaus, fets catastròfics, etc.), en les quals, evidentment, caldrà que aquests grups posseeixin la formació bàsica esmentada més amunt.

A Catalunya, i també a la resta dels Pirineus, podem comptar amb uns serveis de rescat eficaços i competents, especialment en efectius humans. Els hem de demanar, lògicament, que avancin tant com puguin en la dotació de mitjans materials i tècnics.

Des de les entitats hem de fer una doble crida als practicants de l'alta muntanya: primer, que s'associïn a una entitat excursionista (si no ho estan), i, segon, que es formin. Només des de col·lectius ben estructurats es podrà fer front a les conseqüències de l'accés a les muntanyes d'un nombre cada any més elevat de practicants.

Informe del president del Centre Excursionista de Catalunya

Reproduïm el text de l'informe que va llegir el president del Centre, Enric Nosàs, en l'Assemblea general de socis que es va celebrar a la sala d'actes del Centre, el 27 de març del 2001.

Benvolguts consocis:

Com és costum i, a més, està previst en l'ordre del dia, cal que faci un resum del que ha estat l'any 2000 des de la perspectiva de presidència.

Però, a més, també serà bo fer un repàs del que ha estat aquest període de quatre anys, que va començar amb en Conrad Blanch com a president, i que jo vaig continuar, després de merèixer la confiança de l'assemblea de 1999, durant aquests darrers tres anys fins avui.

Assumir aquesta responsabilitat després de dues presidències tan positives com les de Josep M. Sala i Conrad Blanch va plantejar dues situacions de signe contrari: per una banda, la satisfacció de trobar un Centre amb vitalitat, econòmicament sanejat i amb una imatge excel·lent, però, al mateix temps, la necessitat de respondre al repte de seguir mantenint i de millorar l'estatus econòmic i institucional, i complir amb les expectatives generades pel dinamisme dels anteriors presidents.

És com si hagués rebut uns encàrrecs precisos, i ara m'esforçaré a explicar com s'han anat complint.

Amb l'ajut de la Junta Directiva, i molt especialment de l'equip que vam anomenar Comissió Executiva, format pels dos vicepre-

sidents, el secretari, el tresorer i jo mateix, i amb el suport eficaç dels professionals de l'entitat, hem procurat consolidar i desenvolupar un programa coherent amb el llegat rebut.

Parlaré de les activitats, que és parlar de les Seccions del Centre. Després em referiré al nostre patrimoni tangible: els refugis i el local social. A continuació em referiré al camp ampli dels serveis complexos o complementaris com l'Escola, Can Caralleu, l'atenció als socis, les publicacions, etc. També hi haurà una breu incursió en l'àmbit de les relacions externes. Per finalitzar aquest informe donarem una ullada sobre els nostres «tresors»: l'arxiu fotogràfic i la biblioteca. Pretenc fer un informe sobre temes puntuals, fent-ne balanç i destacant tant les fites aconseguides com les encara pendents.

Les activitats

En el pla de les activitats, no cal repetir el que ja s'ha posat de manifest en la memòria de l'any. La mitjana mensual de setanta excursions i actes és un bon indicatiu de la vitalitat de les Seccions, i de l'encert que representa l'estructuració del Centre en àmbits autònoms generadors d'iniciatives i amb els seus propis equips directius. El paper de la Junta Directiva és procurar,

afavorir i ajudar, si cal, aquesta capacitat.

El mateix podem dir de les competicions, tant esportives com culturals, que organitzem, en moltes de les quals vam ser pioners al seu dia. Permeteu-me que les anomeni: el premi Pau Vila per a treballs sobre temes geogràfics, el Campionat de Catalunya de Veterans d'esquí alpí, el Ral·li d'esquí de muntanya, la Cursa Puig d'Alp - Puigllançada d'esquí de muntanya, la Cursa d'esquí de muntanya CEC - Val d'Aran, el Ral·li d'alta muntanya, la Cursa de fons, a peu, Puig d'Alp - Puigllançada (nova), la Cursa i Caminada popular de Collserola, amb la particularitat que moltes d'aquestes proves formen part de campionats d'àmbit català o estatal, i en algun cas internacional.

Però, a més, el nostre esforç és doble perquè, al costat de la molta gent del Centre que està involucrada en l'organització d'aquestes proves, els nostres corredors, els nostres equips de competició, hi participen en nombre i qualitat. Com a exemple, a la darrera edició de la CEC - Val d'Aran, el Centre va obtenir el premi a l'entitat amb més equips participants i més ben classificats.

Les activitats de caire esportiu

El fet de parlar en primer lloc, en aquest informe, dels aspectes més esportius i competitiu del Centre és per a fer palesa la presència de joves al Centre. En una època en què es parla de desmobilització del jovent, o de motivacions únicament interessades —diuem remunerades—, al Centre constatem que a Catalunya hi ha un jovent que vibra amb l'esport de debò, l'esport sense masses ni premsa —ja en voldríem més, ja, de premsa—, un esport que per a competir-hi, si es vol fer bé, també demana dedicació i sacrificis; si en dubteu, pregunteu-ho als jove-níssims esquiadors de muntanya que s'entrenen al Centre de Tecnificació de la Cerdanya, o als nostres corredors discapacitats, que tants reconeixements obtenen allà on participen.

Les activitats de caire cultural i científic

Traslladats a l'àmbit de les activitats culturals, ens trobem amb el do de la permanència i la qualitat, presents en les manifestacions més destacables. Posem dos exemples: la constància del nostre cineastes amateurs, portadors de la representació de la UNICA en l'àmbit estatal, i assistents amb èxits al concurs anual internacional corresponent, i requerits l'any 1999 pel president del COI per a organitzar un concurs internacional de vídeos sobre el Museu Olímpic de Lausana. L'altre exemple de constància i superació són les quinze edicions consecutives del Curs de Botànica, resultat de la dedicació i alta especialització del grup que porta el nom i la memòria del nostre inoblidable Ramon Pujol i Alsina.

Aquestes són mostres d'activitats culturals amb projecció fins més enllà de l'espai estricte del Centre. Les que es fan dia rere dia, amb acurada regularitat, formen una llarga llista en les memòries de les Seccions.

El treball decisiu dels socis

Tots sabem que això és possible gràcies a la quantitat de socis de totes les edats que cada cap de setmana surten a practicar l'excursionisme estricte o l'excursionisme cultural o fins i tot científic, o els esports de muntanya en totes les seves varietats, que cada vegada són més —alta muntanya, escalada, escalada esportiva, esquí, raquetes, esquí nòrdic, marató, marxes de tota mena, etc.—, i també gràcies als esforços vocals que ho preparen, i als quals cada vegada es demana més formació i responsabilitat.

En una editorial de la revista *Muntanya* dèiem que el nostre patriotisme, el nostre amor a la cultura i a la llengua, l'hem d'expressar amb la feina de cada dia, amb una tasca constant i ben feta, en el nostre terreny, fent bé i amb qualitat allò que sabem fer. És la suma d'aportacions com les del

Centre el que dona a Catalunya la capacitat de permanència, fins i tot la capacitat de ser referència, com ha estat des de fa 150 anys, i com va ser molt abans, quan la història ens respectava més que ara.

El patrimoni material del Centre

Perquè el que he exposat hagi estat possible, el Centre, a més, ha hagut de donar resposta a les responsabilitats i problemes derivats del patrimoni material que té, i que en certs moments pot representar una càrrega feixuga si no s'administra amb prudència i decisió.

Els refugis i xalets representen una bona part d'aquestes preocupacions. Sortosament, des de la Comissió d'Equipaments s'està portant una trajectòria que ens ha donat la iniciativa en els dos vessants: uns contractes satisfactoris per a les dues parts entre els guardes i el Centre, i la possibilitat d'obtenció gradual de recursos exteriors per al manteniment i la remodelació allà on fa més falta. Les fonts són molt diverses i ens obliguen a una tasca pacient davant de les institucions i entitats financeres, que van responen, gràcies, principalment, a la bona imatge que té el Centre.

Estem acabant la primera fase de restauració de la Molina. També, i cosa que és molt important, la darrera fase de la Renclusa, gràcies als acords amb la Federació Aragonesa. Hem pogut atendre obres menors al Ventosa, a Ulldeter i a Amitges. Estem encallats en la remodelació del J. M. Blanch. Podrem atendre aviat —un any— les millors a Salardú. I caldrà que ens dediquem aviat a Siurana. És paradoxal, i cal dir-ho, que, si bé l'ocupació dels xalets per part dels nostres socis és preferencial, en canvi, als refugis de muntanya no és així, i ens trobem que mantenim uns equipaments que són més utilitzats pel món muntanyenc en general que per nosaltres.

El local social també ens ha exigut esforços per seguir el pla

que es va aprovar l'any 1995. L'adequació de la tercera planta va ser una realitat fa dos anys, així com la nova sala d'exposicions i l'àrea d'atenció als socis. L'Ajuntament va col·laborar en aquesta posada al dia remodelant el pati d'entrada i els vitralls. Cal dir que la nova retolació interior s'ha de millorar i que encara hi ha molts racons i estris que caldrà endreçar.

Tenim pendent: la restauració de les façanes, l'accés definitiu a la Biblioteca i l'organització dels espais per a magatzem.

Patim d'una manca d'espai de difícil solució: la quantitat d'actes i cursos que fem ens demana més aules i sales de les que tenim, i aquesta justesa ha causat més d'un problema. I els socis també demanen més espais i més accessibilitat per a reunir-se i fer vida social. Això porta a plantejar uns objectius clars als directius del pròxim període presidencial: guanyar espais per a fer reunions i vida social, i habilitar sistemes de desplaçament mecanitzats a les plantes altes de Paradís 12 i també de Llibreteria i Paradís 10.

Ara bé, això ens porta a una consideració d'envergadura: si l'increment de socis hagués estat més important, o, dit d'altra manera, si no hi hagués hagut la rotació de nombre de socis de què es parla en la memòria, possiblement estaríem davant d'un problema d'espai encara més agut. Aquest és un altre repte per a la pròxima Junta Directiva, ja que una de les decisions que va prendre l'actual Junta en la memorable sessió extraordinària del passat octubre a la Molina —en la qual es van aprovar les línies mestres del Pla Estratègic del Centre per als pròxims anys—, va ser precisament no renunciar a incrementar el nombre de socis.

L'atenció als socis

En un altre ordre de coses, és digne de fer ressaltar la posada en marxa del que anomenem Àrea d'Atenció als Socis. Dels dos objectius que ens proposàvem: la unificació de l'administració

comptable del Centre i atendre en un sol taulell les inscripcions i els tràmits que afecten els socis, s'ha assolit plenament el primer i només en part el segon. Creiem que l'atenció als socis ha de millorar encara molt, però també hem de tenir en compte que, tot i la bona voluntat de tothom, ha calgut fer un procés previ d'adaptació entre les Seccions, el personal i els sistemes de suport informàtic.

Nous àmbits d'activitats: l'Escola de Muntanya i el complex esportiu de Can Caralleu

Un dels àmbits que el Centre ha d'anar encarant amb decisió, com ja fa, és l'obertura de noves possibilitats als socis en camps que les Seccions no poden incloure en les seves propostes d'activitats. Dos exemples clars són la formació i l'entrenament. Ens referim, és clar, a l'Escola de Muntanya del Centre i al complex esportiu de Can Caralleu.

Després de gairebé quatre anys de rodatge, l'Escola de Muntanya funciona amb regularitat i compleix plenament els objectius per als quals va ser concebuda. És l'única escola de Catalunya en el seu gènere, i des de les altres entitats excursionistes —i també des de fora de Catalunya—, és un referent i un exemple. Des de dintre, però, l'hem de veure encara en procés de consolidació, seguint el camí que estava previst, que s'acomplirà quan assoleixi l'autonomia econòmica i es converteixi en l'àmbit de formació de totes les activitats del Centre. El servei sostingut que dona als nostres joves —i no tan joves— és important, i justifica amb escreix els es-

forços de tota mena que s'hi aboquen.

A Can Caralleu també hi passen coses positives per al Centre. Des de les competicions d'escalada esportiva al rocòdrom (Campionats de Catalunya) fins a ser el centre d'entrenament dels nostres equips de competició i el punt de manteniment físic pensat per als esports de muntanya. Els equipaments del complex també han possibilitat trobades i activitats,

nostres socis tenen unes condicions preferents.

Les publicacions periòdiques i les edicions de guies

Publicacions —edicions en creixement—, revista *Muntanya* —en un moment de retard, el primer en deu anys—, Butlletí —amb la puntualitat pendent—, les pàgines web, són altres aspectes de la capacitat del Centre, i també són espais que cal mantenir i actualitzar contínuament.

Una eficaç barreja de socis voluntaris i de professionals permet fer rodar aquest aparell polifacètic i de vegades quasi contradictori que és el Centre.

Vist des d'una altra perspectiva, podríem dir que som alhora coses tan diferents com: un club, una editorial de llibres i revistes, una empresa d'hostaleria, un centre de serveis, una escola, un esplai, etc. Permeteu-me aquesta digressió... Pot ser interessant, de tant en tant, canviar l'angle des d'on ens veiem per a comprendre la complexitat de la nostra entitat.

El medi ambient

El medi ambient també ens ha preocupat, i ens preocupa. Sense fer soroll, i sense contentar tothom, com era d'esperar, el Centre ha mitjançat en temes delicats com: la protecció del massís de Beret —l'objectiu únic nostre és la declaració oficial de futur parc natural, que sembla que és imminent—, o la recuperació del turó de l'Home i la conservació de l'observatori meteorològic primitiu. També som presents, amb la Diputació de Barcelona, en el

per exemple, de la Comissió d'Activitats per a Infants. En el vessant econòmic podem dir amb satisfacció que l'any 2001 s'assolirà l'equilibri pressupostari complet, avançant-nos als terminis inicials del pla de viabilitat. Això ens permet abordar la segona fase d'obres —finançada tota amb recursos externs a llarg termini—, que doblarà amb escreix la capacitat de les instal·lacions, amb el consegüent guany d'ingressos i la seguretat de l'amortització de la inversió. Aquesta segona fase afegirà a les ja existents unes instal·lacions de notabilíssima qualitat i modernitat, amb el consegüent millor servei als usuaris, entre els quals els

projecte de la masia de l'Agustí, a la Calma, a punt d'inaugurar-se com a Museu de la Masia i com a centre de consulta del nostre Arxiu de la Masia. Amb la Fundació Territori i Paisatge de la Caixa de Catalunya iniciarem el proper juny un camí de col·laboració en temes específics, en el marc d'un conveni que preparem conjuntament.

Les relacions institucionals del Centre

En l'àmbit de les relacions institucionals, cal destacar les dues distincions importants de què ha estat objecte el Centre en aquest període que resumim. Va ser-nos atorgada el 1999 la medalla d'or del Museu Olímpic, lliurada pel president del COI i consoci nostre Joan A. Samaranch, i el mateix any, el director general de la UNESCO, Frederic Mayor Zaragoza, va voler tancar l'extens període de la seva gestió al capdavant de l'organisme mundial per a la cultura, amb l'atorgament al Centre Excursionista de Catalunya de la Medalla d'Or del Cinquantenari de la UNESCO, acte que va tenir lloc a París davant d'una destacada representació de la nostra entitat.

En l'àmbit federatiu internacional, tot mantenint la nostra presència en l'assemblea de la Unió Internacional d'Associacions d'Alpinisme (UIAA), també formem part del Consell Rector del Comitè Internacional per a l'Esquí de Muntanya de Competició (ISMC), i som representants estatals de la Unió Internacional de Cinema Amateur (UNICA).

La presència del Centre també és requerida en institucions concretes on els nostres posicionaments o opinions es fan necessaris. Formem part del Patronat del Parc Nacional d'Aigüestortes i de Sant Maurici, del Patronat del Parc de Collserola, de la Junta de l'Associació d'Entitats Pirinenques, del Consell Consultiu del Fòrum per a la Sostenibilitat (Agenda 21), de la Junta de la Federació d'Organitzacions Catalanes Internacionalment Reconegudes (FOCIR), del grup de

presidents d'entitats barcelonines (G-16), del Consell del Pla Estratègic Barcelona 2000.

Els arxius i la biblioteca

Arribant al final d'aquesta exposició, tal com he dit al principi, cal fer referència a l'Arxiu Fotogràfic i a la Biblioteca. A mesura que passen els anys es fa més i més evident l'excel·lent valor que té la documentació gràfica guardada al Centre, és a dir, el nostre Arxiu Fotogràfic, i també l'Arxiu per a l'estudi de la Masia. La societat catalana té un deure d'agraïment vers els socis que van decidir, ja fa vint anys, convertir aquell magatzem de clíxés i diapositives en un arxiu en tota regla, cercant i trobant els ajuts necessaris. El que succeeix amb aquests temes és que no s'acaben mai, que el fet de tenir-ho bé és com un doll de noves necessitats i possibilitats, i també un increment de la responsabilitat pel fet de ser nosaltres els únics «guardes» del tresor. Cal fer encara molta feina, cal digitalitzar, classificar, condicionar, etc., calen hores i aparells, calen ajuts. Sortosament, anem per bon camí i esperem que les llargues i pacients gestions donin resultat aviat i que el nostre Arxiu vagi perfeccionant-se sense angoixes presupostàries.

El mateix podem dir de la Biblioteca. L'enfocament ha de ser decidit, m'atreiria a dir que més decidit. És un servei a la cultura i a la recerca històrica. Ens cal un projecte valent que encari els costos econòmics d'un servei que cal donar com cal i que no pot ser suportat exclusivament pels socis del Centre.

La col·laboració dels socis

L'aportació de temps dels socis al Centre és d'una magnitud important. En la darrera assemblea se'n va demanar d'avaluar les hores aportades voluntàriament. Tenim aquest resum i dóna una xifra de més de 39.500 hores l'any, amb un valor estimat de quasi cent milions de pessetes. Sense aquesta base, el Centre, tal com funciona ara, no

seria viable. Ni tampoc no ho seria en la majoria de les associacions esportives i culturals que formen el teixit sociocultural de Catalunya.

Però aquesta consideració no ens ha de fer perdre de vista el principi, delicat però cada vegada més evident, que totes les activitats i serveis del Centre, d'un a un, han de donar una rendibilitat econòmica que cobreixi els costos, a més de la rendibilitat cultural o social que se suposa que tenen. No és plantejable, avui, acceptar dèficits puntuals sense haver fet abans tot el possible per a evitar-los. Dit a la inversa, per a garantir el futur del Centre Excursionista de Catalunya ha de ser acceptat i assumit plenament que només uns pocs capítols, i molt comptats, presentin dèficits econòmics.

El cent vint-i-cinquè aniversari

Som a l'any 2001. És l'any del cent vint-i-cinquè aniversari. És una fita important. Ens ha tocat, a la Junta actual, preparar els actes de commemoració, i correspondrà a la nova Junta la seva execució. De fet, el disseny de les celebracions s'ha treballat amb els expresidents del Centre i amb persones que ja van viure el centenari. Voldríem enfocar els actes orientant-los cap al futur, és a dir, no com una finalitat en ells mateixos sinó com una ocasió especial per a constatar que nosaltres, el Centre, estem segurs del que fem, i per a donar a fora la seguretat que el Centre Excursionista de Catalunya sap cap on va.

Cent vint-i-cinc anys d'homes i dones que han passat per l'entitat deixant-hi la seva empremta —molts noms de socis i sòcies han conformat l'entitat des de la seva fundació— confereixen al Centre una peculiaritat i un honor dels quals hem de saber ser dignes. Nosaltres, la Junta actual, hem cobert una etapa més d'aquesta llarga excursió, que desitgem que sigui —i estem segurs que ho serà— una molt llarga, llarguíssima, excursió cap al futur.

Moltes gràcies per la seva atenció.

Buscant el camí de la Pintura

Jordi Girbén i Mauricio

Reflexions i records a propòsit d'una exposició de pintures fruit de dos anys de recerques pel Pirineu.

«C'est bien aux Pyrénées qu'iront toujours les sourires des artistes et les coeurs des poètes».

Henry Russell

Pirenaics i el pirineisme

—Noi, t'has de reciclar! —em vaig dir.

Acabava de rebre de Grenoble, seu de l'editorial, una d'aquelles educades i grises cartes de refús que fan trontollar els més acariats projectes: «...considerem que no encaixa en la nostra línia editorial. De tota manera, valorem que... Atentament...». Si l'interès del projecte era gran, la salut del mitjà no era bona i ha continuat empitjorant. M'havia entestat a pensar que el còmic, la historieta gràfica, era un mitjà creatiu versàtil que permetia la recerca plàstica i literària, i, alhora, una gran autonomia. M'equivocava, i no era la primera obra que m'havia de confiar. Per sort, aquesta no havia passat de l'estadi de projecte seriós en

el qual havia invertit més d'un any de preparació.

El títol global de la trilogia era *Pirenaics* i intentava fer-hi bona aquella frase magnífica del pirineista francès Louis Le Bondidier: «Rien de ce qui est Pyrénéen nous est étranger».

Volia, prenent com a subjecte narratiu la serralada, oferir una visió integradora de la cultura pirinenca.

Els personatges eix del relat eren una goja o encantada, la Silene, que havia optat per una vida finita i humana a fi de viure amb un glacialòleg que estudiava els darrers gels del Pirineu... Entre les seves contínues anades i vingudes s'estaven a l'Abella d'Adons, al suau vessant nord de la serra de Sant Gervàs, un lloc centrat i oblidat. Allà vaig passar memorables vespres d'esmolada conversa, acollit a l'austera llar d'en Melcior de cal Tono, un vell conco extot, però sobretot pastor, que m'oferí una casa a punt de caure perquè la reconstruís sobre el paper.

—Vostè mateix, potser el paper durarà més que la pedra —em deia.

Amb la freda resposta de l'editorial, aquella casa no reviuria idealment la seva esplendor i jo vaig cloure un cicle. Vaig silenciar tota referència narrativa evident i vaig canviar de tècniques. M'acostava a la pintura.

De les meves estades a l'Abella en guardava una intensa memòria i vaig començar la nova etapa on havia hagut de deixar l'anterior: als prats d'Adons, sota importants pressagis de canvi de temps. El resultat em va estimular a continuar.

Era conscient que el fet de pintar és també reflexionar sobre la pintura. Després de molts anys del quasi monopoli dels successius ismes, la tendència dominant actual és la convivència d'estils i d'un total eclecticisme. Personalment, ni podia ni desitjava apartar-me de cop d'un cert realisme que el fet de dibuixar vinyetes m'havia exigit i, alhora, em plaïa pintar paisatges, amb la fortuna que els que a mi m'eren grats s'allunyaven força del tòpic.

Podia fins i tot prendre en préstec el mot «pirineisme», ara en desús, per a anomenar la pintura que feia, com si d'un isme més es tractés. Però aquesta idea irònica no la vaig voler dur més enllà; tenia molt de respecte pels precursors que l'encunyaren per denominar la seva intensa activitat d'exploració i que per la seva actitud globalitzadora superaven, i molt, els límits estrictes d'un esport.

Tardor als prats d'Adons, pintura de Jordi Girbén, 125x50 cm, 1995.

El prat de Reo al Pedraforca, pintura de Jordi Gurbén, 125x53 cm, 1996.

Com que el guió que havia preparat tractava també de l'edat d'or del pirineisme, havia estudiat els seus escrits. No és ara el moment de fer una glossa de les seves obres, però sí d'explicar que el seu esperit influí decisivament a l'hora de canviar la manera d'aproximar-me a la muntanya: anaven quedant enrere les llargues escalades, les presses del cap de setmana per a acomplir allò programat, la massificació, l'angoixa disparada per no poder abastar-ho tot... Ara la muntanya era tan sols un pretext magnífic; l'objectiu era afinar la sensibilitat i seguir el camí, el camí de la pintura.

Dos retorns

El prat de Reo és el racó que més aprecio del Pedraforca. És un d'aquells indrets que no els cal ser un cim per a tenir molt de cel, idea reforçada pel contrapunt de les lloses i estimballs de la paret sud del pollegó Inferior. Diguem que és una excel·lent miranda, que resta encara força polit per uns exigents desnivells i jo hi afegiria la força del topònim Reo. Hi ha llocs que no més dient-ne el nom ja ens plauen.

L'havia descobert un assolellat i xafogós dia de Sant Joan a principis dels vuitanta. A la una de la tarda ens penjàvem quatre amics a la «Pany», havent dormit poc i patint la precària hidratació de la revetlla de la nit anterior. Fou la set de la nostra vida i generà una col·lecció

d'anècdotes que perdura en la nostra memòria més que la bellesa clàssica de la via.

Vaig tornar-hi uns deu anys més tard amb l'amic Joan i aquest cop a l'hivern, tot buscant el màxim contrast. No hi pujàrem per les mines i la canal del Ninot sinó pel torrent de Reo. Hi arribàrem a l'hora de la posta i fou un d'aquells moments màgics de grans contrastos lumínics amb l'ombra enfilant-se per la paret. Bivaquejàrem al costat d'un foc de grossos tions i a trenc d'alba començà una nevada espessa. Aquest cop l'aigua era gelada a les cantimplores. Ens afanyàrem a plegar velles i vam baixar a corre-cuita per aixoplugar-nos a l'espluga Rodona esperant una millora que ja no arribaria.

Movent les coses de lloc pinto un quadre on s'agrupen els quatre eixos d'aquest paratge: el cel, el prat, els estimballs i Ensija. En una foto difícilment ho hauria aconseguit.

La coma Mitjana ha estat sempre un racó modest i no gaire freqüentat: s'hi passa molt menys que per les valls veïnes de Carançà i Bacivers. Tot i això, és per a mi un destí recurrent: és tan accessible com solitari; una qualitat aquesta darrera cada cop més prioritària. A mitja dècada dels vuitanta hi vam fer un primer bivac camí de la cara nord del pic de l'Infern, una ascensió magnífica a la qual sóc addicta. Clàssica i ràpida: escalfament al sòcol, subtileza a les lloses i una

mica de timba al desplom final.

El darrer estiu torno a la coma Mitjana amb el meu fill per esbravar-nos i ingenuïtzar-nos. Acampem al costat de l'estany Gran, on resta una bona congesta, i passem les darreres hores de la tarda atalaïant els grans ramats d'isards que pasturen pel cim del Bacivers, aprofitant l'oblic sol de tarda.

Sein, Russell, Bagüenyola

Lluïssors rosades il·luminen les retallades puntes de les agulles de Sein. Vespreja. Ja hem sopat i jaïem al costat d'un foc petit que hem pogut encendre amb quatre fustots arreplegats prop de la presa. La pujada fins aquí no és ara gaire exigent, perquè una pista factible que s'enfila des de Plan l'ha deixat en una hora llarga. A primera hora de la tarda hem plantat la tenda prop de l'ivonet superior de Sein, superpoblat de tritons, i hem tingut temps de passejar-nos pel circ. A mi m'ha recordat el llunyà circ d'Ip: clos per grans desnivells, estrictament mineral i amb una entristidora constància d'una enginyeria gens ètica. Cal mirar amunt cap als esmolats crestalls i mai cap al disminuït ivó, que, tot i la seva gran extensió, sembla un bassal envoltat d'un desert càotic.

Al costat d'un foc petit jaïem l'amic Joan, el meu fill Oriol, que, si demà fa bo i tot va bé, pujarà el seu primer tres mil: el gran pic de

Grist, i jo mateix. Per a donar un toc excitant al seu bateig, tradueixo en veu alta el capítol dels *Souvenirs d'un montagnard*, en què el comte Russell recorda la primera ascensió al cim, de l'any 1878. M'ha semblat oportú situar aquesta excursió en un context de descoberta pirineïsta més que de gesta esportiva. Russell, amb el seu estil insuperable, ric en imatges i reflexions encertades, explica que aquella primera l'aconseguí des de Grist, acompanyat pel mític Barrau, bivaquejant un parell de dies als ivons de Bagüenya, o que en aquell temps, des de la llarga cresta que va de la Forqueta al **Bagüenyola**, una caòtica i extensa gelera baixava pel vessant de Viadors fins als grans estanys dels Millars i dels Leners.

Però el comte recorda sobretot una gran fam, que van resoldre amb recursos propis de l'època: caçant amb carabina unes truites a l'estany! La carabina no era seva; ell acostumava a portar un pistoletot per si de cas. Per a coure les truites enviaren un xicot al poble, 1.500 metres més avall, i ens assegura que encara se les van poder menjar calentes! Riu-te'n, dels liofilitzats!

De les seves moltes excursions pel massís, Russell en publicà un mapa de carenes que sembla el primer d'aquest tipus que es coneix; un altre motiu per a home-natjar-lo.

Nosaltres no seguirem les seves passes, sinó aproximadament la ruta SW de la segona ascensió feta per un altre equip de pirineïstes excepcionals: el gran geògraf i dibuixant Franz Schrader, acompanyat per Henri Passet. Circ de Sein, ivons Lletaos sobre Viadors, Ibón Chelau de Barbarissa, canal W, aresta SE, **pic de Grist**. L'endemà va fer bo i tot va anar bé.

És difícilíssim, però no impossible, trobar a França algun exemplar original dels *Souvenirs d'un Montagnard* (el de la tapa vermella) de segona mà per uns quatre mil francs!! No tan difícil és trobar per uns set-cents francs els exemplars nous d'una reduïda edició facsímil (tapa verda) d'Editions Slatkine, Ginebra 1979.

Nevada primerenca

Un matí d'octubre arribo al pont de Salenques. Un fort vent acornisa i estimba la neu que ha caigut la nit abans i, si no fos per les fagedes enceses, diria que som a l'hivern. Estiro les cames pel bosc de Salenques. Sobre els grans blocs entapissats de molsa hi ha mig ditet de neu. Sobre la neu hi plouen les fulles ocre i torrades dels faigs. Vall amunt el camí és tallat per les colossals allaus que l'hivern passat caigueren de les pales de la Tallada. Del mig d'aquest caos de troncs esbotzats que colga el riu, una pa-

rella de grans bernats pescaires alça el seu vol poderós.

A la tarda pujo a l'estany de Besiberri. Medito assegut sobre les ruïnes del refugi, ara simbòlicament convertit en un pòrtic-estela. A mitja dècada dels setanta, hi havia dormit, camí del Besiberri N, amb els meus pares i l'amic Ricard. Recordem-ho: **Bizi: vida / Berri: nova** en basc, l'antiga llengua franca pirinenca.

Em moc. Baixo a la vora de l'estany que lluu amb reflexos de plom brunyit. Aquí (recordo un antic article a *Muntanya*) és on un arquitecte proposava edificar un nou refugi en un projecte-tesi excitant però potser excessiu per a la contrada. Vaig donant la volta a l'estany, capficat en com resoldre aquest joc de mitges llums rasants i l'efecte de la neu: acumulada sobre els nerets o ventada sobre els gespets tardorencs. Als peus del Comtessa, en un racó a recer, sota uns grans blocs hi ha una balma amb un jaç de sudorn sec i unes garrafes de plàstic tenyides del roig del vi aspre que beuen els pastors. Hi farem nit.

L'endemà el dia s'alça encalmat i serè. Baixo a la vall i m'acosto al Portilló de Bossost. Una pista s'enfila per la densa avetosa camí del repetidor de TV i del port de Baretges. Deixo el vehicle sota les darreres rampes del port. El pamet

L'estany Gran de la Coma Mitjana, pintura de Jordi Girbén, 120x57 cm, 1997.

L'estany de Besiberri,
pintura
de Jordi Girbén,
115x85 cm,
1996.

de neu que ho tapa tot és ple dels rastres del bestiar foragitat pel temporal. De la neu de les vores del camí sobresurten com fites les tiges seques de les bleneres. L'arribada a l'amplíssima paràbola del port de Baretges, oberta entre el tuc d'Aubàs i el del pla de la Serra, és un model excels i acomplert de les emocions que el trànsit de colls ens procura. A cada passa, alhora que s'afebleixen el desnivell i la distància, es va alçant un món nou que amb prou feines imaginàvem. El paisatge és sempre una combinació dinàmica.

Saut des Calhaus,
pintura
de Jordi Girbén,
125x50 cm,
1995.

M'enfilo al tuc del Pla de la Serra, una miranda simètrica al mirador de Superbagnères, si no fos perquè l'absència de tot artifici anul·la tota comparació. Des de dalt puc ampliar el panorama, acostumar-m'hi, però no superar l'emoció de la seva descoberta al coll: sota un sostre de núvols laminats es retalla la successió de cims i ports assenyalsats que separen Luishon de Benasc. En darrer terme sobresurt la Maladeta. Som al cor mateix del Pirineu.

L'estany de Montoliu

He dormit al camí del coll de Varradòs, més amunt del pla de Moredo. A través dels vidres de la furgoneta veig un atapeït sostre de núvols més dens i fosc cap a la coma

de Montoliu, justament on volia pujar avui. Escolto a les notícies els meteoròlegs predir un dia esplèndid, que és el que m'interessa, i també les recontradeclaracions sobre un d'aquells episòdics terrabastalls polítics que ara, si bé no m'interessa, sí que em motiva a sortir a fora i posar-me a caminar. Començo baixant per l'extens Plan de Lana. És tan plaent començar les excursions estirant les cames cara avall com feixuc acabar-les cara amunt, i les dues coses sovint van lligades.

De camí cap al riu em vaig submergint en aquesta atmosfera que imagino tibetana i no és sinó alt aranesa; feta d'allunyament i de grans extensions mig nevades. El gos esvera un estol de corbs joves que furgava pel prat. Tot grallant alcen el vol cap als estimbals de la Taula de Parros, que de mica en mica es va netejant de boires. A l'altre cantó d'aquesta carena el paisatge és similar, però pertany a un univers diferent. Parlo de Vaqueira.

El sol em comença a tocar mentre baixo per uns rostos herbeis fins al petit congost del Salt dels Calhaus. Si la mullena accentua els colors i sobretot els de les pedres, l'Unhòla en aquest tram corre i salta per un llit d'un vermell esclatant de sang. Suposo que aquesta tonalitat és originada per la dissolució de les intenses i variades mineralit-

zacions de la zona, que justificaren l'explotació de les mines de la Reparadora i de Liat. Aquesta mineria de muntanya també pertany a un univers diferent, però per sort ja del tot passat, perquè era una feina ingrata i aspra, segur.

Les seves restes es van esvaint i, esmicolades, corren ara riu avall. Caldria un novel·lista amb força per a escriure sobre les miserables condicions de vida d'aquells minaires. Com caldria un mestre de la ciència-ficció que especulés a dos-cents anys vista sobre l'avenir de l'univers veí de Vaqueira. L'escenari seria una megalòpolis lúdica? O bé una reflexió sobre el cíclic esdevenir com la que els rastres d'aquella explotació minera ara inspiren? Perquè: ¿i si la neu, amic, s'exhaurís?

Després de dues hores obrint traça i constatant que avui de neu no en falta, jec en samarreta a la vora de l'estany de Montoliu. Satisfet, sobretot d'haver-me integrat en el paisatge obert i altiu que una foto en una revista m'havia proposat. Fa un dia gloriós, d'unes excepcionals condicions de calma i lluminositat.

M'entretinc dibuixant els esmicolats crestalls del Maubèrme del seu reflex invers i polaritzat, i m'esforço pensant que la llum i l'escalfor són també vibracions, perquè de totes les altres ni esmolant els sentits no en capto cap. Res no es mou i això o t'inquieta o t'hi abandones. Sort del Dru, que jeia estenellat sobre la neu i ara s'atansa a beure a l'estany trencant aquest rigorós equilibri.

El delta del Llobregat, terra de contrastos (1). Un breu recorregut per la seva història

Valentí González

Comencem una sèrie d'articles per acostar-nos a la realitat del proper i tan desconegut delta del Llobregat.

«El riu Llobregat és el pare de la terra que després serà el Delta, terra duta de lluny, de totes les contrades que el riu travessa; terra de tota mena que el riu s'enduu de les marjades i de les planes els dies, molt sovintejats, de riuada turbulenta».

A. Duran i Sanpere

El riu Llobregat neix als Prepirineus, concretament a Castellar de n'Hug, a 1.280 metres d'altitud, en un surgència calcària prou coneguda turísticament, i arriba a la Mediterrània al bell mig de la costa catalana, a pocs quilòmetres al sud de la ciutat de Barcelona. En la seva desembocadura el riu ha creat un delta amb una superfície de 97 km² que s'estenen des del pont de Sant Boi al mar i des de Montjuïc a Castelldefels. Un delta desconegut per a la majoria de la gent, però alhora importantíssim des del punt de vista històric i biològic.

A l'època dels romans, el riu Llobregat era conegut com a riu *Rubricatus* (roig), possiblement pel color de les seves aigües, mot del qual va derivar el nom actual. Durant els seus 156 km de recorregut ha estat i és un riu *feiner* que ha donat vida a ciutats i pobles. És considerat el riu més humanitzat de Catalunya; només a cent metres del seu naixement ja pateix una desviació per a aprofitar les seves aigües.

Des del començament del segle XIX ha permès la industrialització de Catalunya gràcies a les condicions particulars de la seva conca que faciliten la implantació de qualsevol tipus d'indústria: bona comunicació amb Barcelona, mà d'obra a l'abast i font d'energia assequible proporcionada pel mateix riu. A la seva llera s'han desenvolupat explotacions hidroelèctriques, empreses tèxtils, mineries de carbó, indústries de la pell, del paper, etc.

Graves, sorres, argiles, llims i aigua

«Podem inferir que el riu-eix de Catalunya, un dels més treballadors de la Mediterrània, nasqué ja treballant i que, abans de lliurar a la mar el seu fruit

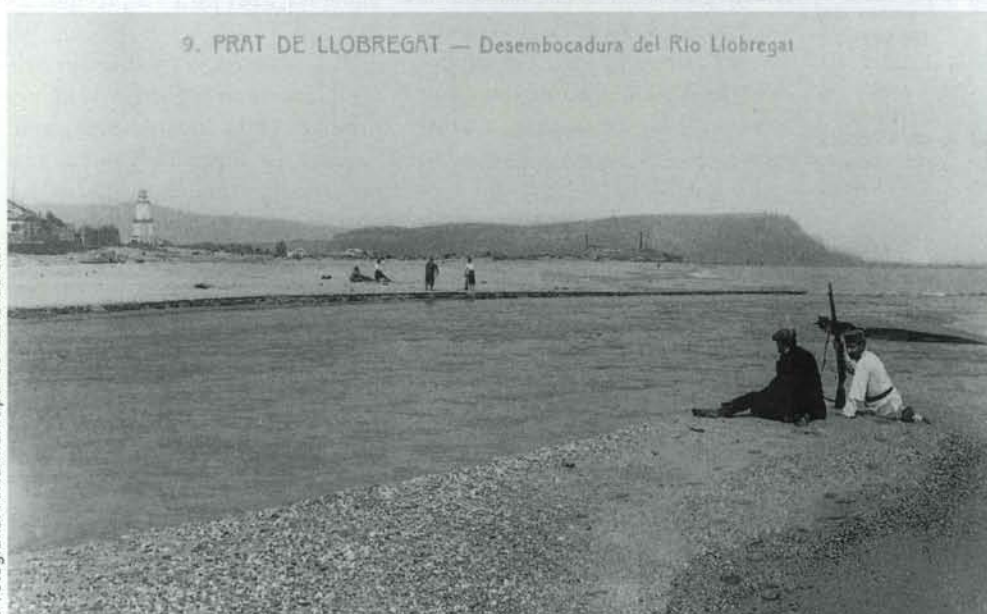
A dalt, excursió de l'Escola Horaciana a la platja de Castelldefels, 1908.

A baix, desembocadura del riu Llobregat cap al 1918. Al fons es pot veure Montjuïc i el far del cap del riu, el qual actualment està protegit de la força del mar per un espigó.

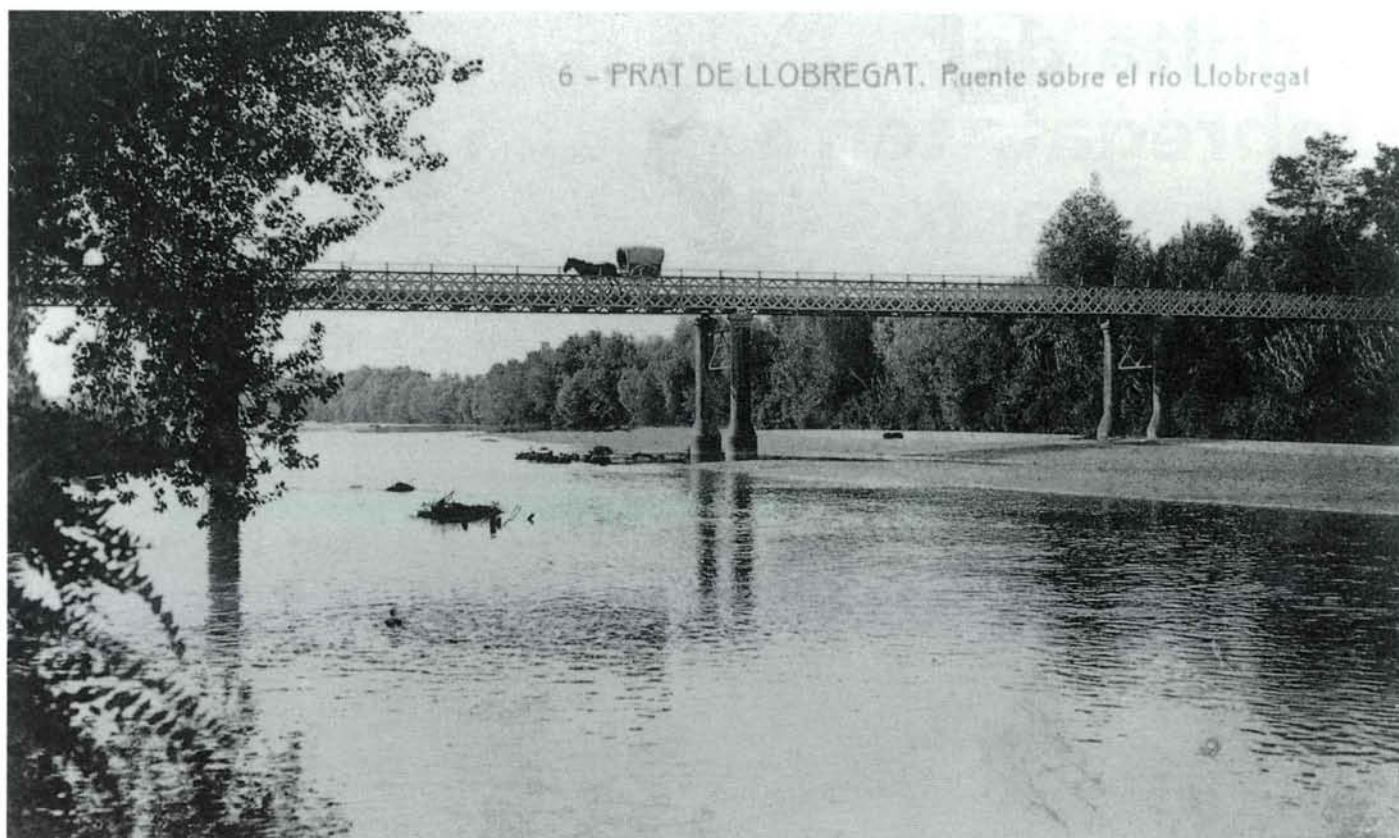
© Fotografia: Arxiu Municipal del Prat de Llobregat.

© Fotografia: Arxiu Municipal de Castelldefels.

9. PRAT DE LLOBREGAT — Desembocadura del Rio Llobregat

6 - PRAT DE LLOBREGAT. Puente sobre el río Llobregat

© Fotografia: Arxiu Municipal del Prat de Llobregat.

Durant segles, el Prat només va disposar d'una barcaassa que permetia el pas del riu.

Aquesta situació va continuar fins el 1873, quan s'inaugurà el pont. S'ha de remarcar la ufanosa vegetació de ribera que aleshores existia a les vores del Llobregat.

perdut, creà amb la seva fúria un terreny nou, del Montjuïc a les costes de Garraf, d'incalculable valor i riquesa».

Jaume Codina

No tots els rius fan deltes. El riu ha de tenir unes característiques particulars: ha d'arribar al mar tot just després de travessar una serralada i ha de desembocar en un mar tranquil. El riu Llobregat compleix aquests dos requeriments. A la seva part final travessa la serralada Litoral, gràcies a una falla entre Collserola i el sistema Garraf-Ordal (congost de Martorell) i desemboca a la Mediterrània, una mar tranquil·la i amb corrents marins febles.

El delta del Llobregat, tal com el coneixem avui, és una terra realment jove. La seva història geològica començà fa tan sols uns dotze mil anys. Durant aquest temps, el delta ha anat canviant de fesomia i es calcula que fa únicament dos mil tres-cents anys que s'inicia el desenvolupament de la seva plana actual.

Un delta és una formació sedimentària creada per un riu a les aigües tranquil·les del mar. Aquesta formació sedimentària constituïda

per graves, sorres, argiles, llims i aigua. La major part d'aquests materials estan submergits, mentre que una petita fracció queda per sobre de la superfície del mar. Paral·lelament al desenvolupament del delta del Llobregat es van formar dues capes subterrànies de materials sorrenços on es troben dues reserves d'aigua dolça: l'aqüífer superficial (3-20 m de fondària) i l'aqüífer profund (a partir de 40-50 m), que es troben separats per una falca argilosa impermeable i que són alimentats pel riu i les precipitacions.

A Catalunya hi ha diversos deltes. El més gran és el delta de l'Ebre, el quart de la Mediterrània, amb 320 km² de superfície i una conca de drenatge que abasta la sisena part de la península Ibèrica (88.835 km²). El delta del Llobregat és el segon delta de Catalunya, amb gairebé 100 km² i una conca molt més petita: 4.948,36 km². Comparant les dades, el delta del Llobregat té una conca de drenatge divuit vegades més petita, però, malgrat això, el riu Llobregat ha estat molt més eficaç arrossegant materials, ja que ha desenvolupat un delta tan sols tres vegades més petit que el de l'Ebre. A proporció, el riu

Llobregat ha creat un delta més gran que el del mateix Ebre. Una prova més del gran treball que històricament ha fet aquest riu feiner.

Un delta s'ha d'entendre com el resultat de la interacció entre el riu i el mar. El riu aporta sediments que arrossega durant el seu recorregut i va creant el delta; en canvi, el mar s'encarrega d'erosionar-lo, de desfer el producte del treball del riu. Aleshores, l'avanç o el retrocés de la plana deltaica depèn de qui guanyi en aquesta batalla d'accions contraposades.

Riuades i paludisme

«El delta és fill del riu. I el riu va engendrar el delta gràcies a les seves avingudes. Mentre el territori no fou habitable, les crescudes del riu no constituïren altra cosa sinó una uniforme i gran desembocadura semilacustre. Quan l'home s'hi instal·là, ipso facto les avingudes esdevingueren inundacions».

Jaume Codina

Durant segles, aquesta batalla era guanyada pel riu i el delta creixia. L'ésser humà va veure en aquesta terra jove una oportunitat per a

© Fotografia: Arxiu Municipal de Gavà.

L'any 1927 es dona un cas insòlit i únic a Europa: el Prat de Llobregat arriba a tenir tres aeròdroms funcionant al mateix temps.

viure-hi i s'hi va establir, ara ja fa més de mil anys. L'home va començar a aprofitar-se de les terres tan productives que li oferia el delta del Llobregat. Des d'aquell moment, l'ésser humà, el riu i el delta van tenir una relació molt estreta, en moltes ocasions marcada per la tragèdia.

El delta no era una terra fàcil de dominar. La torrencialitat és una de les característiques del règim hidrològic del riu Llobregat i és conseqüència de l'estructura de la seva conca. Les avingudes del riu han estat un factor primordial a l'hora d'entendre la formació del delta, però, a més, han estat un element decisiu en la vida dels seus habitants. Les sortides de mare del riu eren una constant i, de vegades, veritables catàstrofes. L'historiador Jaume Codina, en el seu llibre *Inundacions al delta del Llobregat*, diu: «Les riuades entren al Delta i a la història sota el signe de la fúria». En aquest llibre hi ha inventariades, des del segle XII fins a l'any 1962, 124 riuades, moltes d'elles devastadores per als pobladors deltaics. Les cròniques que parlen sobre les riuades mostren la fúria del riu: «El pla del Llobregat semblava un mar del que sols emergien

les cases i els arbres» (riuada del gener de 1787), «encara que no entrà en la iglesia ocupá terreno o hisendas que mai las havia inundat; desde Montjuich a Castelldefels tot era un estany» (riuada del 21 de setembre de 1850).

L'activitat del riu permetia, amb l'aportació dels materials que arrossegava, el creixement del delta, però també afavoria l'existència de diferents braços per on desguassava al mar. El nombre de braços que ha tingut el riu Llobregat durant la seva història no està del tot concretat. R. Planas i Torres, en el seu llibre *Braços de riu, estanys i maresmes del delta del Llobregat*, parla de deu de diferents en els últims mil anys, alguns més actius que altres i sempre producte de canvis en el lit del riu, com a conseqüència, en general, de les riuades. El Prat de Llobregat va néixer entre dos d'aquests braços actius; de fet, pel carrer Major de la Vila en passava un altre, ja aleshores abandonat. Cal imaginar-se com seria aquell llogarret del Prat tal com el descriu Codina: com un poble entre dos corrents d'aigua que, evidentment, quan el Llobregat sortia de mare es convertia en un poble enmig del riu.

Si bé les riuades han estat terribles, desoladores i catastròfiques per als habitants, al cap i a la fi van significar un benefici per al delta, en millorar la qualitat del terreny.

La gent del fang, tal com Codina anomena els pobladors del delta del Llobregat, també va patir les malalties endèmiques típiques de les zones lacustres que caracteritzaven la plana deltaica. La disenteria, el tifus i sobretot el paludisme van ser un autèntic flagell per a la població. En el llibre *El paludisme a El Prat de Llobregat, del 1918 al 1925*, de R. Planas i Torres, es descriuen els símptomes d'aquesta malaltia de la següent manera: «...els que la tenen es tornen molt inflats de ventre i el color de la cara és com groc de safra, patint moltes hores d'un fred que no poden escalfar-se ni amb el foc ni al llit».

Durant segles el poble del Prat de Llobregat va ser conegut com el poble de les febres. A més, no hi va haver un metge a la població fins ben entrat el segle XVIII. Fins aleshores, els habitants del Prat no tenien més remei que desplaçar-se fins a Sant Boi per a ser atesos per un facultatiu. Tal era la situació, que al segle XVI els pratencs van decidir acollir-se sota la protecció

Carretera d'entrada a la vila de Sant Boi afectada pel desbordament del riu Llobregat, 1920.

© Fotografia: Arxiu Històric Municipal de Sant Boi de Llobregat.

Mentre eren reconstruïts els ponts de fusta aixecats sobre el Llobregat al municipi de Sant Boi, arrossegats una vegada i una altra per les contínues riuades, el pas del riu es feia amb una barca de passatge i amb l'ajuda de sirgues. El problema no es va solucionar fins l'any 1904 amb la inauguració del pont de ferro.

© Fotografia: Arxiu Històric Municipal de Sant Boi de Llobregat.

dels sants metges Cosme i Damià, que fins a l'actualitat són els patrons de la vila.

A les riuades i a les malalties s'ha d'afegir l'aïllament geogràfic que les terres deltaïques tenien respecte a la capital, Barcelona. El pas al costat oriental del Llobregat es feia en barca, sempre que aquesta no hagués estat destruïda per l'última

riuada. No va ser fins al final del XIX, amb la construcció del primer pont sobre el riu al municipi del Prat de Llobregat i amb l'arribada del ferrocarril, que l'aïllament va començar a passar definitivament a formar part de la història.

Respecte a les avingudes i a les malalties, hem d'arribar a ben entrat el segle XX per a trobar les so-

lucions. L'endegament definitiu del riu, l'eliminació dels factors que afavorien el desenvolupament de les malalties com, per exemple, el cultiu d'arròs, i les millores sanitàries a la zona van determinar l'eradicació, gairebé definitiva, d'aquests problemes. Enrere quedaven molts segles de patiments i penúries.

21ª OFERTA DE MUNTANYA

[Http://personal2.redestb.es/pedraneu](http://personal2.redestb.es/pedraneu)

Urgell, 95 bis - Tel. 93 453 50 01 - 08011 Barcelona

10 CINTES EXPRÉS
+ 20 MOSQUETONS

12.995 ptes.

RAPELADOR "8"
+ MOSQUETÓ SEGUR

1.945 pts

BASTÓ TELESCÒPIC
DE MUNTANYA

2.495 pts

PIOLET
+ GRAMPONS

15.945 pts

REPAREM: TENDES - BOTES - TREKKING - PEUS DE GAT - ETC.

**LLOGUEM: ESQUÍS PISTA - MUNTANYA - FONS - ARVA - PELLIS DE FOCA
TENIM CURA DEL MANTENIMENT D'ESQUÍS I FIXACIONS**

OT ALLÒ QUE US INTERESSA

Més de 70 revistes d'abast nacional estan associades a l'APPEC.

Per a més informació: APPEC Rambla de Catalunya, 10, 1 er.

08007 Barcelona Tel. 412 76 28 Fax: 317 83 86

Ho trobareu a les revistes en català

A.P.P.E.C
ASSOCIACIÓ
DE PUBLICACIONS
PERIÒDIQUES
EN CATALÀ

INFORMACIÓ GENERAL
INFANTIL I JUVENIL
CULTURA
RELIGIÓ
POLÍTICA
PEDAGOGIA
AGRICULTURA I RAMADERIA
ESPORTS
MÚSICA
ARTS PLÀSTIQUES
TEATRE I CINEMA
CIÈNCIA I TECNOLOGIA
ENTRETENIMENTS
HISTÒRIA
FOLKLORE
SATIRIQUES
ARTS DECORATIVES

GUIES DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

ITINERARIS PEL MASSÍS DEL CARLIT

JOAN M. VIVES I TEIXIDÓ

Recull d'excursions pel massís del Carlit, punt culminant del Pirineu oriental situat al nord de la comarca de la Cerdanya que està sota l'administració francesa. L'existència del refugi de la Bullosa permetrà de fer boniques excursions per aquestes muntanyes que amaguen, encara, racons ben poc freqüentats.

DARRERS TÍTOLS PUBLICATS:

Pica d'Estats-Monteixo. Vall Ferrera (excursions amb esquís), M. Broch i E. Martín.

Catlaràs-La Quar, David Aloy i M. Mercè Lleonart.

Mont-Roig - Certascan. Vall de Cardós (excursions amb esquís), M. Broch i E. Martín.

novetat

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

Ausiàs Marc, 92-98 int. - Fax 247 35 94 - 08013 Barcelona Distribució: L'Arc de Berà, Centre Difusor d'Edicions Catalanes
Comandes i administració: Polígon Montigalà, Bèlgica, 6 i 7 - Tel. 465 30 08 - Fax 465 87 90 - 08917 Badalona

Oficina de guies - UIAGM

El Centre ofereix als seus socis la possibilitat de realitzar ascensions de tot tipus acompanyats per un guia d'alta muntanya. Ara podeu viure aquella escalada o travessa que sempre us ha atret, sense preocupar-vos de res i amb la tranquil·litat de saber-vos en bones mans.

PROGRAMA DE SORTIDES GUIADES PER A L'ANY 2001

Esquí fora de pista sobre glaceres: la Vallée Blanche i l'Argentièrre (hivern, 3 dies)
Iniciació a l'escalada en cascades de gel (hivern, 2 dies)

Travessa amb esquí Chamonix-Zermatt (setmana santa, 7 dies) o **Verbier-Zermatt** (5 dies)

Mont Blanc (estiu, 5 dies)
Mont Rosa: punta Gnifetti (estiu, 4 dies)
Cervi (estiu, 5 dies)

Mali, tresc i escalada per l'Alt Gourma (tardor, 8 o 15 dies)

Baptisme d'escalada a Montserrat (tot l'any, 1 dia)

Per a més informació:

Àrea d'atenció al soci, cada dimarts de 7 a 9 del vespre o parlant amb Joan Jover, telèfon 93 347 02 69

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA - Club Alpí Català

Paradís, 10 pral. - E-08002 Barcelona - Tel. 93 315 23 11, fax 93 315 14 08

Adreça electrònica: cec@cec-centre.org - Web: www.cec-centre.org

L'antiga granja de la Ricarda és un edifici modernista que a començaments del segle XX va tenir com a principal activitat la producció i l'explotació de llet de vaca. Abans de tenir cambra frigorífica, les gerres plenes de llet es mantenien fresques en uns safareigs pels quals rajava l'aigua que constantment arribava de l'aqüífer.

Encara que han quedat enrere les catastròfiques riudes, la fúria del riu Llobregat es manifesta de tant en tant, com mostra aquesta imatge del 10 de juny del 2000.

L'excursionisme científic al delta

Ben segur que una terra tan fértil i a l'abast des de la ciutat de Barcelona feia del delta del Llobregat un lloc idoni per a realitzar tot tipus d'excursions científiques al final del segle XIX i principi del XX.

De referències sobre excursions al delta del Llobregat o a les seves rodalies se'n troben unes quantes. Aquests documents, uns més científics i altres més descriptius però no mancats d'interès, ens han ajudat a imaginar-nos com devia ser el delta del Llobregat a les albors del segle XX.

Concretament hi ha escrits de

l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques i de l'Associació d'Excursions Catalana, avantpassades del nostre Centre Excursionista de Catalunya. Un dels articles més bonics és l'«Excursió particular als estanys de la marina del Llobregat, lo dia 5 de mars de 1881», publicat a *L'Excursionista* l'any 1882. Fou una excursió rea-

A dalt, la regressió litoral actua sense pietat sobre tota la costa pratenca. Les restes d'una tanca de la finca de la Ricarda, anys enrere ben allunyada de l'aigua, esperen ser destruïdes definitivament per la força del mar.

A la pàgina següent, a dalt, l'estany de la Magarola i el Semàfor. Aquest emblemàtic edifici neoclàssic es creu que va ser construït el 1887, des del qual un carrabiner avisava, mitjançant un sistema de senyals amb banderes, el castell de Montjuïc de l'arribada de possibles vaixells amb contrabandistes.

litzada pels consocis de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques Heribert Barallat i Pere Doria, en la qual van fer un recorregut des de Montjuïc fins a Gavà. Des de molt a prop de Montjuïc van veure tot el recorregut que havien de fer i el van descriure de la següent manera: «Una vegetació fresca y esplendent apareix en mitj d'aquella verda y extensa planura, trobant-se en alguns llocs recorts de las tan celebradas praderas septentrionals de Catalunya». Van visitar els set estanys que aleshores existien a la marina del Llobregat: la Massaguera, la Podrida, la Magarola, la Ricarda, l'Illa, el Remolar i la Murtra.

També són interessants, des d'un punt de vista botànic i fins i tot literari, els articles sobre les excursions a les zones naturals del delta del Llobregat que cap als anys vint feia el germà Sennen —nom religiós del botànic d'origen francès Etienne-Marcellin Granier-Blanc (1861-1937)— amb els seus alumnes de l'escola Nostra Senyora de la Bonanova de Barcelona.

L'any 1934 es va fer l'excursió de la SIGMA (Station Internationale de Géobotanique Méditerranéenne et Alpine) a Catalunya. El treball producte d'aquesta excursió va ser publicat per Josias Braun-Blanquet a la revista *Cavanillesia*, i conté un inventari botànic fet a les dunes de Castelldefels.

El creixement industrial

El segle xx ha estat fonamental a l'hora d'entendre l'aspecte actual del delta del Llobregat. A més del que s'ha esmentat anteriorment, es va produir un fet importantíssim per a la història del delta: el 4 d'agost de 1894 es va descobrir a la Colònia Casanovas —avui dia desapareguda per la construcció de l'aeroport— l'aigua de l'aquífer profund, també anomenada aigua artesiana.

Des de l'edat mitjana, l'ésser humà havia aprofitat l'aigua freàtica (aquífer superficial), anomenada popularment *la primera aigua*. Cada masia tenia el seu propi pou i n'extreia aigua per al consum domèstic o per al regatge de l'hort familiar. El descobriment de l'aigua artesiana posava de manifest que sota la superfície del delta del Llobregat hi havia una gran reserva subterrània d'aigua potable. Aquest fet ampliava el ventall de possibilitats que oferia una terra que fins al moment s'havia mantingut verge i feréstega.

La proximitat de la ciutat de Barcelona i l'existència de recursos hídrics abundants van determinar l'arribada de la indústria i el seu desenvolupament al llarg del segle xx. Les primeres grans empreses que s'estableixen al Prat de Llobregat són La Papelera Española el 1917 i La Seda de Barcelona el 1925. To-

tes dues consumeixen grans quantitats d'aigua que obtenen de la veta artesiana. Més tard, entre els anys cinquanta i seixanta, es va desenvolupar la Zona Franca de Barcelona i empreses com SEAT, Sandoz, etc., van començar la seva activitat aprofitant l'aigua subterrània.

La industrialització del delta del Llobregat va suposar un augment de riquesa per als seus municipis, però també un augment demogràfic que responia a la necessitat de mà d'obra de les empreses. Aquest procés d'immigració va tenir com a conseqüència un creixement urbanístic força caòtic dels municipis deltaics. Tot això, juntament amb la construcció de l'aeroport de Barcelona a partir dels anys quaranta i cinquanta, al mateix cor del taic, va provocar una transformació del paisatge i una degradació del medi ambient molt important.

Una degradació ben representada en el mateix riu Llobregat, l'element definidor de la comarca del Baix Llobregat, abans viu i salvatge, avui dia ferit de mort per la contaminació que pateix al seu tram final. Si abans l'ésser humà vivia pendent del riu, ara, una vegada dominat i transformada la seva fúria en una mansuetud patètica, li ha donat l'esquena i, pràcticament, l'ha convertit en una claveguera a cel obert.

Un present i un futur carregats d'amenaques

Actualment molts són els factors que incideixen negativament sobre el present i el futur del delta del Llobregat. Alguns són evidents: la contaminació del riu fruit d'abocaments industrials descontrolats, la urbanització del seu territori amb la consegüent pèrdua de zones naturals i agrícoles, etc.

Altres no són tan evidents perquè actuen d'una manera discreta, encara que contundent, des de fa temps:

- Les fortes extraccions dels aquífers —ara més atenuades— van provocar la intrusió marina i han arribat a malmetre amb la salinització la principal riquesa del delta: l'aigua. En alguns casos, el

problema és tan greu que el seu ús no és possible ni per al regadiu ni per al consum industrial.

- La progressió i la regressió litoral del delta depèn directament de la capacitat d'arrossegament del riu. Aquesta capacitat s'ha vist minvada per l'aprofitament que s'està fent del riu: existència d'embassaments a la part alta del seu recorregut (es calcula que han reduït un 20% l'aportació mitjana anual de sediments), excessiu consum de la seva aigua, etc. A més, les instal·lacions portuàries de Barcelona intercepten els corrents marins de llevant, que es desplacen de NE a SW, paral·lels a la costa. Aquests corrents es veuen obligats a dipositar els sediments provinents del sistema de conques Besòs-Maresme-Tordera cap a l'interior del mar. Aquests factors, alhora, provoquen que actualment el delta vagi perdent cada vegada més terreny.

Un exemple és el següent: l'onze de setembre de 1862 es va inaugurar el far del cap del riu a 320 m allunyat del mar; l'any 1921 estava situat a 215 m; l'any 1930 a 123 m; el 1948 a 20 m i el 1970 ja estava arran de mar. Avui dia està protegit amb un espigó de roques.

La regressió litoral va començar a la part esquerra del riu, àrea que es va consolidar artificialment quan es va començar a construir la Zona Franca i que va quedar rematada a partir dels anys setanta amb la construcció d'un seguit d'instal·lacions portuàries i industrials. Aquestes construccions van accelerar la regressió de les zones més al sud. Concretament, es calcula que el port de Barcelona ha provocat l'erosió de 6 km de costa.

Del 1954 —any que es detecta la regressió— al 1970, el Prat de Llobregat havia perdut més de quaranta hectàrees, amb una regressió mitjana de dos metres per any. Actualment, la regressió litoral s'ha accentuat, atès que la pèrdua de terreny que s'observa any rere any és cada vegada més gran. Per exemple, davant de la masia de cal Truco, avui dia desapareguda per culpa de la regressió, entre 1956 i 1999 s'havien perdut 299 m de terra, gairebé set metres per any.

El Pla d'Infraestructures que malauradament es desenvoluparà pròximament al delta del Llobregat té com a principals projectes la construcció d'una tercera pista d'aterratge a l'aeroport, el desviament i canalització del riu i l'ampliació del port de Barcelona. Aquests projectes, juntament amb altres de més petits, com la construcció d'un camp de golf, d'un passeig marítim i la urbanització del litoral a Viladecans, malmetran d'una manera definitiva moltes de les àrees naturals i agrícoles que encara conserva el delta, amb la consegüent pèrdua de riquesa biològica i cultural.

Per a saber més sobre el delta del Llobregat

Si amb la lectura d'aquest escrit algú té curiositat de conèixer més coses sobre la història del delta del Llobregat i la seva gent, el meu consell és que gaudeixi de la lectura d'aquests dos llibres: *Delta del Llobregat. La gent del Fang*. El Prat: 965-1965 (Ed. Montblanc, 1966) i *Inundacions al delta del Llobregat* (Ed. Rafael Dalmau, 1971).

Tots dos escrits amb la claredat i realisme que caracteritzen el seu autor, l'historiador pratenc Jaume Codina.

Al costat d'una masia i dels conreus, sota l'ombra d'un arbre, hi ha un antic pou abandonat, record de l'aprofitament secular que la gent del fang ha fet de l'aigua que estotja el delta.

Traces damunt la neu

Francesc Xavier Gregori i Pons

Impressions i reflexions a l'entorn d'una temporada d'excursions amb raquetes de neu pels Pirineus.

L'inqüestionable èxit de la raqueta de neu és tan gran que es pot dir ben bé que ha deixat d'ésser una simple moda passatgera per a convertir-se, per a molts excursionistes no esquiadors, en el mitjà idoni per a gaudir com cal de les muntanyes nevades. El fenomen és tan clar que els itineraris clàssics d'esquí de muntanya acullen de vegades més practicants de la raqueta que esquiadors. La convivència d'aquests dos mitjans de locomoció en un mateix medi pot suscitar alguna controvèrsia. M'explico: els raquetistes cerquen de vegades la traça dels esquiadors, que els permet d'assegurar la ruta i d'enfonsar-se menys. Tot al contrari dels esquiadors, que no veuen amb gaires bons ulls els passos de gegant deixats pels seus congèneres, i que sovint s'irriten a l'hora de baixar si troben el descens tot trinxat per les

empremtes dels predecessors raquetistes. En el cas de coincidir ambdós col·lectius en una mateixa ascensió, el consell per als raquetistes és fer les pròpies traces i intentar, en la mesura del possible, no malmetre els descensos dels companys esquiadors.

Per a incidir en el tema d'aquest treball cal afegir que per a debutar amb raquetes o amb esquís, la principal dificultat està en el coneixement més o menys aprofundit de la muntanya verge i nevada. Aprofito, doncs, per a narrar-vos unes ascensions fetes aquest hivern últim.

Tendes i iglús

Decididament, les acampades damunt la neu estan mal vistes últimament. Dic això perquè fer una proposta d'aquest tipus a un grup

de companys pot representar quedar-se sol abans no acabis d'exposar la idea. Passat el primer ensurt, part dels fugitius s'acosten altre cop per assimilar l'abast de l'activitat. A la fi, uns quants decideixen de participar-hi, però amb l'exigència justificada que no s'hagi d'anar gaire estona traginant el material de pernoctació i la resta, i si és possible, amb les raquetes o els esquís als peus. Cal dir que l'activitat era oberta per a practicants d'ambdues aficions.

Finalment acordem d'anar a la Vall d'Aran; deixarem el vehicle a l'aparcament d'Orri, prop del pla de Beret, i instal·larem l'acampada a l'estany de Baciver o més amunt, segons on trobem una mica d'aigua per no haver d'estar fonent neu tota l'estona. Després de fer-se i desfer-se, el grup queda compost per set persones: quatre en dues tendes i els altres tres a l'iglú. També estem quatre a tres: els primers amb esquís i la resta en raquetes. Tot plegat és el que ara s'anomena una activitat multidisciplinària.

De camí a Baciver

Arribem a l'Orri amb un sol radiant i neu suficient. Abandonem l'aparcament (1.860 m) i baixem al

La serra d'Escornacrabes des de l'indret del campament.

© Text i fotografies: Francesc Xavier Gregori i Pons, 2001.

La collada de Marimanya.

Per darrere de l'iglú s'enlaira el Tuc de la Llança.

pla immediat. Havent travessat sota el telecadira Vista Beret, ens enfilem directament vers el SE recorrent la riba dreta del riu Malo uns cent metres ensota a mà dreta. La progressió és força còmoda mentre avancem en direcció E, encadenant petites comes, passant entre grups de pins escampats. En un indret

planer a uns 2.115 m d'altitud, el recorregut tomba a la dreta (SE) i molt aviat s'arriba al nivell de l'estany de Baciver (2.125 m).

És de regulars dimensions i s'estén allargassat en el sentit de la ribera que li lliura les aigües. Deixem a l'esquena un dic que embassa l'estany mentre el creuem fins a

la capçalera. Aquí el torrent que alimenta l'estany sembla no estar gaire tapat. Traiem les pales de neu i en un tres i no res trobem la desitjada aigua a una hora i quart de l'inici de l'excursió. Ens enfilem una mica i, prop d'uns pins, instal·lem primer les tendes i, després, entre tots construïm l'iglú.

L'esvelta silueta del tuc de la Llança anant vers l'estany inferior de Marimanya.

A mitja tarda anem a donar un tomb i ens acostem fins a sota la canal que escindeix l'abrupte vessant entre el tuc de la Llança i el tuc dels Arcoïls. L'indret és bastant feréstec, i encara més en vesprejar. Passa la nit sense transcendència.

De camí al tuc del Rosari

El recorregut per la coma de Baciver transcorre per un terme d'una gran component paisatgística, a més a més de ser dels més aptes per a recórrer tant amb raquetes com amb esquís. Del cim estant: només dir que proporciona unes vistes d'allò més esplèndides.

Sortim a quarts de nou i pugem tranquil·lament vers l'E fins a assolir la cota 2.300, des d'on descobrim l'immens circ de Baciver i tots els cims que l'envolten. Decidim primer de pujar el que tenim més a prop: el tuc del Rosari.

Un cop localitzat l'objectiu, travessem la planura en direcció NE i iniciem l'ascensió remuntant el vessant que dona accés a la carena. Collada dels estanys del Rosari a 2.506 m. De relleu planer, presenta un pendís molt sobtat pel cantó oposat damunt els plans d'Isavarre.

Fem l'aresta fins al cim i superem la pala final amb grampons.

Hem tardat 1 h 45 min, fent fotos a tort i a dret.

Des del cim, on ens entretenim una bona estona, hem vist com un grup baixava amb esquís des de la collada de Marimanya. Ens ho rumiem i decidim d'anar-hi.

Vers el Cap de Marimanya

L'ascensió al Cap de Marimanya (2.628 m) és relativament fàcil, i, tot i que el proper tuc de Marimanya sigui el seu directe rival —és més alt—, la gran majoria d'excursionistes prefereixen el Cap, potser perquè s'arriba a dalt més ràpidament i també perquè té una situació més privilegiada des d'on regalar-se amb un grandios panorama.

Baixem del coll en diagonal cap al N i ens situem més amunt del segon dels estanys de Baciver, a uns 2.380 m. Tornem a posar les pells als esquís mentre els companys que marxen amb les raquetes s'afanyen per guanyar-nos.

La pujada esdevé encara més feixuga per la xafogor que fa. Superem una pala de pendent accentuat amb la sort de trobar la

traça feta i aconseguim l'entalla.

Collada de Marimanya o pas de la Ferradura, 2.578 m. D'amplada escassa i esmolada per ambdós vessants. Bona perspectiva al N del circ de la Ferradura, capçalera de la vall de Marimanya. Anem fins al cim a peu, pujant entre neu, rocam i herbei, per l'orientació solana (SE) d'aquesta pala. Aneu amb compte deambulant per la carena, sovint molt acornisada pel cantó sud. Tot plegat 1 h 15 min.

La baixada fins al campament esdevé un gaudi constant. La fem tota l'estona pel cantó solell de la coma, on trobem una neu primavera d'allò més bona fins a arribar al lloc on tenim emplaçat el campament. Un cop desmuntat, anem baixant i ens afegim a la traça que obren els esquiadors que es despengen des d'Escornacrabes fins a l'aparcament d'Orri, amb un temps de 45 min els que anem amb esquís. Als companys que van amb raquetes els hauria anat millor de tornar pel lloc per on havíem pujat el dissabte, per no entorpir la «canya» dels pisters.

Recorreguts molt recomanables per a practicar un excursionisme hivernal amb esquís o raquetes sense entrebancs ni sobresalts. Que en pugueu gaudir com nosaltres.

Esquí de muntanya al refugi d'Avérole (Alps-Haute Maurienne)

Josep M. Sala i Albareda

Petita crònica d'una esqujada als Alps, feta a pesar d'un temps i una neu no del tot bons.

Arribar a un refugi dels Alps i començaments de Setmana Santa i no trobar-hi ningú no deixa de causar una certa sorpresa. Al refugi d'Avérole, a l'Haute Maurienne, hi hem arribat en caure la tarda, després d'una llarga pujada des de la Villaron, amb un temps indecís que de tant en tant ens deixava veure els termes llunyans.

El guarda ens diu que hi ha un altre grup de sis, que han sortit d'excursió i que no poden tardar. A poc a poc guanya la fosca i, en el cel, que finalment sembla que vol aclarir-se, lluen els primers estels. Arriba el grup de sis i -grata sorpresa!-

també són catalans; un d'ells és en Quique Ballesteros, bon amic nostre. Per un moment sembla que ens trobem en un refugi dels Pirineus. Ens expliquen que van arribar al refugi nevant i que avui, amb un temps insegur, han decidit sortir i arribar-se fins al coll de la Bessanese, un itinerari exempt de perill d'allaus, cosa a tenir en compte, donada la gran abundància de neu que hi ha aquest any en tota la zona. No han acabat d'arribar al coll. Una neu tremendament enganxosa feia difícil obrir traça, a tres mil metres han abandonat. La baixada, d'aquelles que és millor no

recordar-les. Demà volen pujar a l'Ouille d'Arbéron, on esperen trobar millor neu. Nosaltres demà veurem què farem.

Pensàvem fer la travessia del refugi de les Evettes al d'Avérole, passant pel cim de l'Albaron. Travessia amb fama d'ambient d'alta muntanya i un formidable descens. Però a Bonenval-sur-Arc, quan hi arribem està nevant i un considerable gruix de neu cobreix carrers i teulades. A l'oficina de guies ens informen que la muntanya està perillosa, per la gran quantitat de neu caiguda aquest hivern. A Bonneval porten totalitzats 4,30 metres de neu des de començaments d'hivern. Mal començament! Busquem allotjament i el trobem a Le Villaron, petit poblet uns pocs quilòmetres més avall de Bonneval. Un gîte d'étape força simpàtic. Parlem amb el guarda del refugi d'Evettes, amb qui havíem reservat lloc, i ens confirma la perillositat actual de la travessia que pensàvem fer. Anulem les reserves. Dubtem sobre el que podem fer. Tornar cap a casa o esperar. Sempre guanya, afortunadament, la petita llum de l'esperança. Demà veurem. Mentrestant, continua nevant.

I l'endemà, és a dir, avui, continua nevant. Consultem la *météo*.

Tendència a millorar. Sembla que deixa de nevar. El més optimista de nosaltres veu un forat de cel blau. És prop de migdia. Truquem al refugi d'Avèrle i el guarda diu que podem pujar i que des del refugi, amb un nivell acceptable de seguretat podrem fer muntanya. Prenem una determinació: pujarem.

Amb el cotxe baixem fins a la Goulaz, petit centre d'esquí nòrdic i allí ens calcem els esquís. Comença la llarga pujada que, passant pels petits poblets de Vincèdières i Avérole, ens portarà al refugi.

El dia és radiant. Aprofitarem la traça dels companys que ahir intentaren pujar al coll de la Bessanese i provarem d'arribar-hi. Deixem el refugi. Fa fred. L'ambient és d'alta muntanya. La neu abundantíssima. Comencem la pujada i apreciem i agraïm l'esforç que van fer ahir. Remuntem la valleta del torrent de Veilet que puja en direcció NE. A la nostra dreta, molt redreçada, tenim la cresta de les Grands Pareis que s'enfila fins al cim de la Bessanese. A l'esquerra llocs més arrodonits ens separen dels pendants que baixen de l'Albaron. La pujada és forta, però la traça oberta ens facilita la feina. Guanyem altura i a la nostra esquena s'aixeca imponent la

Pointe de Charbonnel, que, am els seus 3.752 m, és el rei de la zona. Aquesta cara llevantina de la muntanya recorda en petit la cara nord de l'Everest, que tantes vegades hem vist en fotografies. Ja molt amunt ens toca el sol, que ha saltat per sobre les crestes de la Bessanese. Estem a fregar dels tres mil metres i arribem al punt on van arribar ahir els nostres amics.

S'ha acabat la comoditat. Trobem la neu verge. Una neu consistent i profunda que dificulta obrir traça. Ens rellevem sovint en la pesada feina. Arriba un moment en què pensem si val la pena continuar. Però aquella cosa que no sabem com definir i que és patrimoni dels muntanyencs ens empeny a continuar. És l'afany d'anar més enlaire? O l'afany de veure el que hi ha més enllà? O simplement que la voluntat de superar-se pot més que la mandra? Que cadascú hi digui la seva. El fet és que continuem, a pas de tortuga, guanyant altura. Volem arribar, almenys, fins al coll de la Bessanese i treure el cap per sobre les terres italianes. El temps és radiant. Per fi una última diagonal, de les moltes que portem fetes, ens deixa al coll. Som a 3.238 m, uns mil metres per sobre el refugi.

Asseguts en unes pedres, contemplen llargament el panorama. Un primer termer ens dibuixa l'estimada cara nord de de la Bessanese, ben enfarinada i amb un aspecte que els francesos en diuen *rébarbatif*. Als seus peus, llargs pendants nevats baixen cap a les valls italianes i, dret a llevant, una resplendent serralada blanca que suporem que deu ser la que separa les valls del Lanzo és un magnífic teló de fons. A ponent veiem les muntanyes que des de l'imponent Pointe de Charbonnel s'estenen fins als cims de la Vanoise.

Fora les pells, una ganyipada i les botes ajustades ens preparen per a la baixada, que ens temem que no serà tan bona com voldríem. I efectivament, l'intent de ràpids viratge queda condemnat a un estrepitos fracàs. Una neu espessa com una pasterada de guix a mig quallar obliga a fer tota mena de trampes per a anar baixant i mirar de nou caure. Compadim els nostres amics, que ahir "gaudiren" d'aquesta neu, i ens compadim a nosaltres mateixos. Si sempre trobéssim unes neus així, molt possiblement deixaríem de ser un enamorat de l'esquí de muntanya. L'únic consol (qui no es consola és perquè no vol) és la bellesa del

paisatge. A poc a poc el refugi s'acosta, i una última reliscada ens deixa a la seva porta.

Avui han arribat uns francesos, i els nostres amics tornen contents de l'Ouille d'Arbéron. La neu per aquest costat és molt millor. Continuem sent majoria els catalans, i els francesos, que semblen una mica soques, no diuen ni piu. Fosqueja i el guarda ens dona el sopar. Demà anirem a l'Ouille d'Arbéron. Els nostres amics faran la travessia cap al refugi d'Evettes. Els desitgem bona sort, els diem adéu i a dormir.

El temps continua magnífic. Sortim i seguim les traces obertes ahir. Ens enfilem per una valleta tancada, el torrent d'Oney, en direcció SE. La neu és completament diferent de la d'ahir. Un bon gruix de neu polsosa. La pujada es fa dreta, encaixona entre les rectes parets de la cresta de la Valletaz i els contraforts que ens separen de la veïna valleta d'Arnès. El sol, que ha tret el nas a dalt de tot de la pujada, il·lumina a contrallum els relleus de la coma, d'una senzilla i fascinant bellesa.

Arribem al coll d'Arbéron i s'obre davant nostre un ample panorama de planeres geleres que porten als cims que tanca l'horit-

zó de migjorn. Són les puntes de l'Autaret, des Lauses Noires i de Pera Ciaval, fregant totes elles els 3.400 m. El nostre cim, l'Ouille d'Arbéron, s'aixeca en direcció a llevant i per a anar-hi hem de perdre un xic d'altura per a entrar a la gelera de l'Arbéron i anar a guanyar la carena que, després cap a ponent, ens facilitarà la pujada al cim. Creuem la gelera i amb àmplies diagonals guanyem la carena. Tenim el cim a prop i seguim encara uns quants metres amb els esquís, fins que el pendent i els rocs que sobresurten de la gruixuda capa de neu ens obliguen a descalçar-nos. Una fonda trinxera, encara ben marcada, rastre dels que hi pujaren ahir, ens porta al cim, a 3.563 metres. Com a recompensa, un ampli panorama obert als quatre punts cardinals. Del Mont Viso al Mont Blanc, seguint les crestes que separen França d'Itàlia. El temps, quiet, quasi sense vent, convida a fruit de la pau de les altures i omplir-nos els ulls de la immensitat d'un panorama fet de cel i cims nevats.

Tornem als esquís i comença una bona baixada —ara ja no ens recordem de la neu dolenta d'ahir— que ens porta a la plana gelera. Una petita remuntada i

som de nou al coll d'Arbéron. És l'hora en què la llum, ja una mica obliqua, fa ressaltar els relleus de la muntanya en un magnífic joc d'ombres i clarors. Un moment en què el muntanyenc i la natura entren en consonància. La baixada per la valleta que hem pujat al matí és amb una bona neu i ens permet reconciliar-nos amb l'esquí de muntanya.

Som de nou al refugi. Recollim les coses, ens acomiadem del guarda i avall cap a Le Villaron. El sol va a la posta i el pas per Avérole i Vincèdières el fem ja amb la llum apagada del capvespre. Uns últims replans i som ja a la carretera al costat de La Goulaz. Uns 1.900 metres de baixada ens separen de l'Ouille d'Arbéron. Uns quants metres més enllà ens espera el cotxe, que ens portarà de nou al gîte d'étape de Le Villaron. Demà tornarem a casa.

Excursió efectuada per Setmana Santa del 1999, per Marta Estrada, Meli Queralt, Jaume Aguadé i Josep M. Sala.

Mapes: de l'IGN francès 1:25.000, els núms. TOP 25-3633 ET i TOP 25-3634 (Tignes. Val d'Isère i Val Cenise). Guia: *1103 sommets a ski*, de Philippe et Claude Traynard. Ed. Arthaud.

La vall de Cardó. Un paisatge wagnerià prop de l'Ebre

Antoni Cabré i Puig

Un itinerari circular des de prop de l'antic convent i balneari i que ens porta fins al cim més alt del massís, el cim de Xàquera o Creu de Santos.

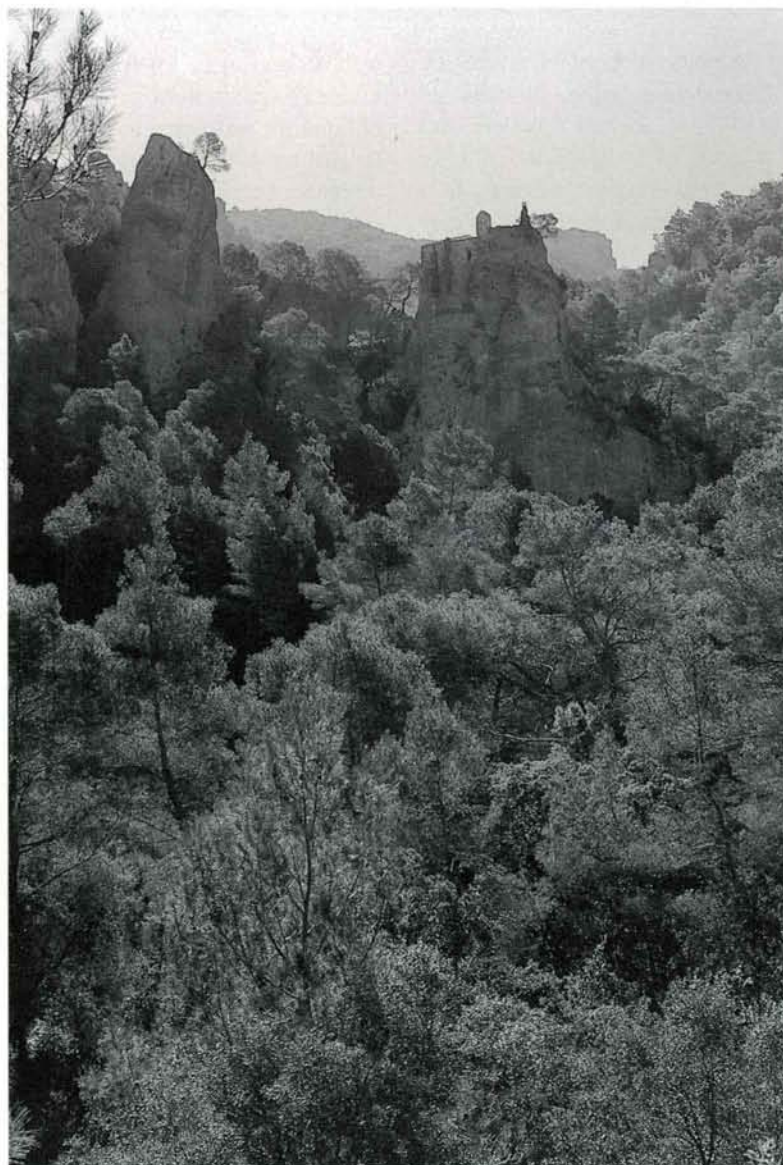
Aquest itinerari per la vall de Cardó és circular, té l'inici i finalitza molt a prop de l'antic balneari i exconvent de Cardó.

Podem estudiar les diferents varietats de la flora mediterrània en

terrenys conservats i en terrenys que han patit incendis.

És un itinerari molt recomanable, que passa per indrets molt colpidors des del punt de vista excursionista i també paisatgístic.

L'ermita de Sant Simeó o de la Columna sobresurt enmig d'un magnífic bosc mediterrani.

Pujarem per l'antic camí dels Frares, ara marcat com a PR-C-80.1.

El PR-C-80.1 és un PR circular des del poble de Rasquera, que passa pel costat del balneari de Cardó, situat dins del terme de Benifallet.

Descripció de l'itinerari

Des del poble de Rasquera surt una carretera estreta, asfaltada, que ens pujarà fins a l'antic convent de Cardó, al peu d'una vall suspesa molt interessant.

L'antic convent, envoltat de cingles calcaris pertot arreu, és situat damunt d'un penyal de 103 metres d'altura, per sota del qual s'escola la vall de Domenge, tributària de l'Ebre.

0.00 h. Iniciem la caminada al **km 9** de la carretera que de Rasquera puja a Cardó.

El camí és marcat com a **PR-C-80.1** (marques blanques i grogues). Som al davant de l'ermita del Carme, 505 m.

0.05 h. Ermita de la Trinitat, ara en ruïnes. El camí entra en una obaga i s'enfila, ben fressat, passant pel davant d'unes antigues estacions del viacrucis.

0.18 h. Ermita de l'Àngel, també en ruïnes. Entrem en un ufanós bosc mediterrani.

Ara el camí cerca el peu d'una cinglera calcària i ja tenim, ben amunt, el coll.

0.28 h. Portell de Cosp, 637 m.

Al mapa IGN es llegeix «Portell de Cardó».

Ara, el camí baixa fort, de cara a l'Abeurador de la Font, deu situada al fons de la vall. Estem passant entre dues alteroses cingleres. La del nord, a la nostra esquerra, està cremada. Però a la nostra dreta, obaga, es drecen un total de 220 teixos, censats pels homes de Rasquera, i protegits mitjançant tècniques de margedes.

0,36 h. Deixem el PR, que davalla fent giragonses, i prenem, cap a la nostra dreta, un imprecís sender, difícil de veure, que s'enfila per una tartera i que ràpidament se'n va, planer, a mig vessant, per sota del cingle calcari.

0.40 h. Veiem un tancat davant

nostre, que caldrà saltar. El camí segueix planer.

0.45 h. Sortim del tancat tornant a saltar. Entrem en el domini dels teixos, que admirem, ja que es tracta d'uns magnífics exemplars.

Ja ens trobem amb l'altre PR: és el PR-C-80, que ve des de Rasquera i duu al Perelló, tot passant per la Creu de Santos.

Aquest camí puja des de l'Abeurador de la Font, on hi ha una bassa per a ús dels bombers, al final d'una pista que surt des del km 19 de la carretera (TV- 3022) que travessa de cap a cap la plana del Burgar, des de Rasquera fins al Perelló.

0.55 h. Refugi. Bastit amb l'ajut de la Diputació. Inaugurat l'any 1990, pertany al Centre Excursionista de Rasquera. Ara, el camí segueix la conducció d'aigua.

1.02 h. Font del Teix, amb abeuradors per als ramats. Lloc bellíssim. Al damunt, veiem un exemplar de teix, considerat el més vell de la contrada, amb una circumferència de 3,85 metres.

Aquest indret és un bon lloc per a menjar-hi, ja que no trobarem més aigua en tot el recorregut.

Sempre seguint les marques del PR, el camí s'enlaira, i es va encarrant al SE.

1.15 h. Cova Llòbrega. Interessant com a aixopluc, en cas de necessitat. Emprada per a guardar els ramats.

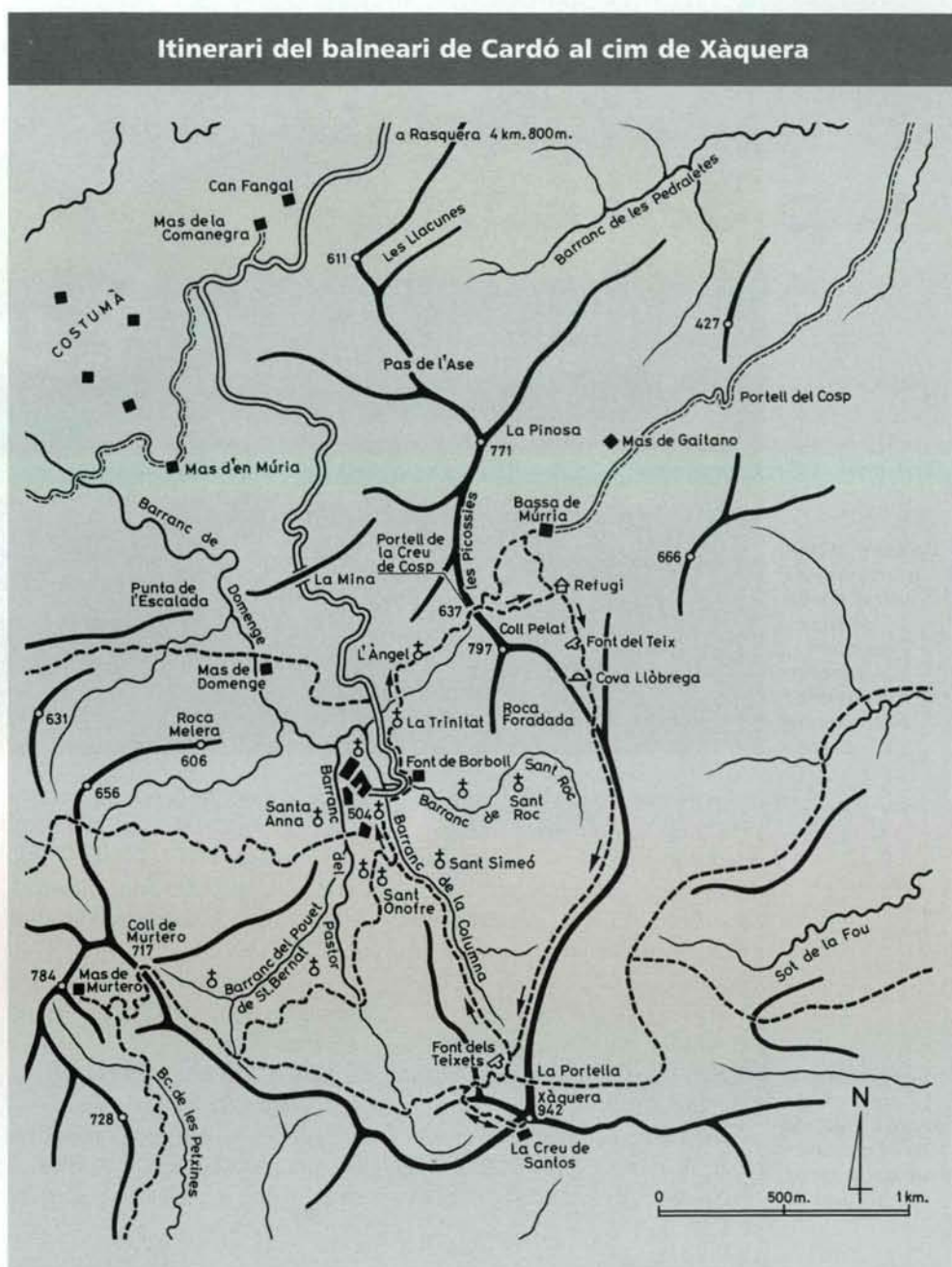
El camí ara esdevé planer, i veiem la mar, al fons, davant nostre.

També podem veure les muntanyes de Tivissa, la moleta de Genessies, la tossa de l'Alzina, la Barra, el Morral de la Campana i les Nines del Boix.

Anem passant per un tros cremat, ple de garric. El camí va travessant rases.

1.55 h. Portell. Es tracta d'un lloc molt interessant, on recomanem d'atansar-se, ja que s'hi contempla un panorama superb del muntanyam est de Cardó i veiem la Creu de Santos, el seu cim.

Reculem durant dos minuts, i pugem per un grau, per guanyar la cresta, que aquí ens obliga a servir-nos de les mans i es va fent esmolada, cosa que fa que el camí passi per dins del vessant de la vall de Car-

dó, fugint de la cinglera.

Entrem en un ufanós bosc d'alzines i pins.

Passem per un collet i tornem a entrar al vessant de Cardó. El camí és evident, i molt ben treballat amb pedres de suport.

Passem a frec d'una antiga carbonera.

2.35 h. Portell de Cardó. Tren-call per on tornarem a passar, en davallar.

Ara el camí s'enfila fort, ja que cal superar una cinglera, un estrat calcari, on trobem un grau molt ben treballat.

Entrem en un bosc encarat al nord, amb grans quantitats de fullaraca d'auró.

El camí s'acosta a l'oest de la carena, retorna, sempre ascendent cap a l'est, i novament puja cap a l'oest; ens trobem un grau que ens fa guanyar un coll, a 880 m.

Ara el paisatge canvia sobtadament: esdevé sec, aspre, sense vegetació... només hi ha coixinets de monja i argelagues.

El camí discorre per unes lliseres en roca viva, molt pendent.

Veiem la caseta de vigilància contra incendis, que deixem a la nostra dreta, actualment tancada.

I ja assolim el cim bicèfal d'aquest massís. Hi havia una creu; avui dia hi trobem una antena.

3.10 h. Cim de Xàquera o Creu de Santos, 942 m.

Damunt d'una gran penya i voltat d'una ufanosa vegetació, trobem l'exconvent i balneari de Cardó.

Panorama esplèndid: tenim davant, cap al sud, Xerta, Aldover, Amposta, Tortosa, tot el delta. Més a prop, tenim la serra del Boix i la de la Barra. El Port, des del Caro, fins al tossal d'en Grillo, passant per l'Espina i per la punta de l'Aigua. L'Ebre s'escola pel fons de la vall. Més enllà, veiem les serres de Pàndols i de Cavalls, la mola d'Irta i el puig Cavaller.

El Xàquera o Creu de Santos (942 m) és el cim més alt de la serra de Cardó.

Es veu perfectament el monument als morts de la contesa, a la mítica cota 705, cim de la serra de

Pàndols, i també l'ermita de Santa Magdalena.

Retornem sobre les nostres passes, fins a arribar a l'encreuament de camins, prop del Portell de Cardó.

3,30 h. Portell de Cardó. Ara prenem el camí descendent, cap a la nostra esquerra.

3,32 h. El camí es fa planer, per sota del cingle calcari, tot resseguint-lo, i fins a trobar la **font dels Teixets**, actualment fora d'ús, a causa d'una gran esllavissada de

rocam, cosa que fa que els blocs ens dificultin d'avançar.

Aquí trobem teixos i grèvols a dojo.

Cal creuar, planerament, l'esllavissada.

A l'altre costat s'inicia la davallada del camí, ara molt malmès.

Som dins d'un ufanós bosc d'obaga.

Anem cercant la rasa i davallant fortament.

El camí a trossos és malmès per manca de gent que hi passi i per troncs caiguts.

Sempre avall, tot seguint el **barrenc de la Columna**, arribem a una captació d'aigües de l'envasadora, fins on arriba una pista.

4 h. Entrem a la pista, que seguim avall.

4,02 h. Deixem la pista i prenem un camí ben fressat, ascendent, cap a la dreta.

4,08 h. Som al peu de l'ermita de **Sant Simeó o de la Columna**. Val la pena visitar-la, malgrat el seu estat ruïnós: es tracta d'una joia, tant per l'entorn, com per l'àgil construcció en tres nivells; quedarem embadalits.

Entre pujar i baixar per les escales, hi estarem 15 min, i aprofitarem per a descansar.

Després tornarem a la pista. La seguirem avall i, al cap de dos mi-

nuts de caminar, arribarem a una cruïlla amb la pista principal que ve del santuari i que puja cap al coll de Murtero.

4,30 h. Cruïlla, on trobem, en ruïnes, la **font de la Columna**.

Val la pena pujar per la pista principal, en direcció al coll de Murtero, ja que al capdamunt de la recta, just en un revolt, amb cinc minuts de camí, trobarem un magnífic mirador: lloc interessantíssim per a gaudir de tot el paisatge de la vall de Cardó. Podrem admirar tota la magnitud d'aquest incomparable entorn.

Tornem a la pista principal, avall, i aviat arribem a la cruïlla amb la carretera de Cardó, just al davant del santuari, antic monestir i després balneari de Cardó.

4,47 h. Prenem la carretera cap a la nostra dreta.

Creuarem el **barranc de Sant Roc**, on trobem la **font del Borboll**, que ara també té les aigües captades per l'estació envasadora de les Aigües de Cardó, i ja arribem al km 9, on hi ha una curta pista ascendent.

4,55 h. Final de l'excursió per la vall de Cardó.

Notes

Avui dia Cardó és una finca particular on hi ha una envasadora d'aigua. No s'hi permet l'entrada. Tampoc a l'antic convent, que amenaça ruïna.

L'antic convent té l'origen en una petita cova situada sota el penyal de l'ermita de la Columna.

Els tres primers frares bastiren la primera capella, de fang, i hi digueren missa el 6 d'abril de 1606. Després vingueren més frares i es va constituir el «Desert», cenobi de Sant Hilari de Cardó, de l'orde dels Carmelites Descalços.

A les construccions del convent no hi havia luxes. Tot era austeritat i senzillesa.

El lloc era abrupte i solitari, i no s'hi permetia l'accés a cap dona.

Hi havia un total de tretze ermites, avui en ruïnes, totes envoltades de xiprers.

Quan va arribar l'exclaustració de Mendizábal, en 1835, s'inicià la ruïna del convent.

L'altar fou portat a l'ermita de Sant Domènec de Rasquera, on és encara.

A primers del segle xx, el lloc fou condicionat com a balneari d'estiu, i s'hi van fer obres de restauració i d'adaptació per a les noves destinacions. Funcionà fins als anys seixanta i després entrà en un abandó i ruïna totals.

La carretera que hi mena és molt estreta i sinuosa. Caldrà anar amb compte, ja que hi transiten els camions de l'envasadora d'aigües.

Bibliografia

Josep IGLÉSIES - Joaquim SANTASUSAGNA. *Del Camp de Tarragona a l'Ebre. Guia itinerària*. Centre de Lectura. Reus 1931.

Manuel BEGUER PINYOL. *El valle de Cardó. Monografía histórica*. Algueró y Baiges. Tortosa 1948.

Rasquera - Portell de Cosp - Balneari de Cardó - Rasquera (Camí dels Frares). PR-C-80-1. Comitè Català de Senders - Grup Cultural Rasquera. Any 1991.

Mapes

Benifallet. IGN 497 - I, escala 1:25.000.

L'any 1922, durant l'època de l'activitat com a balneari, es va editar un mapa a escala 1:6.000, de la finca de Cardó, que va dirigir l'enginyer Dr. J. Teixidó Barrau, molt interessant, però difícil de trobar avui dia.

Baixant de la Creu de Santos, el balneari i la vall constitueixen un paratge de gran bellesa.

La crida de les roques. Cinc escalades fàcils a l'entorn del monestir de Montserrat

Centre Acadèmic d'Escalada

T'ho posem fàcil: et presentem cinc escalades senzilles, però essencials, a Montserrat. No podràs dir que no hi ha vies assequibles per als escaladors novells.

Al capdamunt de la berruga durant l'escalada de la via normal del Cavall Bernat. El buit que ens obre la perspectiva de la paret dels Diablers és esfereïdor.

Les escalades que ara us presentem són petites, fàcils... un passeig. No són grans vies, o almenys les ressenyes no ho aparenten, no t'hi jugaràs el físic i, en canvi, se t'omplirà el cos de sensacions, de muntanya en el seu estat més pur. Perquè és quan escalem que toquem la muntanya més íntimament.

De fet, les hem triat per als que comenceu a escalar, perquè també pugueu gaudir, pas a pas, d'aquesta sensació de «tocar la roca». L'equi-

libri, la concentració, l'esforç i el sacrifici que suposa progressar en vertical... I no per ser tan assequibles et deixaran d'entusiasmar; totes són grans clàssiques, reconegudes i explicades pels escaladors des de fa una pila d'anys. En el temps que es van obrir, el material i les condicions les feren dures i, fins i tot, temibles. T'apassionaràs de la mateixa manera que ho fem els que fa més temps que hi som posats, en rutes més complicades. Igual que ho vam fer nosaltres quan començàvem. No s'oblida mai el dia que s'afronta una paret per primera vegada, com a responsable de la cordada.

Per facilitar-te la decisió d'arregar el material, carregar-te la motxilla a l'esquena i agafar el cotxe cap a Montserrat, hem preparat ressenyes, aproximacions i descensos detallats... Perquè no et puguis queixar ni acovardir.

Monestir - regió de Tebes - Gorra Frígia, cara sud

Via GEDE, 150 m, D (difícil)

Via Blava, reequipada per montserratins veterans aquests darrers anys. L'objectiu del repàs per part del grup d'en Joan Nubiola i en Joan Cerdà és garantir en tot moment la màxima seguretat i que no se sobrepassi el quart grau. Es tracta d'escalades amb bona roca, normal-

ment de tercer, potser amb algun pas una mica més fi, que ofereixen sensacions plàcides i resultats gratificants.

La GEDE de la Sud de la Gorra Frígia presenta un recorregut llarg, de 150 m, i una dificultat catalogada de D (quart grau). Navegarem per la gran placa, sobre una roca immillorable, sempre protegits pel diedre a mà dreta fins que els parabols ens indiquin el flanqueig. El pas clau el trobem en saltar la gran llastra. Fins al cim només queda una grimpada.

Hem de portar cintes exprés i bagues llargues amb les quals escanyarem alguna savina.

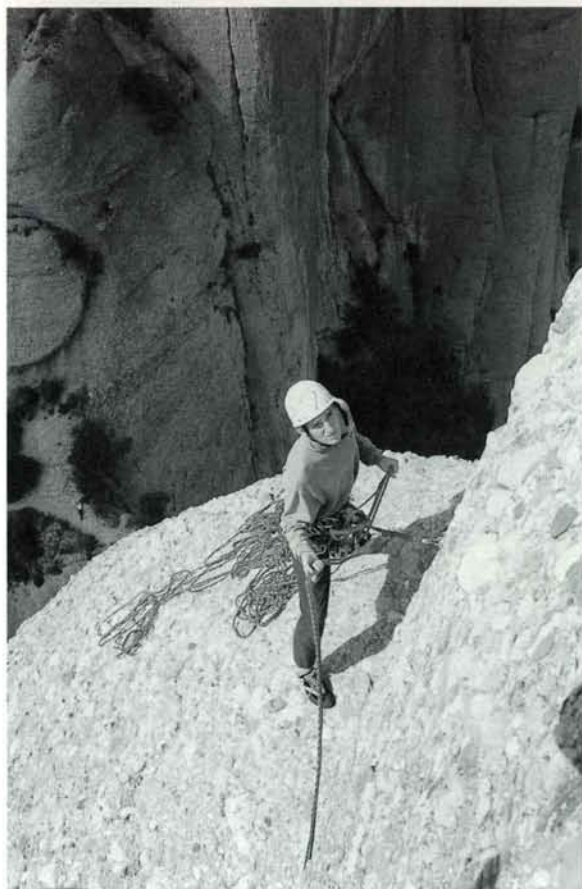
Aproximació: Des del monestir pujarem fins a Sant Joan, bé amb el funicular, bé per les escales que porten cap a Sant Jeroni. Si pugem per les escales, després d'uns quinze minuts apareixerà davant nostre la Panxa del Bisbe, una estona seguint el camí i agafarem un trencall que baixa a l'esquerra, passarem per l'ermita de Santa Anna, creuarem l'espectacular coll del Trencabarrals i ja serem al camí de Sant Joan. Prenem aquest camí ample i planer en direcció nord, sempre amb la imensa Gorra Frígia a la vista. En arribar al peu de la roca remuntem l'ampla canal de l'esquerra fins al coll entre l'agulla i la seva companya, la Magdalena Superior. Des d'aquí només ens queda baixar rodejant la Gorra, passar la balma de Santa Magdalena, el peu del gran diedre i ja trobarem la marca blava que indica l'inici de l'ascensió.

Descens: La baixada és molt senzilla. Resseguiem la via normal sense haver de fer cap ràpel. Membres del CADE van equipar-la amb cables en el seu cinquantè aniversari. El descens ens deixa al coll esmentat anteriorment.

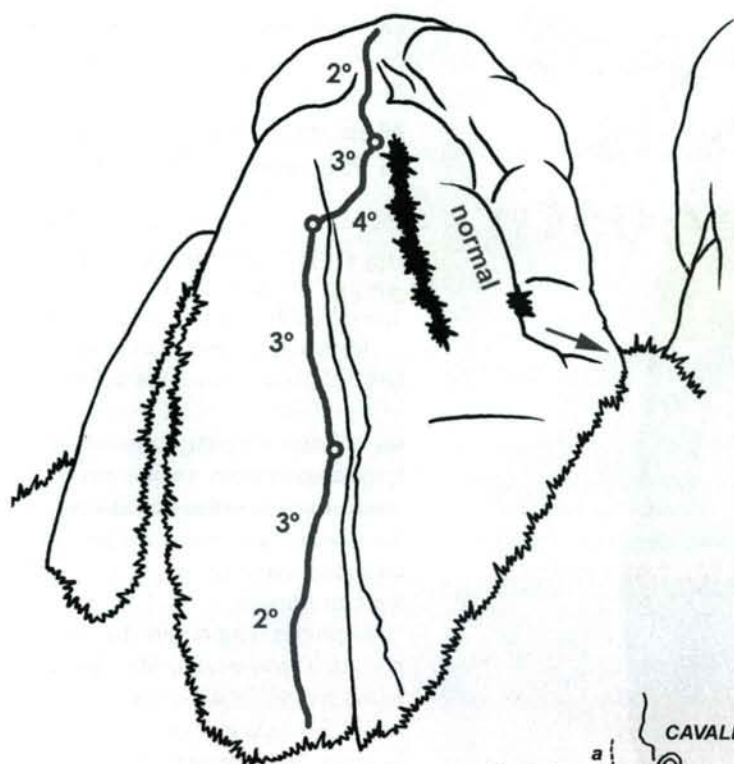
Monestir - Sant Benet - la Momieta, cara sud

Via normal, 100 m, D+ (difícil superior)

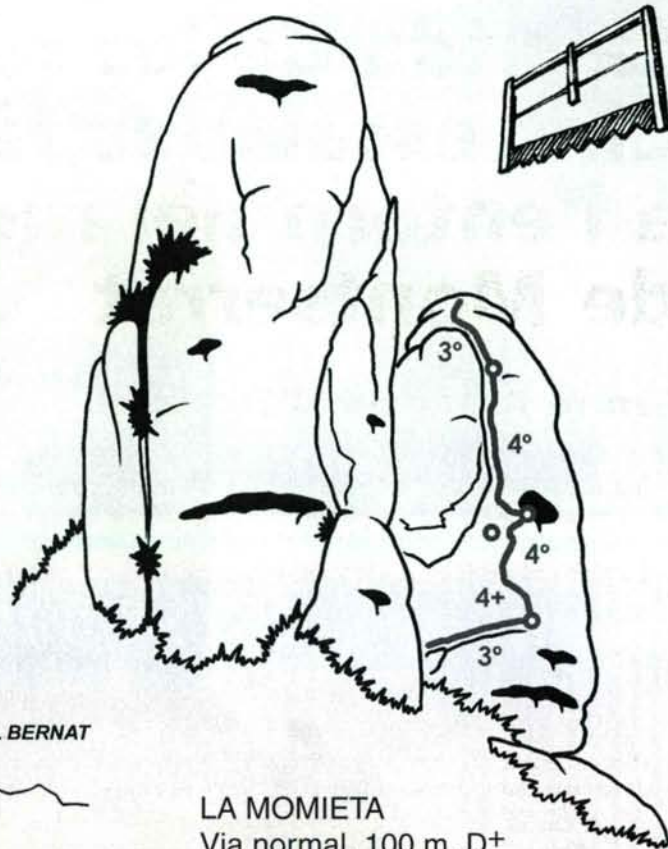
L'escalada de la via normal a la Momieta ens convertirà en lladres d'un petit tresor. Com si descobris-

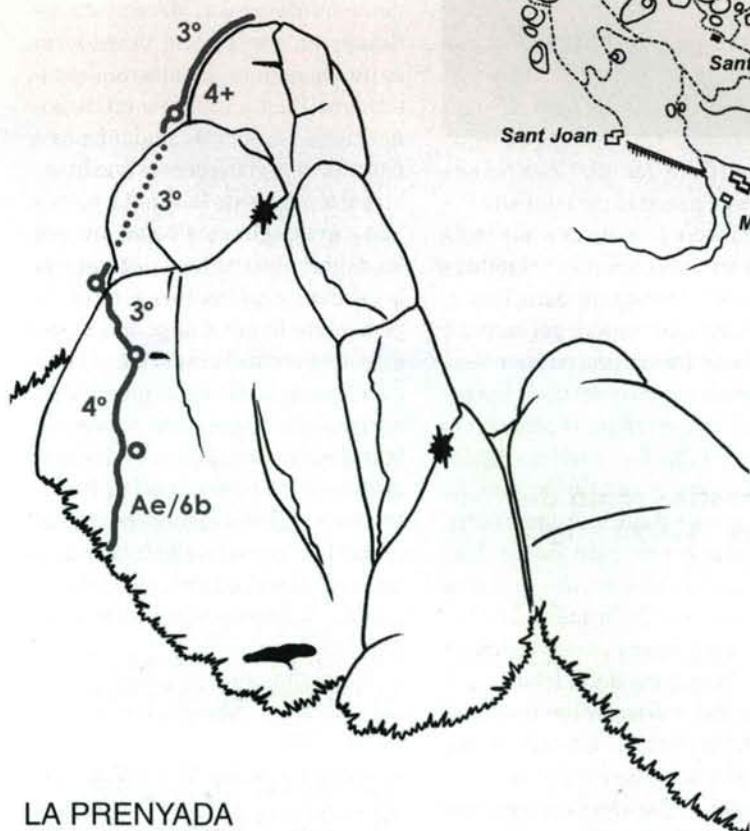
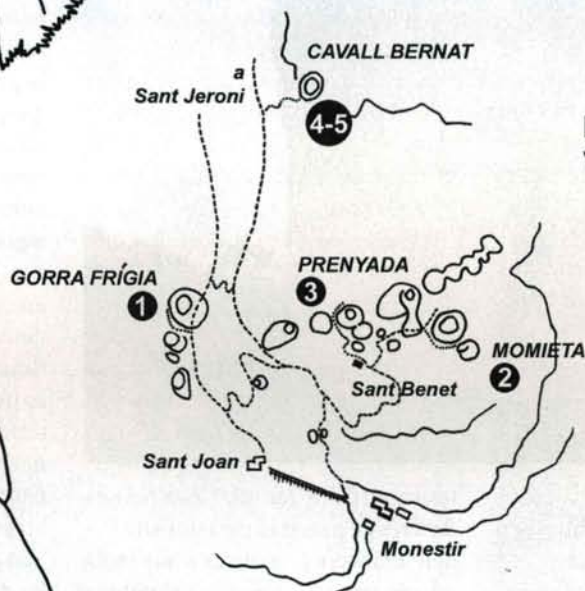
© Fotografia: Xavier Llanos, 2001.

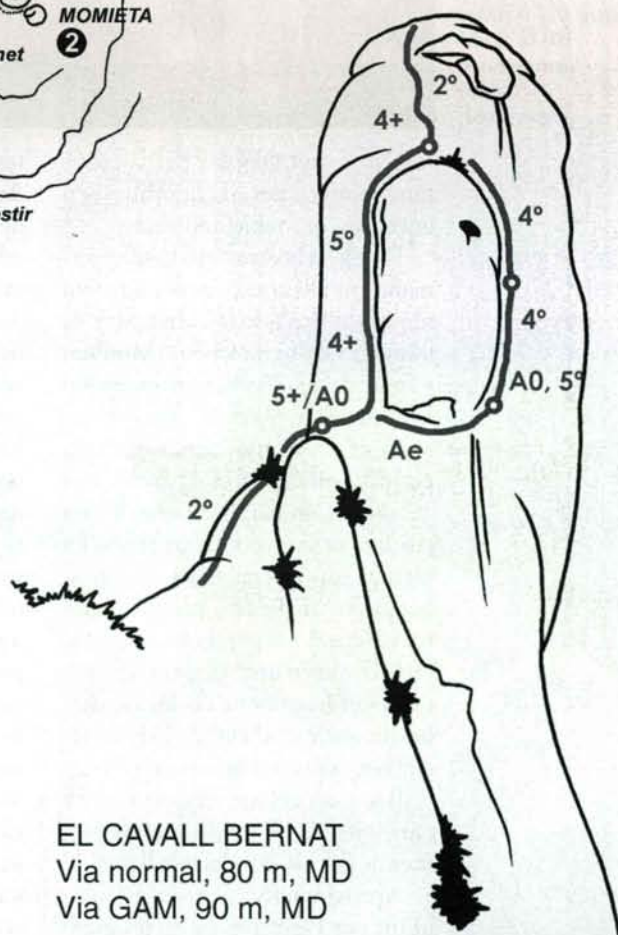
LA GORRA FRÍGIA
Via GEDE, 150 m, D

LA MOMIETA
Via normal, 100 m, D⁺

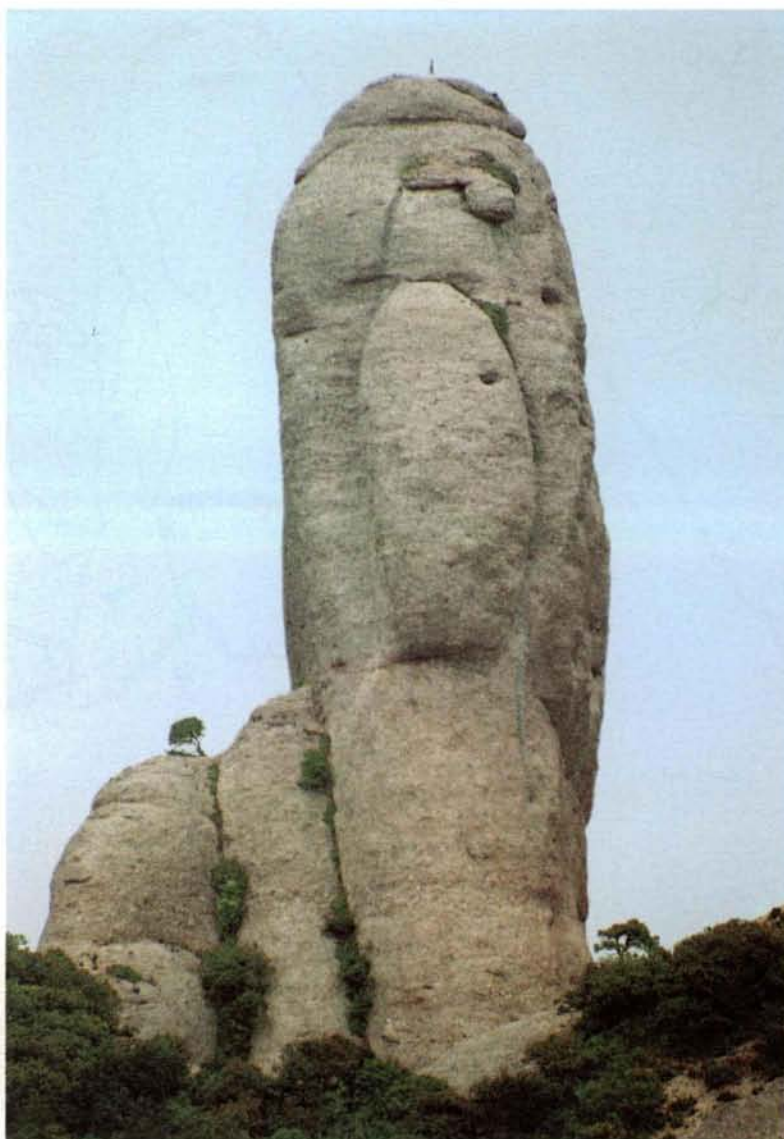

LA PRENYADA
Via GEDE, 100 m, MD

EL CAVALL BERNAT
Via normal, 80 m, MD
Via GAM, 90 m, MD

El Cavall Bernat, imponent, des del camí de les Gorres, de Sant Joan a Sant Jeroni. No ens sorprèn que els nadius de la zona l'anomenin «Carall trempat».

entre les roques; l'altre ho fa per la canal.

Monestir - Sant Benet - la Prenyada, cara sud

Via GEDE, 100 m, MD (molt difícil)

Tornem a presentar una via del Grup Especial d'Escalada del Club Muntanyenc Gracienc. Aquesta és un pèl més vertical i, encara que força desconeguda, resulta meravellosa, una joia amagada al cor de Sant Benet, amb una vista panoràmica cap a les Gorres que ens deixarà en silenci.

El primer llarg no ens ha de fer por. Amb prou feines arriba als vint-i-cinc metres i està reequipat amb espits. La roca és molt bona, però la presa hi és escassa. De manera que, si no estem prou forts, traurem els estreps i, d'espit a espit, arribarem a la reunió. Val a dir que, si volem, podem empalmar-lo amb el següent, ja molt més assequible. Un cop instal·lats a la segona reunió, en un petit relleix, sota la descomunal panxa, afrontarem un flanqueig que podem considerar entre els millors del massís. Traçarem una línia imaginària en diagonal cap a l'esquerra, ajudant-nos a partir de tres grans pedres que hi sobresurten. Des de la reunió no veiem cap assegurança i això ens pot fer dubtar. Però no hem de tenir por. Escalarem decidits fins a tenir els peus sobre la primera pedra. D'allà estant, veurem el primer cap de burí a l'altura del nostre pit, just davant nostre —els clàssics aprofitaven un bon descans per als peus i posaven els burins—. Posarem una plaqueta recuperable i continuarem. El procés és el mateix en els *bolos* restants. El tram que ens queda fins al cim de la Prenyada no representa cap problema.

Necessitarem cinc plaquetes recuperables, els estreps i bagues llargues.

Aproximació: Hem d'arribar fins a l'ermita de Sant Benet, com en la via normal de la Momieta. Un cop hi siguem, agafem el camí que parteix del costat dret de l'edificació. A partir d'ara la roca es fa visi-

sim un secret guardat per la muntanya només per als que hi saben entrar en veritable contacte.

Des de la bretxa amb la seva germana gran flanquegem per una vira molt fàcil fins que la verticalitat de la paret ens barra el pas. Muntem reunió de parabolts i afrontem un llarg de placa fantàstic fins a la segona reunió, emplaçada en una àmplia balma. Aquí podrem descansar, fer un parèntesi que, de segur que es converteix en recés. La sortida cap al cim és molt lògica. Seguirem el diedre, posant algun friend entre els parabolts i muntarem reunió en una sòlida savina per evitar el fregament de les cordes. Les sensacions al cim de l'agulla no em veig amb cor de descriure-les.

Roca excel·lent, equipada amb parabolts. Caldren els tascons i els friends per als dos darrers llargs.

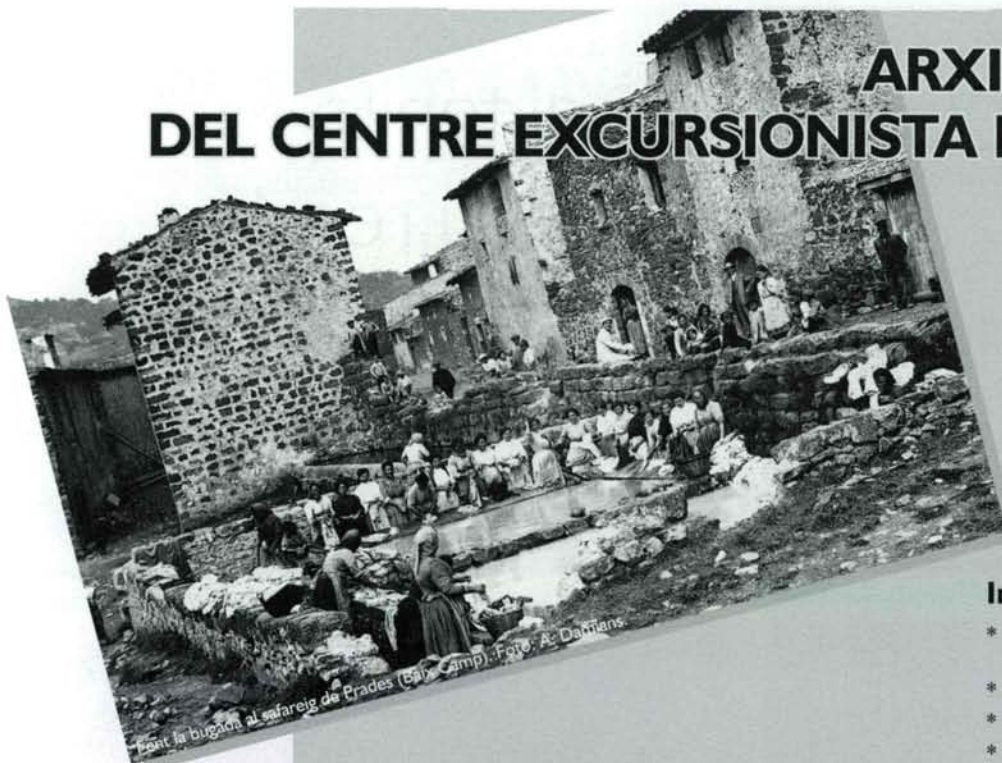
Aproximació: Sortim del monestir per l'estret camí de les esca-

les cap a Sant Jeroni. Cinc minuts després de passar el característic Pas dels Francesos, arribem a un replà que és cruïlla de camins. Nosaltres anem cap al refugi de Sant Benet, de manera que tirarem pel trencall de la dreta. De seguida podrem veure l'ermita, a la base del Gat i la Prenyada. Des del refugi, la Mòmia i la Momieta se'ns fan visibles. Agafarem el camí que surt de l'ermita, de dret cap a les roques. Aquest corriol creua el cor de Sant Benet. Passarem entre dues roques mitjanes tot pujant: són la Trumfa i la Xiri-moia. Seguidament, travessarem el peu de la trompa de l'Elefant i començarem a flanquejar l'enorme base de la Mòmia. En quinze minuts ens situem a peu de via.

Descens: Dos ràpels de quaranta metres llargs ens col·loquen exactament al mateix punt on havíem començat. El primer és molt aeri, transcorre per l'estreta bretxa

© Fotografia: Daniel Brugaroles, 2001.

ARXIU FOTOGRÀFIC DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

L'arxiu fotogràfic del Centre conté col·leccions de fotografies des de 1886 d'una gran diversitat de temes, com ara aeronàutica, arqueologia, arquitectura, carrers de Barcelona d'abans de la Reforma, esports, fauna, folklore, geografia física i econòmica, pobles i indrets de Catalunya, del Pirineu aragonès, d'Espanya i d'altres països del món. A més de fotografies estereoscòpiques i autocrom.

Instal·lacions i serveis:

- * Sala de treball per a ordenació i classificació de material.
- * Sala de conservació i arxius d'originals.
- * Laboratori.
- * Equip de tractament digital de les imatges: digitalització, retoc fotogràfic, gravació de CD ROM.
- * Servei de còpia i ampliació.
- * Reproducció de positius paper.
- * Reproducció de transparències positives blanc i negre.
- * Còpia i reproducció de negatius.

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA/Arxiu fotogràfic

Carrer del Paradís, 12. 08002 Barcelona

Tel. 93-315 23 11, fax 93-315 14 08

adreça electrònica: cec@cec-centre.org

Horari d'atenció al públic:

de dilluns a divendres de 10 a 14 h i dimarts i dijous de 18,30 a 21 h

La revista inclou:

- * Itineraris d'excursions a peu, en bicicleta tot terreny, en esquís.
- * Articles sobre alpinisme.
- * Reportatges sobre muntanyes i països llunyans.
- * Articles sobre història i fets de l'excursionisme.
- * Dossiers i treballs sobre medi ambient i defensa de la natura.
- * Informació sobre llibres, guies i mapes que surten al mercat.
- * Vies d'escalada.

MUNTANYA publica sis números de cinquanta-dues pàgines (Din A4), impreses sobre paper ecològic de qualitat, en color i en blanc i negre.

La primera revista
excursionista catalana

MUNTANYA

Membre de l'Associació de Publicacions Periòdiques en Català (APPEC)

El podeu adquirir a la recepció del Centre Excursionista de Catalunya. Els socis del Centre gaudeixen d'un preu especial.

Cognoms _____
 Nom _____
 Adreça _____
 Població _____ Codi postal _____
 Se subscriu a la revista MUNTANYA (sis números l'any), a partir de l'any _____,
 amb la quota anual de _____ pessetes (IVA inclòs).
 Barcelona, _____ de _____ de _____
 Signatura _____

Senyors del Centre Excursionista de Catalunya

El prego que, d'ara endavant, el rebut anual de subscripció de la revista MUNTANYA sigui presentat a:

Banc / Caixa

Agència _____ núm. _____

Adreça _____

Població _____ Codi postal _____

Número de compte corrent

Número de llibreta d'estalvi

Nom del titular del compte o llibreta _____

Barcelona, de de

ble tota l'estona, només el bosc espès ens farà dubtar.

A peu de via hem de pujar bastant per la canal de l'esquerra. Veurem els parabolts llunts de les vies esportives que rodegen la GEDE. Nosaltres busquem espits platejats.

Descens: Al cim, mirant al Cavall Bernat, hi ha una instal·lació de parabolts. Farem un ràpel de 30 metres seguint el que és la via Original. Per a tornar al refugi podem fer-ho per la canal del peu de via o per la canal de la cara nord, entre l'Elefant i la Prenyada. Els dos camins són evidents i no ens podem perdre.

Regió del Tabor - Sant Jeroni - Cavall Bernat, cara oest

Vies normal i GAM, 80 m, MD (molt difícil)

Ens ha costat acabar aquest petit recull de rutes assequibles. I ho fem amb la via reina, el somni de molts escaladors novells, un desafiament modest a una gran paret. La normal i la GAM al Cavall Bernat.

Les dues escalades presenten roca sòlida i bones assegurances. Tenen dificultats molt similars, però a la GAM haurem de preveure un factor que s'escapa de les ressenyes: el buit. Mentre que la primera queda protegida dels immensos barrancs de la cara nord, per la berruga, escalant la via del Grup d'Alta Muntanya, plantarem cara a la por.

Per arribar a la primera reunió, comuna a ambdues ascensions, remuntarem una aresta curta de segon grau sense assegurances ni dificultats. Des d'aquest contrafort travessarem una placa de tres metres molt fins en direcció al diedre. Sempre s'havien fet en artificial i ara utilitzem com a preses de mà els antics forats de pitons. Haurem de parar atenció als peus, perquè l'escalada és fina. De totes maneres, el pas està assegurat amb un espit. Un cop a l'inici del diedre, ens saltarem una reunió intermèdia i comencem la progressió obrint les cames a les parets de banda i banda. Unes grans escàrpias col·locades recentment

ens protegeixen aquest llarg. Al final, la fissura sobreploma. No hem de decantar-nos per la placa de l'esquerra, que no té sortida, sinó que hem de tirar recte amunt sense sortir del diedre. Com més obrim les cames, més fàcilment arribarem al capdamunt de la gran berruga. D'allà al cim del Cavall queda una sortida fina, de cinquè, i trenta metres de grimpada.

La via GAM flanqueja els tres metres de cinquè superior i continua la travessa per sota la balma en artificial d'expansió equipat amb espits. A l'arribada de la segona reunió els passos s'allarguen i això i el fet de trobar-nos absolutament penjats ens obliga a mantenir el cap fred. És interessant que inventem un senyal amb el company perquè sàpiga quan ens pot deixar d'assegurar: el flanqueig és llarg i si fa vent no el sentirem.

Per arribar al cim de la berruga queden dos llargs curts o un de molt llarg. Començarem agafant-nos a les peces amb les mans i pujant els peus, per continuar tot seguit en lliure molt difícil amb tècnica de diedre.

Per la via normal necessitarem algun friend mitjà. Per a la GAM, el joc complet d'encastadors i un parell de bagues.

Aproximació: El més recomanable després de les grans pluges, és pujar des del monestir. L'aproximació pel camí de l'Arrel, des de Santa Cecília, remuntant l'espectacular canal del Cavall, ha quedat força malmesa.

Si partim del monestir, haurem de remuntar el camí de les escales més enllà de la Panxa del Bisbe, fins a arribar al pla dels Ocells. A aquesta clariana del bosc, que és com una plaça, també hi podem anar des de Sant Joan. Si més no, ens estalviarem el desnivell en pujar amb el funicular. Des del pla no remuntarem el camí a l'esquerra, que ens portaria a Sant Jeroni, sinó que agafem un corriol planer que travessa el bosc en direcció oest, amb tendència a la dreta. Després d'una bona estona sense cansar-nos, perquè el camí és horitzontal, ja podrem veure la silueta del Cavall. Uns minuts de pujada suau i ja hi serem.

© Fotografia: Mariona Orfila, 2001.

Descens: Farem un ràpel curt fins al cim de la berruga i, des d'una gran cadena, un de molt llarg fins a la primera reunió. Hi ha gent que continua el ràpel per un canaló a la dreta per estalviar-se la desgrimpada del primer tram que hem comentat. Amb tot, no representa cap problema.

Amb aquest article tan didàctic, el Centre Acadèmic d'Escalada respon a una demanda creixent de la Secció de Muntanya, d'ensenyar els seus joves. Potser per això l'haureu trobat, els que no escaleu, un pèl massa tècnic. La idea és animar tota una generació de nois i noies que, després d'haver fet els cursos d'escalada bàsica, encara no es veuen amb cor d'afrontar una paret de més de trenta metres per si sols. A més a més d'aquest recull i d'altres que vindran, s'han previst sortides d'escalada clàssica en les quals els interessats que tinguin un mínim d'experiència podran participar activament.

D'altra banda, podeu consultar-nos qualsevol dubte o escalada a la Secció. I els que vulguin poden contractar els serveis de l'Oficina de Guies de Muntanya a la seu del Centre Excursionista de Catalunya.

L'espectacular ràpel de la Mometa. Uns quants metres per darrere nostre, la Mòmia.

La vall de Kul·lu (Himàlaia oriental)

Rafael Battestini

La bellesa de la vall de Kul·lu és tal que, segons la tradició de la Mahabaratha, els déus van escollir aquell lloc com a residència terrenal.

L'Índia és un immens subcontinent que requeriria un seguit de volums per a ésser explicat, i encara a mitges.

Tanmateix, dins d'aquesta immensitat, hi ha llocs força desconeguts per a la majoria dels occidentals; alguns tenen una bellesa i una importància cultural que els fan mereixedors d'un estudi que ens permeti una certa aproximació.

La vall de Kul·lu, a l'Himàlaia occidental, és un d'aquests llocs que podem considerar interessants.

Una vall magnífica

La bellesa de la vall de Kul·lu és tal que, segons la tradició de la Mahabaratha, els déus van escollir aquell lloc com a residència terrenal.

Es tracta d'una vall relativament petita, amb un centenar de quilòmetres en la seva dimensió princi-

pal, de nord a sud, i una trentena de quilòmetres d'amplada.

La vall de Kul·lu és drenada pel riu Beas, o Byas, que neix a l'Himàlaia, força al nord de Delhi, baixant cap al sud des del pas de Rothang, a 3.980 m.

El Beas es desvia cap a l'oest, a Panduh, on s'acaba la vall en un enyorjat impressionant.

Un cop deixada la vall de Kul·lu, el Beas augmenta de cabal i desemboca en el Sultej, el principal afluent de l'Indus.

La capçalera de la vall de Kul·lu és un circ muntanyós d'una gran espectacularitat, en el qual ressalta el cim del Shikar Beh, de 6.200 metres.

El Rothang-La queda tancat per la neu durant sis mesos l'any i separa, en lloc d'unir, la vall de Kul·lu de la de Lahul, una vall àrida, amb habitants d'ètnia i cultura tibetanes.

La carretera que uneix Kul·lu amb el Lahul fou construïda per tibetans exiliats, fugitius dels invasors xinesos; molts van perdre la vida en la realització d'aquelles dures obres.

La capital de la vall és Kul·lu, o Sultanpur, amb uns setanta mil habitants, a una altitud de 1.300 metres; en canvi, Manali, a 2.000 metres, supera en població la capital, amb 200.000 pobladors.

Hi ha un petit aeroport a Bhuntar, al sud de Kul·lu.

Al nord-est de Kul·lu, molt enfilat al vessant oriental, hi ha Nagar, antiga capital i d'un gran valor cultural.

Ètnicament, els autòctons de la vall de Kul·lu són indoeuropeus, de pell més clara que la resta d'hindús i amb unes faccions que encaixen més amb els nostres cànons estètics.

Un punt interessant és l'estatus social de la dona, que hi és reconeguda com a membre important de la família. La seva actitud en públic és més desimbolta que a la resta de l'Índia, somriu i parla amb desconeguts sense abaixar el cap. Les dones es vesteixen d'una manera còmoda i alhora elegant, amb un conjunt de pantalons i una túnica llarga, i es cobreixen amb un casquet de coloraines; els seus vestits recorden els de les dones a les valls de l'alt Indus.

Clima, vegetació i fauna

El clima és el propi d'una àrea de muntanya ubicada en la zona banyada pels monsons tropicals; el podem definir com un clima tropical monsonic de muntanya, amb estacions seca i humida, nits fresques, estius calorosos de dia i hiverns rigorosos, tot regat per pluges abundants i pel desgel.

La vegetació de la vall de Kul·lu varia amb l'altura: a les zones properes al Beas es conreua arròs, blat, ordi i hortalisses; als prats més elevats hi ha herba per a pastures.

Els arbres formen boscos frondosos amb una gran biodiversitat; es troben castanyers, ficus, pins de l'Himàlaia, cedres als voltants de Manali, i avets a les zones elevades.

És interessant assenyalar que, el 1880, Mr. Bannon, un irlandès, exmajor de l'exèrcit colonial, va

**Dona teixint
artesanament
un xal.**

plantar un miler de pomers entorn de Kul-lu-Sultanpur i l'èxit fou total: actualment la vall de Kul-lu té grans extensions de pomers, i exporta fruita, suc i conserves de qualitat.

La fauna és variada, a les zones properes al riu hi ha búfals d'aigua, més amunt trobem zebús i vaques, al costat de gallines i porcs a les cases rurals, i cabres als pobles; més enlaire es veuen les cabres de l'Himàlia, de pèl llarg i sedós, pasturant als prats. Als boscos hi viuen micos (langurs), que van als poblats.

El món religiós

L'assentament humà a la vall de Kul-lu és molt antic i això explica la persistència de costums culturals i religiosos arcaics. Podem parlar d'un hinduisme xamànic, amb arrel xamanicoanimista molt antiga, influenciada per l'hinduisme dominant.

Pràcticament cada població té la seva divinitat pròpia, fins a 360 divinitats «tribals» en tota la vall.

Cada divinitat té una representació simbòlica, generalment una cara humanoide, en baix relleu de coure.

Els temples són de tipus similar a una pagoda, de fusta, amb un seguit de teuladets.

La representació de cada divinitat és passejada en palanquí, els portadors del qual acostumen a anar «col·locats» per al·lucinògens.

Hi ha una certa jerarquia entre les divinitats tribals: Hadimba, la roca deessa de Manali, és la més important, i també la més ferotge. S'allotja en un elegant temple pagoda, al mig d'un bosc de cedres mil·lenaris.

Ragunathgi, el déu local de Kul-lu, s'allotja al bell mig de la ciutat antiga, en un temple típicament hinduista; encara que amb menys poder que Hadimba, supera les altres 358 divinitats.

La divinitat de Naggar també té un temple pagoda.

Cal remarcar que moltes divinitats tribals de la vall de Kul-lu són femenines.

A més dels passejos en palanquí, les 360 divinitats tribals es reuneixen a Kul-lu en una gran esplanada, celebrant un «aplec», presidit, naturalment, per Hadimba.

Cada dia, a cada temple hi ha rituals xamànics i cerimònies que dirigeix un sacerdot hinduista.

Els rituals xamànics es fan, a duo, entre un xaman, amb poders de guarició i endevinació, i el sacerdot, que actua com a testimoni i «traductor» del que diu el xaman, que pot ésser un analfabet parlant en un dialecte local sovint quasi perdut.

Vam ésser testimonis d'uns quants passejos en palanquí, una cerimònia amb Ragunathgi a Kul-lu, i un ritual xamànic a Manali, amb Hadimba i el seu xaman com a protagonistes.

L'arquitectura

L'arquitectura de la vall de Kul-lu té força personalitat.

Els temples pagoda ja esmentats són exclusius de la regió; els materials de construcció són bigues i llares de fusta, i parets on es barreja fang i pedres.

Les teulades dels diferents nivells són de quatre vessants, amb llares i, malauradament, també planxa ondulada.

Hi hagué fortalises, de fang, pedra i fusta, que servien als rajàs locals, petits senyors feudals.

La fortalesa de Naggar, restaurada i reconvertida en hotel, és la que es conserva millor.

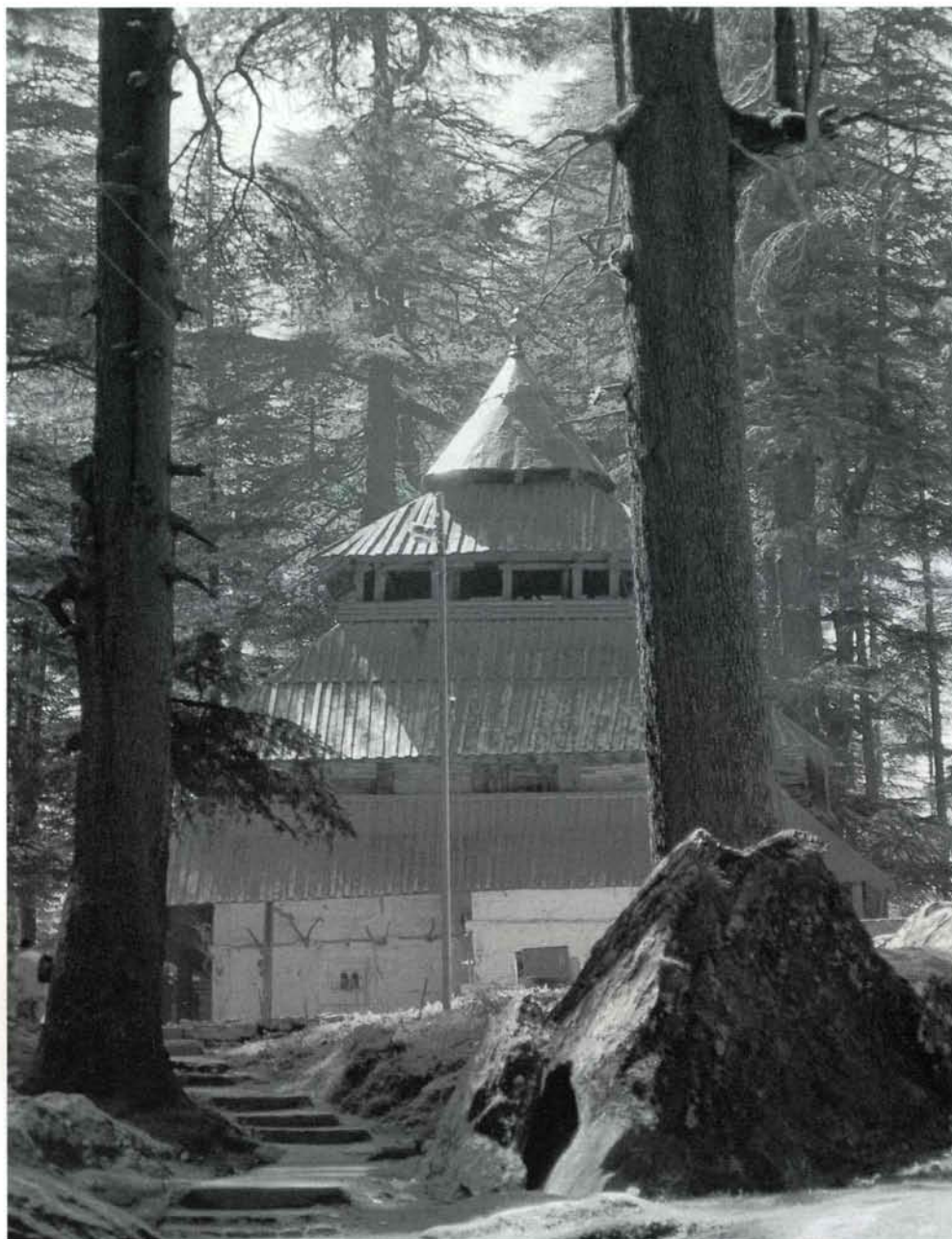

A dalt, la residència de Nicolai Roerich. A baix, una processó amb una divinitat local.

Les cases antigues tenen uns baixos de fang, pedra i fusta, amb portes i porticons molt ben treballats; a més, hi ha un pis que sobrepassa la superfície dels baixos, on predomina la fusta, ben treballada. La teulada, de dos vessants, era de palla o llares; ara la majoria és de planxa ondulada.

A més, hi ha uns interessants temples hinduistes, antics, petits

El curiós temple-pagoda de Hadimba, enmig d'un gran bosc.

tresors arquitectònics de pedra esculpida i sense pintar, que representen el «mont Meru», centre de l'univers hinduista.

El més bonic és el de Dishvara, a Kul·lu, i n'hi ha dos més al mateix Naggar.

Fora ja de la vall de Kul·lu, però seguint el riu Beas, podem trobar-ne dos a Mani i un a Baijnath, dedicat a Shiva.

L'economia i el turisme

L'economia ha variat, passant de l'autosubsistència pròpia d'una vall de muntanya mal comunicada, a les relacions de dependència amb un exterior cada vegada més present, gràcies a una carretera, un aeroport,

electrificació, telecomunicacions, exportacions de fusta, pomes i cereals, i turisme, bàsicament interior.

Aprofitant la sedositat del pelatge de les cabres de l'Himàlaia, hi ha una important artesanía de xals, els *shawls*, de diverses categories, segons la llana emprada: amb el borrisol que s'ha adherit a les pedres es fila una llana tan fina com la seda i es teixeixen els valuosos *sha touch*, que poden passar per l'obertura d'un anell, d'un preu prohibitiu; amb la llaneta del coll dels cabrits es fila una llana força fina amb xals d'un preu elevat però assequible; amb la llana normal es teixeixen xals lleugers i càlids. Els telers són manuals i casolans.

El turisme, de moment local, ve

atret per un seguit d'ofertes: de sempre venien a les aigües termals de Vashisht, un xic al nord de Manali, reputades per la seva acció curativa en problemes de pell, reumatisme i trastorns respiratoris.

Al nord-oest de Manali hi ha Solang Nala, una petita estació d'esquí, que a la primavera i l'estiu promou el tresc i l'ala de pendent.

Un home important

Culturalment la vall de Kul·lu té un nom que resplendeix, és Nicolai Konstantinovic Roerich, un rus universal, nascut a Sant Petersburg el 1874. Pintor, col·laborà amb Diaghilev, en la coreografia i els decorats, en particular de la *Consagració de la Primavera*. El 1920 s'exilià als Estats Units, on adquirí fama com a pintor i folklorista, i s'uní al moviment teosòfic, que cercava un sincretisme religiós i la pau mundial basada en el mutu respecte i la cultura, simbolitzada per la religió, l'art i la ciència.

Aconseguí que la Societat de les Nacions acceptés el «Pacte Roerich», amb el compromís dels estats a protegir el patrimoni artístic en cas de guerra.

Passà els darrers setze anys de la seva vida a la vall de Kul·lu, en una casa que domina el conjunt, des de Naggar.

Va morir el 1947, deixant un excel·lent llegat cultural, amb pintures, en museus i col·leccions a Rússia, Anglaterra, Estats Units i l'Índia, juntament amb escrits sobre temes artístics i humans. Com a valor universal és disputat per Rússia, on fou rehabilitat políticament per Gorbtxov; els Estats Units, on assolí la plenitud artística, i l'Índia, la seva pàtria d'adopció.

L'Institut Roerich de Naggar vetlla per conservar la memòria del gran geni artístic que fou Nicolai K. Roerich.

La visita de la casa museu de Nicolai Roerich, a Naggar, permet, alhora, tenir el coneixement d'un personatge fascinant del segle vintè i veure, en directe des d'un punt d'observació privilegiat, un dels racons més bonics del nostre planeta.

Esquiada a Suècia. Vasaloppet 2000

Rosa Maria Pié i Roger

Les impressions i vivències de la participació a una cursa d'esquí de fons a Escandinàvia.

Vint entusiastes de l'esquí nòrdic, tots companys del Centre Excursionista de Catalunya, havíem decidit feia ja molt de temps de prendre part en una cursa que, la seva història, la llarga tradició de setanta-cinc anys i els seus noranta quilòmetres de recorregut, han convertit en la més prestigiosa competició d'esquí nòrdic en el món. Ens feia a tots molta il·lusió, encara que una petita part del grup, de la qual jo formava part, féssim tan sols els trenta quilòmetres finals del recorregut, és a dir, la cursa petita o, com ells en diuen, la «Kort Vasan», que es fa quatre dies abans de la gran odissea.

La curiosa llegenda d'aquesta cursa ens situa a l'any 1520, quan un noble suec anomenat Gustav Vasa va intentar reunir tots els pagesos de la comarca per organitzar una revolta

contra l'ocupació danesa, però va fracassar i se'n va haver d'anar. Aleshores la gent de Mora, una petita ciutat on tingueren lloc els fets, canvià d'opinió i envià dos dels millors esquiadors perquè fessin tornar Gustav. El van trobar prop de la frontera noruega, a Sälen, precisament on comença actualment la cursa dels noranta quilòmetres, i va tornar per dirigir la lluita dels suecs per la seva independència i més tard el proclamaren rei.

Arribarem a Arlanda, l'aeroport d'Estocolm, a dos quarts de quatre i, després de recollir l'equipatge, comprar el bitllet i acomodar-nos al bus, sortíem vers la capital. Teníem gairebé una hora de camí, el sol s'anava ponent per darrere els arbres vestits de blanc, un crepuscle d'una lluminositat lleugerament tocada de rosa, amb el blau pur, profund, de l'arcada del cel.

Estocolm és la capital de Suècia i del comtat d'Estocolm. Situada a l'estret que separa el llac Mälaren del Saltsjön, braç de la Bàltica, la ciutat s'estén sobre un grup de quinze illes, connectades per romàntics i formosos ponts, i tres àrees continentals. És una ciutat de les més boniques del món, no tan sols per la seva arquitectura antiga i moderna, sinó també per les seves vores en un arxipèlag format per vint-i-quatre mil illes.

Teníem tan sols un dia per a conèixer Estocolm, així que havíem d'organitzar-nos perquè el dia ens donés prou de si per a tenir una idea de la ciutat. L'endemà deixàvem Estocolm passades les deu del matí; el dia era un xic trist i una roïna ens acompanyà tot el camí vers Mora, una ciutat on tenen l'arribada totes les curses. Allí l'ambient era extraordinari, precisament en aquells moments anaven entrant els esquiadors que havien participat a la primera cursa dels noranta quilòmetres. Per cert que em va sorprendre l'aspecte amb què arribaven els participants: no semblava pas que acabessin una odissea com és recórrer aquesta quantitat de quilòmetres esquiant. La vida és realment sorprenent i, per sort, no tots tenim les mateixes cebes.

L'hotel on ens vam allotjar estava força bé i en un lloc especialment bonic, a pocs quilòmetres d'Orsa i a

Preparant els esquís a l'estació d'esquí nòrdic i alpi de Grönklitt, a Suècia.

Una vista de l'estació d'esquí nòrdic i alpi de Grönklitt, a Suècia.

la riba del llac Orsasjön, que estava completament gelat i on podíem gaudir d'unes postes de sol magnífiques.

L'endemà sortíem vers Orsa-Grönklitt gairebé a les nou del matí per fer la primera esquuada en terres sueques. Les pistes estaven a uns divuit quilòmetres i la temperatura era molt agradable: ben segur que estàvem sobre zero. A mesura que anava avançant el matí, el cel era més clar i fins i tot el sol ens va venir a veure.

Haviem quedat de trobar-nos a les tres de la tarda a la cafeteria, però la Núria Puigpelat, la Montse Filella i jo ens avançarem una hora; essent el primer dia i tenint en compte que l'endemà era la cursa, considerarem que ja n'hi havia prou. Jo tenia un refredat considerable i, per tant, havia de ser prudent, encara que de poc em va servir: malgrat totes les previsions, el refredat va anar en augment i em va molestar un munt els següents dies.

Dia 1 de març, el dia de la veritat. Sortosament, la sortida de la cursa no era fins a les deu del matí, i dic sortosament perquè quan anàvem cap a les pistes plovia; a poc a poc l'aigua es convertí en neu. Teníem un bon tros de camí fins a Oxberg, lloc on havia de començar la cursa. El fred no era aclaparador i poguérem fer-la sense problema, almenys pel que fa a la climatologia. Ens feia molta il·lusió poder fer aquesta cursa, encara que només fossin els trenta quilòmetres.

El dijous tot el grup va anar a es-

quiar en un tram de la pista que configura la cursa dels noranta quilòmetres, menys la Montse Filella i jo, que vam optar per fer turisme i conèixer el país. Perquè ho poguéssim fer a consciència, ens van deixar el cotxe petit com dues reines, ben abrigades i alligonades pel Joaquín, el director de l'hotel, que ens indicà alguns punts interessants del recorregut, ens llançarem a l'aventura.

El dia era esplèndid, assolellat i fred, molt fred. Començarem primer vorejant el llac Orsasjön i després l'immens llac Siljan, vers Rättvik. Allí havíem de visitar una església antiga, del segle XIV, amb molts simbolismes, situada en un lloc privilegiat i que vetlla per tots els fidels que hi ha enterrats just davant de la façana principal.

Allí vàiem per primera vegada una magnífica vista panoràmica del llac Siljan, des d'un turonet on hi havia un monument al rei Vasa, commemoratiu de la independència de Suècia, aconseguida l'any 1523. Era un lloc per a estar-t'hi una bona estona, igual que un bon home que es veia dins del llac glaçat, assegut en una cadireta pescant; suposem que també portava una barrineta per a foradar el glaç, però això no ho poguérem precisar.

Arribarem fins a Lagnäs, en un extrem de la badia d'Östanhol. A més d'un circuit per a bicicletes, hi havia una gran quantitat de casetes de fusta, aparentment iguals, però que ca-

dascuna tenia alguna cosa particular que la diferenciava de les altres. Continuarem el recorregut per un braç d'aigua del llac que s'endinsa a terra ferma, una mena de fiord, seguint la carretera que ens portaria fins a un pont per a travessar una petita part del llac. A Fornby, just després de passar el pont, no vam poder resistir la temptació de baixar del cotxe per fer fotografies; era tan maco, que difícilment el paper de fotografiar podria copsar la bellesa de què gaudíem.

El divendres 3 de març ens vam despertar amb una nevada impressionant i una venteguera que traslladava la neu sense parar d'un lloc a l'altre. Havíem quedat per a esmorzar a les vuit i sortir vers les pistes a les nou. Vam anar una altra vegada a Orsa-Grönklitt. No cal dir que els paratges havien canviat per complet i, malgrat que el temps era bastant desagradable, he de dir que era encantador l'aspecte que oferia el bosc amb els arbres farcits de neu i les branques feixugues arrossegant-se pel pes que havien de portar. Tota la carretera era d'un blanc immaculat, fins i tot sabia greu trepitjar aquella immensa capa de cotó fluix que esdevenia una catifa sense fi.

Nevava amb ganes, però el bosc era tan bonic que, desafiant totes les inclemències climatològiques, ens posàrem els esquís per viure aquesta discreta aventura i tenir en el patri-

moni de les nostres vivències un magnífic record d'aquest dia. De fet, no era una jornada per a gaudir de l'esquí sinó de la natura, ja que lliscaves poc, la neu caiguda recentment et travava molt.

L'endemà a les nou del matí ja érem a les pistes. Sortosament feia un dia magnífic, amb un sol esplèndid, però un fred que pelava. El paisatge era encantador i l'astre rei donava una brillantor especial a aquella tova catifa de neu que cobria la vasta extensió de terreny que configurava bosc i pistes perfectament traçades. Em sentia feliç. Bé, jo crec que podria pluralitzar i dir que ens sentíem feliços de ser allí, disposats a fer un bonic recorregut. Podíem triar i remenar; estàvem pràcticament sols en aquella immensitat de terreny esquiable.

Era un matí de pell de seda, amb un cel de color blau filtrat, sobre el qual es retallaven les coses amb un sintetisme de postal. Els arbres projectaven ombres bellugadisses sobre aquell mantell blanc i el vent arremolinava la neu, furiós, traslladant-la al lloc més inaudit, donant a l'entorn un aire de misteri i bellesa espectacular. Jo anava lliscant lentament intentant copsar tots els detalls, no tenia cap pressa ni ganes d'avançar ningú, simplement em sentia satisfeta d'ésser allí.

El dia 5 de març fou un diumenge de molta activitat i completa anarquia. El grup dels valents, o sia, els que prenen part en la cursa dels noranta quilòmetres, van sortir a les quatre del matí amb un autocar que anava directament a la sortida. En Lluís Arnau, la Núria Soler i l'Eugeni, amb furgoneta, sortien a les sis del matí per seguir la cursa des dels diferents controls i, finalment, la Núria, el Josep Nonell, la Mercè, la Montse Filella i jo, a les vuit del matí, vam veure en directe la sortida asseguts còmodament en el saló de l'hotel i, després d'esmorzar, anàrem a Grönklitt per gaudir de la darrera esqujada a Suècia.

Feia un dia assolellat i no tan fred com els anteriors, la qual cosa ens va permetre gaudir encara més de tot aquell entorn d'una bellesa singular. L'ambient d'esquiadors era més aviat alpi, car la gran cursa acaparava l'interès de tots els amants del nòrdic.

Lliscàvem en silenci per no tren-

Una nevada impressionant a les pistes de l'estació d'esquí nòrdic i alpi de Grönklitt, a Suècia.

car l'encant d'aquells paratges que t'absorbien els sentits; estic segura que cadascú de nosaltres gaudia del seu propi món. El darrer bri de vent s'havia esvaït; abans de fer la darrera baixada, vaig tombar l'esguard enrere i em va envair una onada de records, d'imatges de confuses reminiscències, l'esperit se m'aturà i als ulls m'espujaren unes llàgrimes insòlites, però que em van alleugerir.

A les quatre de la tarda intentàvem aparcar la furgoneta a la petita ciutat de Mora, que estava completament desbordada per aquest esdeveniment anual. Malauradament, no poguérem veure l'arribada de cap dels nostres companys. Per davant nostre anaven desfilant riuades d'esquiadors i esquiadores, i era difícil identificar-los per la lenta agonia de la llum. El sol ja declinava i, per tant, era gairebé impossible destriar les fisonomies. També el fred s'apoderà de nosaltres i vam sentir la necessitat d'anar a prendre alguna cosa

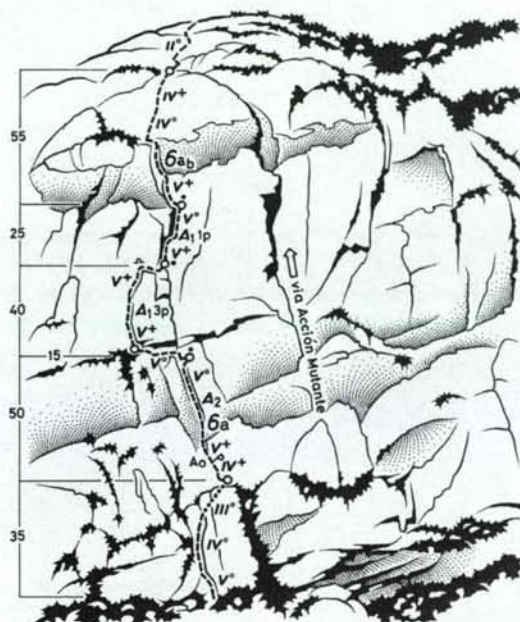
calenta per refer-nos un xic.

Al final fou un veritable caos reunir tot el grup i omplir les dues furgonetes per anar a l'hotel. Tot plegat molt mala maror, cansament i fred.

Com a darrer dia i per no perdre el costum, ens aixecàvem a quarts de cinc per deixar l'hotel a les cinc i escaig. L'avió vers Copenhaguen no sortia fins a dos quarts d'una, però teníem quatre hores ben bones fins a l'aeroport de la bonica capital de Suècia i aleshores s'havien de tornar les furgonetes.

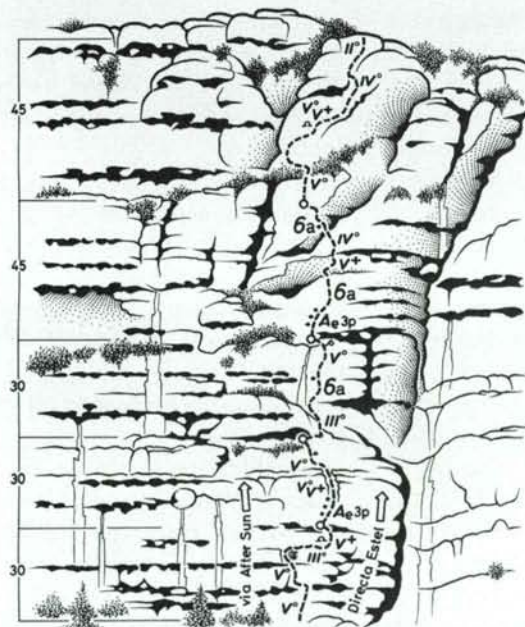
Tant l'avió vers Copenhaguen com el de Copenhaguen a Barcelona, sortiren puntuals. Foren uns vols tranquils i molt ben atesos, en general. Finalitzaven els deu dies passats en terres sueques i arribava el moment de memoritzar minuciosament les experiències viscudes. Ben segur que alguna vegada les recordarem amb enyorança, satisfets, però, d'haver tingut la joia de poder-les viure plegats.

Serrat d'Odèn: Canalda

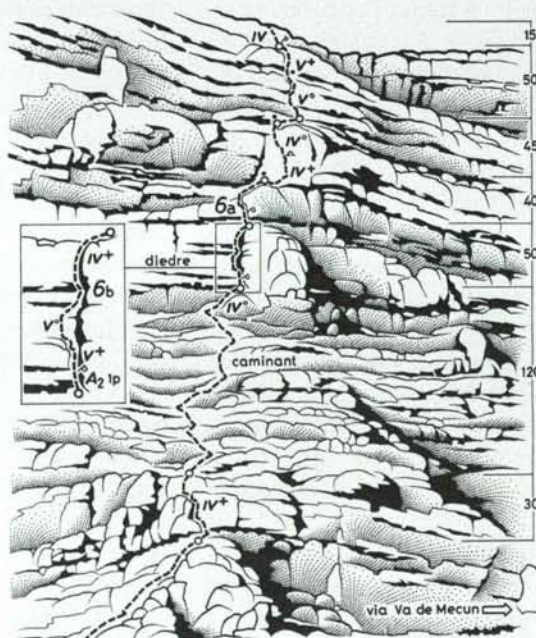

The geological map of the Eocene of the Paris Basin shows a complex arrangement of rock units. The units are labeled as follows: V, A₂, Ae, V, A₁, Ae IV, V⁺, A₂, Ae, A₂, Ae, A₃, V⁺, A₃, A₂, IV⁺, and A₁. The map also shows the locations of 'la Eslinge' and 'et Ditet'. The map is oriented with North at the top, and a scale bar indicates distances up to 50 km.

Serrat d'Odèn: Canalda

Serra del Boumort: la Pessonada

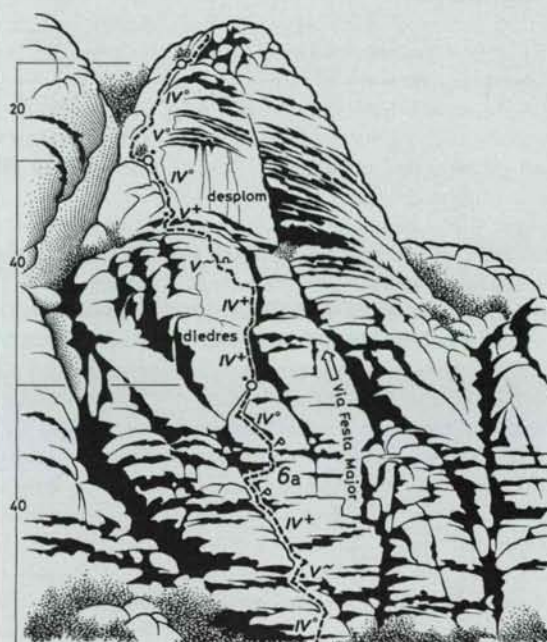
MUNTANYA
Núm. 834
Abril 2001

Vilanova de Meià: roca Alta

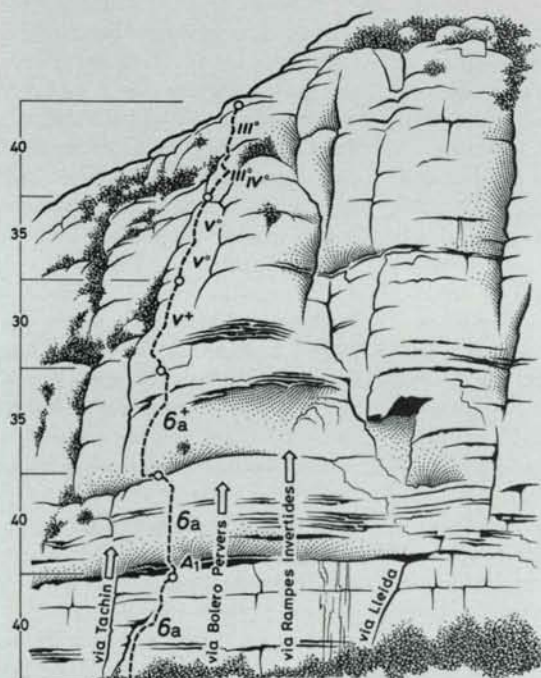
Via «Turpial» (140 m, ED), 1a. asc. 22-X-2000, per Juanjo Medina i Ramon Fusté. Material: joc d'aliens i tascons.

Vilanova de Meià: roques del Pelat

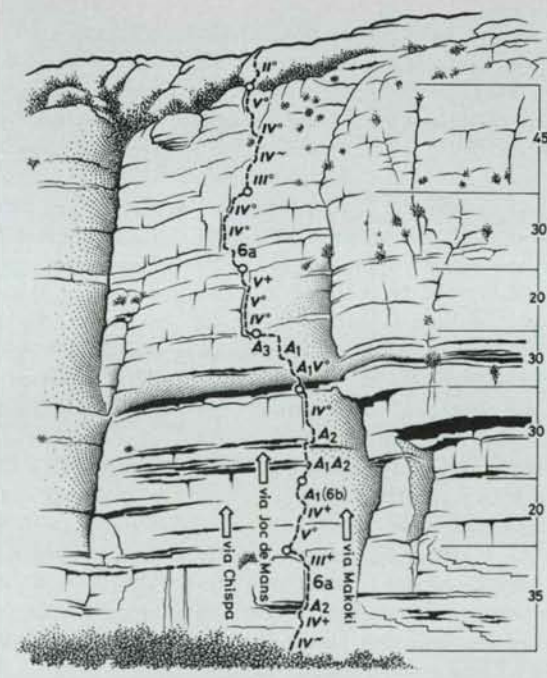
Via «Pixel pirata» (100 m, MD⁺), 1a. asc. 9-X-2000, per Armand Ballart (sol). Material: 3 pitons variats, tascons i friends mitjans.

Vilanova de Meià: roca dels Arcs

Via «La cosa nostra» (220 m, ED⁺), 1a. asc. 26-X-1997, per Edu Requena, Mariona Orfila i Daniel Brugaroles. Material: tascons, aliens o microfrends.

Vilanova de Meià: roca dels Arcs

Via «Kike Ortuño» (210 m, MD+/A³), 1a. asc. 26-XI-2000, per Joan Armengol (sol). Material: 15 pitons, pitonisses, ganxos, tascons i friends.

NOTÍCIES

Cursa Puig d'Alp - Puigllançada

El passat diumenge 28 de gener es va celebrar a la Molina la cursa d'esquí de muntanya Puig d'Alp - Puigllançada, organitzada pel Centre Excursionista de Catalunya i el xalet de la Molina del CEC. Enguany, la Puig d'Alp - Puigllançada formava part del Campionat de Catalunya i puntuava per a la IV Lliga Catalana de la FEEC i per al I Trofeu CEC.

Les males condicions meteorològiques van obligar els organitzadors a canviar els dos recorreguts previstos i, finalment, tots els corredors van haver de fer dues voltes a un circuit que sortia del pla d'Anyella fins a l'Amorriador de Rus, amb un desnivell de 500 metres cada volta. La sortida es va donar a les 8,40 h, un cop tots els corredors havien passat el control d'ARVA.

El primer a creuar la línia d'arribada va ser Jordi Bes i Ginesta, del C. Esquí Girona, amb un temps d'1h 8' 52", seguit de Josep Alfons Gaston i Puyo, del G. Exc. Manlleu, amb 1h 8' 53". En tercera posició va entrar Jean François March, del SM Cerdanya-Capcir, amb 1h 9' 21". En categoria femenina, la primera va ser Christine Pessonier, del SM Cerdanya-Capcir, amb 1h 27' 31", la segona, Laia Santuré Boixadé, del Club Pirinenc Andorrà, amb 1h 30' 59", i la tercera, Anna Agustí i Vall-Lloera, de la UEC de Girona, amb 1h 32' 37".

Jordi Bes i Josep Alfons Gaston, primer i segon en la classificació general, també van ser primer i segon a la competició del Campionat de Catalunya. El tercer classificat va ser Joan Cardona i Tarrés, del C. E. Banyoles. Anna Agustí, primera de la general, va obtenir la primera posició per al Campionat de Catalunya, seguida de Yolanda García Sáez, del Foment Arq. Exc. Sallentí, i de Mireia García i Díez, del Centre.

El Centre Excursionista de Catalunya va ser l'entitat amb més participants. Dels nostres consocis, en categoria femenina júnior, Mireia Díez i García va quedar segona, amb un temps d'1h 42' 25". En categoria masculina júnior, Xavier Freixenet i Espinosa i Sergi Furió i Francisco van quedar primer i segon, amb un temps d'1h 14' 7" i d'1h 18' 56", respecti-

vament. En categoria masculina sub-24, Joan Ninot i Carillo va ser el primer, amb 1 h 16' 25", i Dídac Costa i Carcereny va ser segon amb 1 h 16' 44". També cal destacar l'actuació d'Arnau Boronat i Rigol, que va obtenir la quarta posició en la categoria masculina juvenil.

Laia Farrés

XIV Concurs de Fotografia de Temes Obligats

El passat 30 de gener va tenir lloc la puntuació del concurs corresponents al tema «Arbre o arbres». Antoni Abel i Bonada, Joaquim Ferràndiz i Rovira i Joan Sabadell i Contel actuaren de jurat. Els resultats són els següents:

Apartat blanc i negre: Foto «Boira», de Dora Serra, 7,6 punts; guanyadora de l'apartat; «Parella», d'Emili Vicente, 6,6; «Arbres d'aigua», de Llorenç Gómez, 6,3; «A ple sol», de Maria Bonet, 6; «Soca de pi», de M. Rosa Campaña, 6; «Cevennes», de Josep M. Escoda, 5,6; «Sol d'hivern», de Montserrat Jacas, 5,6; «Tardor», de Neus Sánchez, 5; «Pelat», de Josefina Garriga, 5; «Esqueis», d'Isidre Rodrigo, 4,6; «Esquelet», de Roser Romaní, 4,6; i «Pi», d'Eduard Estrada, 4.

Apartat paper color: Foto «Penya», de Montserrat Jacas, 8 punts, guanyadora de l'apartat; «Groc», de Margarida Palmer, 7,6; «Enmig de la boira», de Maria Bonet, 7,3; «Capvespre», de Neus Sánchez, 7,3; «Groc», de Roser Romaní, 6; «Costa Brava», d'Estanislau Torres, 6; «Florit», de Dora Serra, 5,6; «Fantasmagòric», de Llorenç Gómez, 5,6; «Pelat», de Josefina Garriga, 5,6; «Solitari», d'Antoni Parellada, 5,6; «Arbre nu», de Francesc Ramis, 5,6; «Montseny», de Josep M. Escoda, 5,3; «Olivera marina», de M. Rosa Campaña, 4,6; «Bonaigua», d'Antoni Borrell, 4,6; «Tardor», d'Antoni Ollé, 4,6; «Renglera», d'Emili Vicente, 4,6; «Sant Salvador», d'Eduard Estrada, 4,3; «Parc», de David Anglès, 4; «Arbre caigut», de Núria Felip, 4; i «Guarnida», d'Adela Mir, 3,6.

Apartat diapositives: Foto «La Molina», de Roser Romaní, 8,3 punts, guanyadora de l'apartat; «Soca», d'Antoni Ollé, 6,6; «Nus», de Llorenç Gómez, 6 punts; «Yucatán», de Dora Serra, 6; «Verdor», de Montserrat Jacas, 5,6; «Esquelet», d'Isidre Rodrigo, 5; «Besiberri», de M. Rosa Campaña, 5; «Guara», de Josep M. Escoda, 4,6; «Pedralbes», d'Eduard Estrada, 4,6; «Ombrívol», de Josefina Garriga, 4,3.

La XXXII Renovació de la flama de la llengua catalana

El passat diumenge 18 de febrer tingué lloc, en el monestir de Montserrat, la XXXII Renovació de la flama de la llengua catalana.

Enguany la Secció Excursionista del Centre de Lectura de Reus fou l'entitat organitzadora d'aquest acte de reconeixement a la nostra llengua, amb una significació especial, perquè coincidí amb l'any del centenari de la seva fundació.

Els actes es repartiren entre Prada de Conflent, Reus i Montserrat.

El diumenge 11, a Prada de Conflent, davant de la tomba del mestre Pompeu Fabra, va ser encesa la torxa, que es traslladà a Reus. També es visitaren els monestirs de Sant Martí del Canigó i Sant Miquel de Cuixà, i els excursionistes foren rebuts per l'alcalde de Prada de Conflent.

A Reus, el dimarts 13 i el dijous 15, a la sala d'actes del Centre de Lectura, tingueren lloc dues conferències, una a càrrec de Salvador Rebés, sobre «El cançonier del Camp d'Higini Anglès», i una altra a càrrec de Pere Navarro, sobre «Llengua i territori».

El divendres 16 sortien a peu de Reus, portant la torxa que havia estat encesa davant de la tomba de Pompeu Fabra, a Prada de Conflent, que en tres etapes arribà al monestir de Montserrat.

El diumenge 18, una àmplia representació d'excursionistes del Centre de Lectura, acompanyats de socis i directius d'altres entitats i de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya, foren rebuts a la porta del monestir pel pare abat, Josep M. Soler. Enric Trill, expresident de la Secció Excursionista, era el portador de la torxa.

Acompanyats de l'abat, tots els excursionistes entraren a la basílica i la torxa fou col·locada en un lloc preferent. Com sempre s'ha fet al llarg dels anys, després de la missa conventual, l'abat, acompanyat de membres de la comunitat, fou present en l'encesa del llantió que tot l'any crema en l'atri del monestir. Uns tres-cents excursionistes participaren en aquest acte de Renovació, on el Cor Mestral del Centre de Lectura entonà Els Segadors.

Tot seguit, a la sala d'actes del monestir, l'historiador Josep M. Ainaud de Lasarte parlà de «Montserrat, excursionisme i llengua». En finalitzar el parlament, el Cor Mestral oferí un petit concert.

A la plaça, davant del monestir, la

© Fotografies: Carles Sierra, 2001.

cobla del col·legi Pare Manyanet de Reus oferí una audició de sardanes.

La Renovació de la flama de la llengua catalana, que aquest any han organitzat els amics de la Secció Excursionista del Centre de Lectura de Reus, és la renovació del compromís de l'excursionisme català de seguir vetllant per la difusió i la defensa de la nostra estimada llengua.

El Centre Excursionista de Catalunya ha participat en aquest acte, amb el qual ens sentim plenament identificats.

F. B.

De vacances

El passat 6 de febrer la sala d'actes va acollir la presentació del llibre i el vídeo *D'excursió 2. Les rutes de l'espai de Vacances de TV3*, editat conjuntament per Editorial Pòrtic, TV3 i el Centre Excursionista de Catalunya. L'acte va comptar amb la presència de les autores, Griselda Guiteras i Mònica Huguet, del cap de publicacions de l'Editorial Pòrtic, Francesc Boada, i del president del Centre Excursionista de Catalunya, Enric Nosàs. Francesc Boada es va

felicitar per aquesta col·laboració entre el Centre, TV3 i Editorial Pòrtic, que ha fet possible l'edició del llibre i el vídeo del programa. Per a Boada, les rutes del *De Vacances* l'han convertit en un programa modelic, des del punt de vista de la televisió catalana pública, que ha aconseguit connectar amb l'audiència amb poc pressupost. És un programa que genera un interès per la pròpia terra, que ara, gràcies a l'edició del llibre i el vídeo, té un caràcter perdurador i no pas efímer, com en les seves emissions per televisió. Mònica Huguet, presentadora de l'espai televisiu, també va agrair la col·laboració de les tres entitats. Va explicar que TV3 havia decidit fer-ne una segona entrega, ja que durant la primera el programa va ser un gran èxit d'audiència a Catalunya durant els mesos d'estiu. Mònica Huguet va afirmar que molt probablement hi haurà enguany una tercera entrega, gràcies a la bona rebuda del programa, amb una mitjana de sis-cents mil espectadors. Per a Huguet, l'origen de l'èxit del programa es deu al fet de ser un espai original, fresc, espontani i realista, amb un principi i un final, que engresca la gent a conèixer el país. Finalment, va destacar l'encert de TV3 a l'hora d'escollir la presentadora dels programes, Griselda Guiteras. Guiteras va tenir un record per les víctimes dels recents esdeveniments tràgics al Pirineu i, especialment, per Albert Anilla, guarda de caça del Cadí, que va morir el desembre passat mentre treballava. També va agrair la presència d'alguns dels col·laboradors del programa. Griselda Guiteras va presentar un vídeo editat per ella mateixa, amb anècdotes, moments divertits i imatges curioses, a mena de resum del que havien estat els vint-i-cinc programes. Finalment, Enric Nosàs va cloure l'acte celebrant que amb aquesta col·laboració entre el Centre, TV3 i Editorial Pòrtic, s'ha donat a conèixer l'excursionisme amb un gran èxit a través dels mitjans de comunicació.

Cursa CEC-Val d'Aran

Un any més, els germans Carlos i Federico Galera es van imposar en el Campionat d'Espanya d'Esquí de Muntanya per equips de la FEDME, celebrat el passat diumenge 11 de març a la cursa CEC-Val d'Aran, organitzada pel Centre Excursionista de Catalunya, amb la col·laboració de l'estació d'esquí de Baqueira-Beret. La CEC-Val d'Aran era puntuable també per a la IV Lliga Catalana d'Esquí de Muntanya de la FEEC i per al I

A dalt, Griselda Guiteras i Mònica Huguet, autores del llibre de la sèrie de TV De vacances.

A baix, la sala d'actes del Centre durant la presentació del llibre i el vídeo.

**A dalt,
una bonica
perspectiva de
l'itinerari del
ral·li pel massís
de Marimanya.**

**A baix,
el podi amb els
guanyadors.**

Trofeu CEC, i per primera vegada acollia el Campionat d'Espanya d'Esquí de Muntanya per Clubs de la FEDME.

Les previsions meteorològiques no eren gaire bones, però, afortunadament, el dia es va aclarir ràpidament i la jornada va ser assolellada, amb tem-

peratures de fins a 22° al pla de l'Orri. La neu no estava en les millors condicions per les altes temperatures, tal com van poder comprovar els 162 participants en equips de dos (un total de 81 equips), que van sortir del pla de l'Orri puntualment a les nou del matí.

L'organització havia previst dos iti-

neraris. L'itinerari A, per a la categoria sènior masculina del Campionat d'Espanya, sortia del pla de l'Orri i pujava fins al tuc de Baciver, baixava a l'estany del Rosari i tornava a pujar fins al tuc del Rosari. Des del tuc del Rosari s'arribava a l'estany de Garrabea per a pujar altre cop fins a l'Horqueta d'Àrreu. Finalment, des de l'estany de Baciver es feien els dos últims cims, l'Escornacrabes i el Cap de Vaqueira, abans d'arribar altre cop al pla de l'Orri. Les categories femenines i les restants del Campionat d'Espanya, així com també els participants a la Lliga Catalana, van fer el recorregut B. Aquest recorregut començava com l'A, amb sortida del pla de l'Orri i pujada al tuc de Baciver. Des del tuc de Baciver, els participants baixaven fins a l'estany de Baciver per a després pujar l'Escornacrabes i el Cap de Vaqueira. El recorregut A tenia un desnivell de 1.990 i el B de 1.464.

Els primers a creuar la línia d'arribada van ser Xavier Freixenet (CEC) i David Subirats (Poliesportiu Puigcerdà), de la categoria júnior masculina, amb un temps de 2 h 21'7". Els tercers a creuar la meta i els primers del recorregut A van ser Carlos i Federico Galera, guanyadors del Campionat d'Espanya i de la categoria sènior i promesa. A 2 h 38' 7" van entrar els francesos Thierry Gillet i Eric Thole del Cauteres Ski Alpinisme, seguits dels catalans Jordi Bes (Club Esquí Girona) i Josep Alfons Gaston (G. Exc. Manlleu), amb un temps de 2 h 44' 27". En la categoria femenina, les guanyadores absolutes van ser Gemma Furió (CEC) i Cristina Bes (Club Esquí Girona), amb un temps de 2 h 42' 53". En segona posició i amb un temps de 2 h 57' 33", van entrar Anna Maria Agustí (Club Esquí Girona) i Emma Roca (Unió Excursionista de Vic). I en tercera posició van quedar Amparo Abad i Marisa Puchades, de l'A. D. Hospital Benasque, amb un crono de 3 h 12' 29". La classificació del Campionat d'Espanya per Clubs va ser encapçalada pel Centre Excursionista de Catalunya (665 punts), seguit pel Peñalara (504 punts) i per la Unió Excursionista de Vic (339 punts).

Lliurament de premis i reconeixements en la festa de la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya - 2000

El passat divendres 16 de març se celebrà, a la sala d'ates del Centre Excursionista de Terrassa, el lliurament

dels premis que anualment concedeix la FEEC.

Tant al Centre Excursionista de Catalunya com a socis de la nostra entitat els foren concedits premis.

Cal destacar la Medalla d'Or de la FEEC, que fou concedida a Agustí Jolis i Felisart i a Maria Antònia Simó i Andreu. La nostra més cordial felicitació per aquest nou reconeixement.

El Centre Excursionista de Catalunya com a entitat va rebre la XVI Copa Catalana d'Esquí de Muntanya, la II Copa Catalana de Marxes Tècniques Regulades, la XII Copa Catalana de Ral·lis d'Alta Muntanya (2n classificat) i la III Lliga Catalana d'Esquí Pirineisme (2n classificat).

Un grup de socis de la nostra entitat també va rebre premis dins de les diferents especialitats del món de la muntanya.

XVI Copa Catalana d'Esquí de Muntanya-2000: Robert Guileria i Giralt, Xavier Freixenet i Espinosa, Sergi Furió i Francisco i Rosa Marí i Coll.

III Lliga Catalana d'Esquí Pirineisme-2000: Joan Ninot i Carrillo i Úrsula Willius Hetzeneker.

XII Copa Catalana de Ral·lis d'Alta Muntanya: Carme Sales, Sergi Furió i Francisco, Arnau Boronat i Roger Canals.

Copa Catalana d'Escalada Esportiva-2000: Daniel Ferrer i Ortiz.

II Copa Catalana de Marxes Tècniques Regulades-2000: Joan Maria Vives, Marta Roses, Antoni Ollé, Julià Camacho, Glòria Tejedor, Teresa González i Miquel Cinca.

A tots ells la més cordial felicitació pels èxits aconseguits.

XIV Concurs de Fotografia de Temes Obligats

El passat 26 de març va tenir lloc la puntuació del concurs corresponents al tema «Roca o roques». Antoni Abel i Bonada, Joaquim Ferrándiz i Rovira i Joan Sabadell i Contel actuaren de jurat. Els resultats són els següents:

Apartat blanc i negre: Foto «Pedres», d'Emili Vicente, 6,6 punts, guanyadora de l'apartat; «Foradada», de Maria Bonet, 6,3; «Le Margarite», de M. Rosa Campaña, 6; «Conca», de Josefina Garriga, 6; «Marina», d'Eduard Estrada, 5,6; «Monòlit», de Dora Serra, 5,3; «Montserratinas», d'Estanislau Torres, 5,3; «El Tarn», de Neus Sánchez, 4,6; i «Urbión», de Roser Romaní, 4.

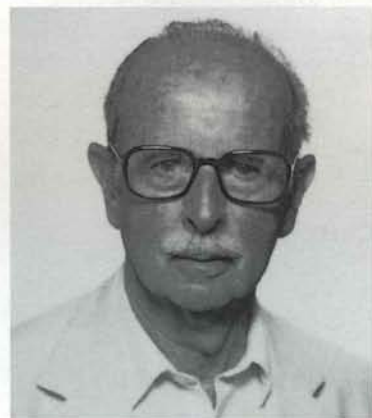
Apartat paper color: Foto «Xina», de Neus Sánchez, 7 punts, guanyado-

ra de l'apartat; «Montsant», de Josep M. Escoda, 6,6; «Fred», de Montserrat Jacas, 6,3; «Targassona», d'Estanislau Torres, 6,3; «Pedres», d'Emili Vicente, 6,3; «Mirant al cel», de Maria Bonet, 6; «Teide», de M. Rosa Campaña, 6; «Cap de Mort», de David Anglès, 5,6; «Coves», de Josefina Garriga, 5,3; «Figueres», d'Eduard Estrada, 5; «Ifac», d'Antoni Borrell, 4,6; «Pedra Gentil», d'Antoni Ollé, 4,6; i «Sots d'en Bac», de Dora Serra, 3,6.

Apartat diapositives: Foto «El Carlit», de Roser Romaní, 7 punts, guanyadora de l'apartat; «Foradada», d'Antoni Ollé, 6,3; «Escletxa», de Josefina Garriga, 5; «Roques i nens», de M. Rosa Campaña, 4,6; «Montcaro», de Dora Serra, 4,3; i «Roca», d'Eduard Estrada, 3,6.

RECORDANÇA

Santiago de Quadras i Feliu (1909-2001)

El 24 de gener morí Santiago de Quadras als seus noranta-un anys, soci del Centre des de 1925. Conegut entre familiars, consocis i amics amb el nom de Santi, tingué un esperit de col·laboració en fundacions espirituals i assistencials, i una especial estimació a l'art. Les seves qualitats artístiques i tècniques es van posar en relleu, sobretot, en el dibuix.

El 1934 va formar part com a excursionista de la primera junta de la Secció d'Esquí del Centre, que aleshores era presidida per Josep Maria Soler i Coll. Aquesta secció havia estat creada com una branca de la famosa Secció d'Esports de Muntanya, fundada el 1908, de la qual va sortir també la Secció de Muntanya.

Assidu als campaments d'alta muntanya d'abans de la guerra, el

trobem el 1934 en la colla d'en Pere Gabarró, quan aquest repetia la primera ascensió en solitari que havia fet l'any anterior a la pica d'Estats. En la colla de 1934, a més d'en Pere Gabarró hi figuraven Raimon Arderiu, Joaquim Bofill, Francesc Broggi, Pere Vives, Santi Quadras, i les seves germanes Mercè i Núria. Des de llavors aquella via a la Pica va ser batejada amb el nom de via Gabarró. D'això en poden donar certesa Núria Quadras i Raimon Arderiu, membres d'aquella colla que són entre nosaltres.

Hem de remarcar que en Santi és l'autor d'un dibuix panoràmic del Pirineu, des de la Mediterrània al Cantàbric. Aquest dibuix fa quatre metres de llarg per 45 centímetres d'alt i és fet des d'un punt de vista tècnic, enlairat visualment, que permet aplegar tot el territori sense parts ocultes, i amb plena retolació toponímica. El diari *La Vanguardia* el va publicar en diferents lliuraments al suplement setmanal «Los Pirineos, de Cabo de Creus a Jaca», de setembre a desembre de 1984, els autors del qual eren David Aloy i Agustí Jolis.

També fou autor de la panoràmica de la taula d'orientació geogràfica de la Mola de Sant Llorenç del Munt.

A la seva muller, Concepció Ferrés i Llobet, als seus fills Joan, Isabel i Carme, i a la resta de la família, expressem el condol per la pèrdua d'en Santi, membre de la nissaga dels Quadras i Feliu tan lligada al Centre.

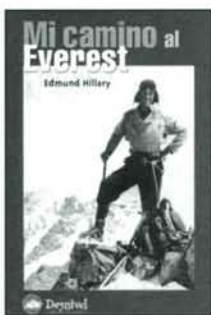
Agustí Jolis

LLIBRES I MAPES

Mi camino al Everest

Edmund Hillary. Títol original: *High Adventure*. Traducció: José J. Martín. Ediciones Desnivel. Madrid 2000. 244 pàgs., il·l.

Aquest llibre és l'autobiografia relacionada amb les muntanyes del conqueridor de l'Everest i fou escrita i publicada l'any 1953, en tornar d'aquella conquesta. Ara Desnivel ha volgut oferir-la en castellà en la seva col·

se atret per l'alpinisme i va decidir dedicar-s'hi; com, per casualitat, va fer els primers passos en l'escalada i, anys més tard, les primeres incursions a l'Himàlaia fins a assolir el cim de l'Everest. I conta les seves constants visites al Nepal. En el llibre, en diversos capítols, fa una extensa ressenya de l'expedició del 1953, quan va arribar al cim de la terra.

Les il·lustracions es redueixen a uns petits mapes d'expedicions i hem notat un repetit error de compaginació: les pàgines que indica l'índex no coincideixen amb les del text.

J. Bordons

Los senderos de Lobo y Seda. Guía del Pirineo

Juanjo Alonso. Desnivel ediciones. Madrid 2000. 96 pàgs., il·l.

de vuit a dotze anys acompanyats dels seus pares. Són uns llibrets de butxaca (11x19 cm) que es poden portar fàcilment al damunt.

La guia del Pirineu conté deu itineraris per les valls més significatives de la serralada, presentats d'una manera atractiva, amb croquis i algunes fotografies en color, apropiats a l'edat dels excursionistes. Cada ruta conté una fitxa tècnica amb les dades pràctiques, els detalls del recorregut i una sèrie de coneixements i consells per a aprofitar millor l'excursió.

En les últimes pàgines hi podem trobar una guia de serveis: allotjaments, restaurants, etc., de cada una de les poblacions més properes a l'excursió.

J. Bordons

lecció de literatura.

Edmund Hillary explica, amb un estil clar i espontani, com a setze anys va veure per primer cop una muntanya, com va sentir-se

BIBLIOGRAFIA RECENT D'INTERÈS EXCURSIONISTA

A cura de Martí Puras i Rexach i la col·laboració de Llibreria Quera

Guies itineràries

Muntanyes de Prades. Excursions naturals. 25 itineraris. Màrius Domingo de Pedro. Col·lecció «Azimut», 17. Editorial Cossetània.

Itineraris pels cingles de Bertí des de Riells del Fai. UEC Vall de Tenes.

22 camins de Sant Llorenç del Munt i serra de l'Obac. E. Grau, F. Vancells i A. Sebastià. El Cau Ple de Lletres. Terrassa.

Asturias. 50 itinerarios. José Mª Quesada. Editorial El Senderista, 10.

Macizo Nororiental de los Picos de Europa. Peñas Cabriegas. Ángel Sánchez Antón. Editorial Estudio (conté un mapa).

Cerdanya. Excursiones, travesías y ascensiones. Editorial Alpina.

Montañas valencianas VIII. La Cabecera del Palancia. Rafael Cebrián. Centre Excursionista de València.

Guía montañera Montes de Guipúzkoa. Todas las cumbres. Iñaki Alcalde i Jesús M. Pérez Azaceta. Sua edizioak.

Pirineo Navarro. Travesías. Vol. I. Juan M. Feliu Dord. Sua edizioak.

Cartografia

Atlas dels Països Catalans. 1:300.000. Enciclopèdia Catalana i ICC.

Bicicleta de muntanya

Rutas BTT n° 2. Aitana. José M. Almerich Iborra. Centre Excursionista de València.

Rutas BTT n° 4. Els Ports. José M. Almerich Iborra. Centre Excursionista de València.

Rutas BTT n° 7. Sierras Litorales. José M. Almerich Iborra. Centre Excursionista de València.

Esquí de muntanya

Alps amb esquís. 11 travessies. Oriol Guasch i Terré. Editorial Desnivel.

Etnografia i folklore

Indumentària tradicional del Pallars. Ramon Violant i Simorra. Col·lecció «La Cullereta», 15. Editorial Garsineu.

Històries i llegendes de Sant Llorenç del

Munt i serra de l'Obac. Jordi Suares i Daniel Sanz. Editorial El Farell, 3.

100 llegendes de la Plana de Vic. Xavier Roviró i Alemany. Editorial El Farell, 4.

Monografies

Historia del Alto Aragón. Domingo J. Buesa Conde. Editorial Pirineo.

Retorn a la prehistòria. Isabel Boj i Cullerell. Col·lecció «Nissaga», 16. Editorial Dalmau.

La memòria del llop al Camp de Tarragona. Albert Manent. Centre d'estudis Riudomencs Arnau de Palomar.

Isona i la Conca Dellà, vistes per Josep Boixadera. Editorial Garsineu.

Colònies tèxtils de Catalunya. Rosa Serra. Fundació Caixa de Manresa, 8.

Aproximació als pous de glaç i de neu a Catalunya. Gener Aymamí i Domingo. UEC.

L'Albera. 2000 anys d'història i més. J. P. Lacombe i J. Jocabens. Editorial Sources.

Morella y Benifassar. Ocre y grises. Ricardo Muñoz Badia. Editorial Antieria.

Barcelona d'excursió. Excursionisme i escoltisme més enllà del lleure ciutadà. Ajuntament de Barcelona.

La Costa de Montseny. Joan Portales i Martí. Llibres dels Set Ciències.

Tras las huellas de Lucien Briet. Bellezas del Alto Aragón. José L. Acín Fanlo. Editorial Prames.

Natura

Recursos marins del Mediterrani. Fauna i flora del mar català. Domènec Lloris i Sergi Messeguer. Generalitat de Catalunya.

Escalada

Manual de equipamiento de vías de escalada. Felipe Guinda. Manuales Desnivel.

Escalada. Guía completa para la escalada en hielo y roca. Greg Child. Editorial Paidotribo.

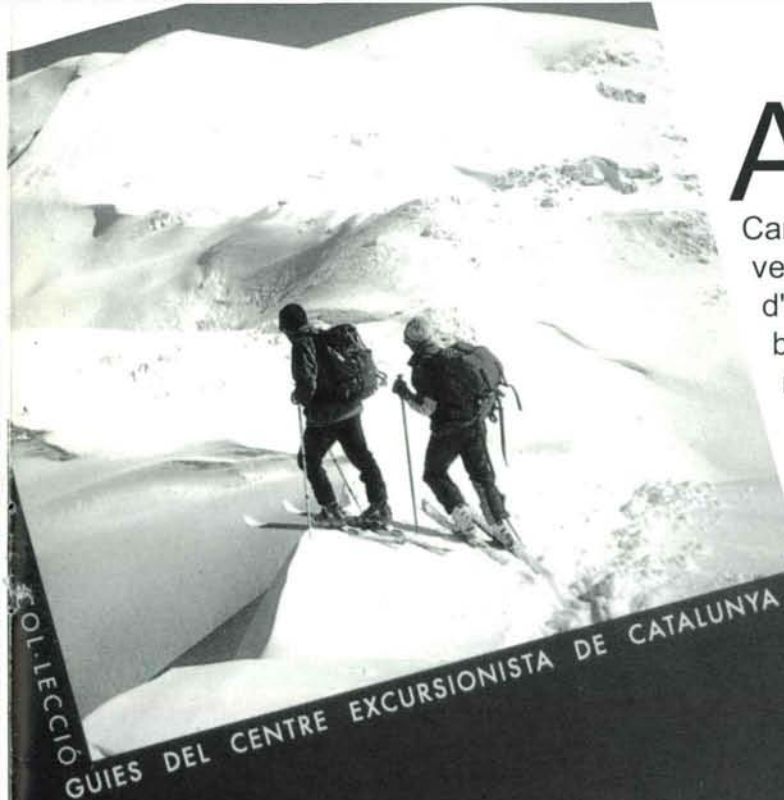
Montserrat Rock. Les millors vies per escalar sense martell. Josep E. Castellnou-Ribau. Aliverock Books and dreams.

Literatura de muntanya

Mi camino al Everest. Edmund Hillary. Editorial Desnivel.

Un paseo por los Pirineos. Edu G. Brocal. Edició de l'autor.

Aquestes dues guies enriqueixen el coneixement que es té d'uns territoris amb una llarga tradició excursionista. La vall de Núria i el massís del Canigó esdevenen a l'hivern paratges curulls de neus verges que faran fruir tot muntanyenc desitjós d'aventurar-se a recorre'ls amb esquís. De la mà de dos bons coneixedors del terreny, anireu descobrint, mentre obriu traça, un món de possibilitats: els refugis, alguns força nous; recorreguts inèdits; travessies que no oblidareu; amanit tot amb unes bones dosis d'informació sobre l'anàlisi de la neu i el risc d'allaus. Tot plegat forma una eina valuosa que permetrà planificar amb antelació les vostres sortides d'una manera més segura i eficaç.

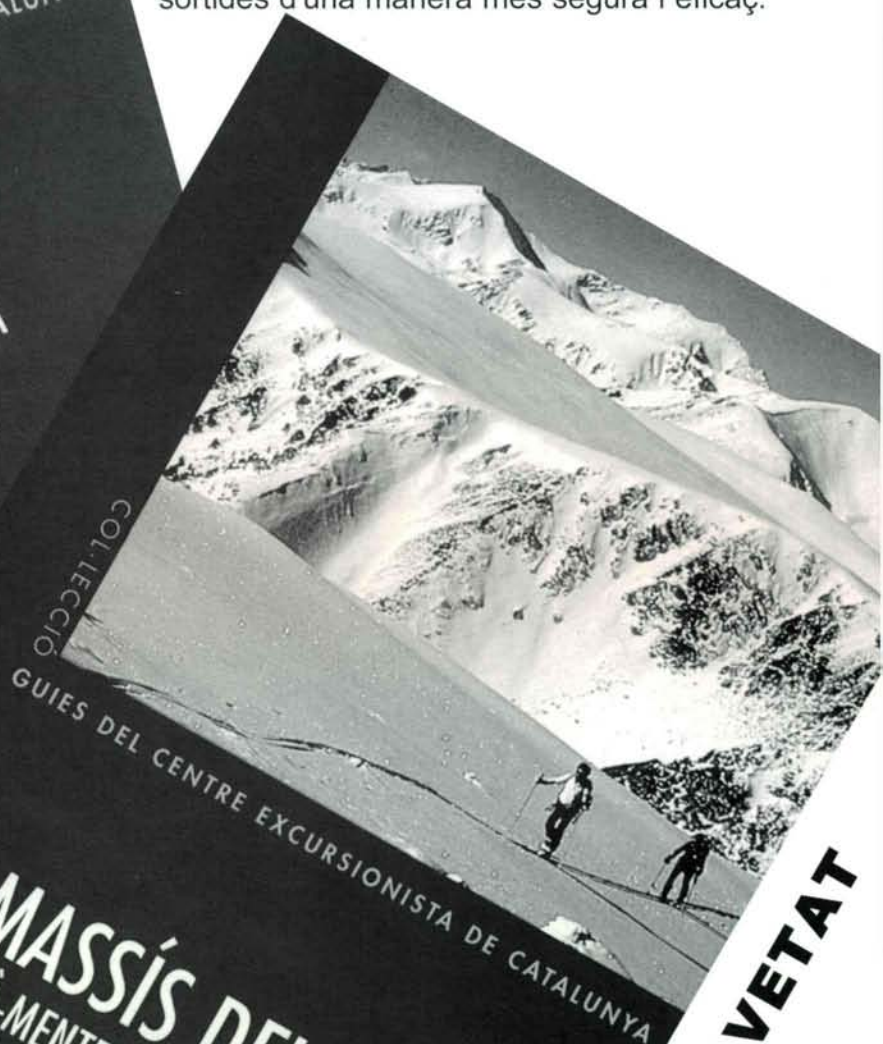
LA VALL DE NÚRIA

BALANDRAU-TAGA-PUIGLLANÇADA
(EXCURSIONS AMB ESQUÍS)

MANEL BROCH I GUIMERÀ
FRANCESC XAVIER GREGORI I PONS

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

MIDA NATURAL

EL MASSÍS DEL CANIGÓ

CARANÇÀ-MENTET-COSTABONA
(EXCURSIONS AMB ESQUÍS)

MANEL BROCH I GUIMERÀ
FRANCESC XAVIER GREGORI I PONS

PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT

NOVETAT

**Les
trobareu
a les
llibreries
del ram.**

Generalitat de Catalunya

ARA JA SOM més de 6 MILIONS

Fa més de 1000 anys que, entre tots, fem un país del qual avui ens podem sentir orgullosos. Per fer la Catalunya del futur, la de les properes generacions, necessitarem tots aquells que vulguin estimar el nostre país. Vinguin d'on vinguin. Es diguin com es diguin. I siguin com siguin. I és que, a la Catalunya de demà, necessitarem moltes mans, però, sobretot, molts cors.

llibreria
DE LA
DIPUTACIÓ

Londres, 57, 08036 Barcelona
Tel. 934 022 500
Fax 934 022 787
www.diba.es/edicions
llibreria@diba.es

Muntanya, núm. 834 (abril, 2001)

PVP Ptes.: 650

Euros: 3,90

17/07/2001

CEC

19870

Revistes art, urbanisme, arquitectura, teatre, esports
Esports.Jocs

V:
T: